

SOSYAL POLİTİKA ÇALIŞMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF SOCIAL POLICY STUDIES

YIL: 17 SAYI: 39 TEMMUZ - ARALIK 2017 T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ULUSLARARASI HAKEMLİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

SOSYAL POLİTİKA ÇALIŞMALARI DERGİSİ

Uluslararası Hakemli Araştırma Dergisi

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Adına Sahibi
Abdulkerim GÜN

Editör

Doç. Dr. Selim COŞKUN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Bengü ÇIKRIK

e-posta: spcdergisi@aile.gov.tr

Redaksiyon

Yeşim DALKILINÇ

Zeynep KARAHAN

Yönetim ve İletişim

Eskişehir Yolu Söğütözü Mahallesi

2177. Sok. No: 10/A

Çankaya-ANKARA

e-posta: spcdergisi@aile.gov.tr

web: <http://eydb.aile.gov.tr//uygulamalar/sosyal-politika-calismalari-dergisi>

Yayın Türü

Yaygın süreli yayın

ISSN

2148-9424

Grafik Tasarım

Ezgi ZORLU

Uygulama

Yeter BAYSAL

Yapım

Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı

Kazım Özalp Mah. Rabat Sok. No:27/2 GOP/ANKARA

Tel: 0 312 446 21 56

Baskı Adedi

1.000

Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi'nde yayımlanan yazılardaki görüşler yazarına aittir.

© Her hakkı saklıdır. Dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere kullanma ve çoğaltılma hakları sadece Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına aittir. Yazılı ön izin olmaksızın yazıların tamamının ya da bir bölümünün çoğaltılması yasaktır.

Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi altı (6) ayda bir yayımlanır.
Mülga Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan
AİLE VE TOPLUM dergisinin devamıdır.

EBSCO Sociology Source Database tarafından dizinlenmektedir.
EBSCO Discovery tarafından dizinlenmektedir.
TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin tarafından dizinlenmektedir.
ASOS Index tarafından dizinlenmektedir.
SOBIAD Index tarafından dizinlenmektedir.

SOSYAL POLİTİKA ÇALIŞMALARI DERGİSİ

JOURNAL OF SOCIAL POLICY STUDIES

YIL: 17 SAYI: 39 TEMMUZ - ARALIK 2017 T.C. AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI ULUSLARARASI HAKEMLİ ARAŞTIRMA DERGİSİ

EDİTÖR

Doç. Dr. Selim COŞKUN

EDİTÖR YARDIMCISI

Bengü ÇIKRIK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Bengü ÇIKRIK

YAYIN KURULU

Doç. Dr. Selim COŞKUN • Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Abdulkerim GÜN • Daire Başkanı V. • ASPB Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı
Prof. Dr. Hüseyin GÜL • Akademisyen • Süleyman Demirel Üniversitesi
Prof. Dr. Aliye MAVİLİ AKTAŞ • Akademisyen • Sosyal Hizmet • Biruni Üniversitesi
Prof. Dr. Emine ÖZMETE • Akademisyen • Sosyal Hizmet • Ankara Üniversitesi

DANIŞMA KURULU

Mustafa KARAMAN • Müsteşar Yardımcısı • Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
Ayşe KARDAŞ • Müsteşar Yardımcısı V. • Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
İshak ÇİFTÇİ • Genel Müdür • ASPB Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
Dr. Göknur AKÇADAĞ • Daire Başkanı • ASPB Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Prof. Dr. Aysel KÖKSAL AKYOL • Çocuk Gelişimi • Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Ferhunde ÖKTEM • Tıp Fakültesi • Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Gülen BARAN • Çocuk Gelişimi • Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Jülide YILDIRIM ÖCAL • İİBF • TED Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel ERKAL İLHAN • Aile ve Tüketici Bilimleri • Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Sibel KALAYCIOĞLU • Sosyoloji • Ortadoğu Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Sunay İL • Sosyal Hizmet • Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Zeynep ÇOPUR • Aile ve Tüketici Bilimleri • Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa Kemal ŞAN • Sosyoloji • Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Ayşe Sezen SERPEN • Sosyal Hizmet • Ankara Üniversitesi

◆

BU SAYININ HAKEMLERİ

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL • Kırıkkale Üniversitesi
Prof. Dr. Nurşen ADAK • Akdeniz Üniversitesi
Prof. Dr. Kasım KARATAŞ • Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hakan SARI • Necmettin Erbakan Üniversitesi
Doç. Dr. Eda PURUTÇUOĞLU • Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Fatime GÜNEŞ • Anadolu Üniversitesi
Doç. Dr. Filiz YILDIRIM • Ankara Üniversitesi
Doç. Dr. Melek ARDAHAN • Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Yusuf Genç • Sakarya Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Dilek ÖZTAŞ • T.C. Sağlık Bakanlığı
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ZANBAK • Akdeniz Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Melahat DEMİRBILEK • Ankara Üniversitesi
Dr. Hasan ÖZDER • Doğu Akdeniz Üniversitesi

Dergimizin diğer hakemleri

<http://eydb.aile.gov.tr//uygulamalar/sosyal-politika-calismalari-dergisi>
adresinde sürekli güncellenerek yer alacaktır.

BİLİMSEL YAZIŞMA

Makaleler ile ilgili tüm soru ve yazışmalarınız için:

Bengü Çıkrık

Tel: 0312 705 57 33

e-posta: spcdergisi@aile.gov.tr

EDİTÖRDEN

Değerli okurlar,

Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi olarak 39. sayımızla karşınızdayız. Bu sayımızda ilk makalemiz, Mustafa ÇADIR tarafından kaleme alınan, “İngiltere’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü: Huzurevi Sektörüne Genel Bir Bakış”dır. Nüfusun hızlı biçimde yaşlanması nedeniyle yaşlı bakım hizmetlerinin etkin biçimde uygulanmasının her geçen gün daha da önem kazandığı İngiltere’de gerçekleştirilen dönüşüme yönelik olarak 1980 sonrası sosyal politika alanında huzurevleri sektöründeki değişime ışık tutulması amacıyla hazırlanmıştır.

Dünya Bankası ve İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından desteklenmiş olan Doç. Dr. Gülen ÖZDEMİR, Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN, Doç. Dr. Gülşen KESKİN, Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ ve Öğr. Gör. Funda ER ÜLKER tarafından gerçekleştirilen, “Tarım İşletmelerinde Kadınların Yarattığı İş Gücü Değeri ve Örgütlenme Yaklaşımları: Trakya Bölgesi Örneği” adlı araştırmada tarım işletmelerinde kadınların yarattığı iş gücü değeri ve örgütlenme yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Arş. Gör. Merve ÇALIŞKAN tarafından gerçekleştirilen “Aile İşlevselliğinin Evlilik Doyumuyla İncelenmesi” isimli çalışma ise evli bireylerin aile işlevsellikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Doç. Dr Şafak DAĞHAN, Öğr. Gör Zeynep ARABACI, Öğr. Gör. Ergün HASGÜL, “Yaşlılarda Ev Kazalarının Bilişsel Durum ve İlişkili Faktörlere Göre İncelenmesi” adlı tanımlayıcı ve ilişkisel tipteki bu çalışmalarında, yaşlılarda ev kazalarını bilişsel durum ve ilişkili faktörlere göre incelemek amacıyla hazırlamışlardır.

“Gerontolojide Kişisel Emniyet Çözümleri” adlı çalışmada ise Prof. Dr. Oya HAZER ve doktora öğrencisi Fahri ÖZSUNGUR; geronteknoloji ve gerontoloji konularını araştırmış kişisel emniyet çözümleri hakkındaki düşünce ve gözlemleri ile birlikte değerlendirerek kişisel emniyet prensipleri oluşturmuşlardır.

Yrd. Doç. Dr. Melike ALTINDAL, “The Position of the Youth in Political Participation” adlı makalesinde siyasal katılımı gençliğin önemini vurgulayarak gençlerin katılımıyla ilgili dinamikler kapsamında oy verme, gönüllülük, gençlik programları ve örgütlenmelerini değerlendirmektedir.

Son olarak Yrd. Doç. Dr. Salih AKYILDIZ, “Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında sınıf öğretmenliği, okul öncesi ve özel eğitim bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumların belirlenmesini amaçlanmıştır.

Hepinize iyi okumalar dileriz.

İÇİNDEKİLER

İngiltere’de Yaşlılara Yönelik Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü: Huzurevi Sektörüne Genel Bir Bakış The Transformation of Social Work for the Elderly in UK: An Overview to the Nursing Home Sector	9
<i>Mustafa ÇADIR</i>	
Tarım İşletmelerinde Kadınların Yarattığı İş Gücü Değeri ve Örgütlenme Yaklaşımları: Trakya Bölgesi Örneği Women’s Contribution of Labor Force and Approach To Organization In Agriculture Enterprises: Case of Trakya Region	33
<i>Doç. Dr. Gülen ÖZDEMİR, Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN, Doç. Dr. Gülşen KESKİN, Yrd. Doç. Dr. Emine YILMAZ, Öğr. Gör. Funda ER ÜLKER</i>	
Aile İşlevselliğinin Evlilik Doyumuyla İncelenmesi Investigation of Family Functionality with Marital Satisfaction	59
<i>Arş. Gör. Merve ÇALIŞKAN</i>	
Yaşlılarda Ev Kazalarının Bilişsel Durum ve İlişkili Faktörlere Göre İncelenmesi Investigation of Home Accidents In Elderly According To Cognitive Situation and Related Factors	75
<i>Doç. Dr. Şafak DAĞHAN, Öğr. Gör. Zeynep ARABACI, Öğr. Gör. Ergün HASGÜL</i>	
Gerontolojide Kişisel Emniyet Çözümleri Personal Safety Solutions in Gerontechnology	97
<i>Prof. Dr. Oya HAZER, Fahri ÖZSUNGUR</i>	
The Position of The Youth In Political Participation Siyasal Katılımda Gençliğin Yerinin Değerlendirilmesi	119
<i>Yrd. Doç. Dr. Melike TEKİNDAL</i>	
Öğretmen Adaylarının Engelli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi Examination of the Teacher Candidates’ Attitudes towards People with Disabilities	141
<i>Yrd. Doç. Dr. Salih AKYILDIZ</i>	

İNGİLTERE’DE YAŞLILARA YÖNELİK SOSYAL HİZMETLERİN DÖNÜŞÜMÜ: HUZUREVİ SEKTÖRÜNE GENEL BİR BAKIŞ

Mustafa ÇADIR¹

Öz

Sosyal politika alanında gerçekleştirilen araştırmalar, toplumun tüm kesimlerinin sosyal politikalara eşit erişimlerinin sağlanması, sosyal hakkın toplumda yansımaları bulması, sağlıklı nesillerin yetişmesi bakımından önem arz etmektedir. 19. yüzyıl ile birlikte kavramsallaşan, 20. yüzyılda kurumsallaşan ve de refah devleti uygulamaları ile altın dönemini yaşayan sosyal politika 1980 sonrası dönemde -krizden çıkış formülü olarak- uygulanan neoliberal politikalar; özelleştirme ve piyasalaştırma vasıtasıyla dönüşüm içerisine girmiştir. Diğer taraftan tüm dünyada son 30 yıl içerisinde ortaya çıkan önemli toplumsal gelişmelerden biri olan “nüfusun yaşlanması”; yaşlı nüfusunun toplum içerisindeki payının yükselmesi ile birlikte yaşlılara yönelik sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamalarının önemi daha da artmıştır. Refah devleti uygulamalarından sonra neoliberal politikaların da en kapsamlı biçimde uygulandığı ülkelerden biri olan İngiltere’de özelleştirme ve piyasalaştırma sonucu yaşlı bakım hizmetlerinde dönüşüm gerçekleşmiştir. Nüfusun hızlı biçimde yaşlanması nedeniyle yaşlı bakım hizmetlerinin etkin biçimde uygulanmasının her geçen gün daha da önem kazandığı İngiltere’de sosyal politika uygulamalarına ilişkin tartışmalar sürmektedir. Bu kapsamda çalışma ile İngiltere’de 1980 sonrası sosyal politika alanında gerçekleşen dönüşüme huzurevleri sektöründe gerçekleşen değişim üzerinden ışık tutulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Yaşlılık, Huzurevleri, Neoliberal Politikalar, İngiltere.

¹ Daire Başkanı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Kadın Politikaları Daire Başkanı, e-posta: mustafa.cadir@aile.gov.tr.

THE TRANSFORMATION OF SOCIAL WORK FOR THE ELDERLY IN UK: AN OVERVIEW TO THE NURSING HOME SECTOR

Abstract

The research on social policies is of great importance in providing equal access to the social policies of all segments of society, finding its reflection in the social rights, raising healthy generations. Social policy that conceptualized in 19th Century, institutionalized in 20th and living its golden era in the practices of welfare state, has entered in a transformation period by implementation of neoliberal policies, privatization and marketization, which all served as a formula for overcoming the crisis after 1980's. On the other hand, the importance of social policy and social work for the elderly in the society has been greater ever more upon the rise of "aging population" which is one of the most important social developments emerging in the last 30 years all over the World and growing share of the elderly population. After the practices of welfare state, UK which is one of the states applying the neoliberal policies most extensively, experienced a transformation in elderly care services in consequences of privatization and marketization. Currently, there is ongoing debate on the social political practices in the UK where the effective implementation of elderly care services gains greater momentum each day as a result of the rapid population aging. In this context, with this study it is aimed to bring light to the transformation of social policy field through the changing sector of the care homes which occurred after 1980's in Britain.

Keywords: Social Work, Senility, Nursing Homes, Neoliberal Policies, UK.

Giriş

Sosyal politika, sosyal refah hizmetleri bakımından uzun bir tarihsel geçmişe sahiptir. İlk ortaya çıkışında hümanist ve hayırsever duyguların yattığı sosyal politika; geleneksel dönemler olarak ifade edilebilecek tarım toplumunun ilk dönemlerinde en başta aile olmak üzere, toplumsal ilişkiler (klan, akraba, kabile, komşu vb.) dinî kurumlar, gönüllü kurumlar, mesleki birlikler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu dönemlerde toplumdaki yoksul, kimsesiz, hasta, yaşlı kişilere yönelik destek faaliyetleri enformel bir şekilde yürütülmüştür (Ersöz, 2011: 21; Özdemir, 2007: 46).

Sosyal politikanın asıl gelişimi sanayi devrimi ile birlikte gerçekleşmiştir. Tüm sosyal ve ekonomik yapılarda köklü değişikliklerin gerçekleştiği endüstrileşme sonucu uzun çalışma saatleri, sağlıksız çalışma ve çevre koşulları ile meslek hastalıkları, iş kazaları artmış; bunun yanı sıra ortaya çıkan yoksulluk, sefalet gibi büyük toplumsal sorunlar ortaya çıkmıştır. Bahse konu sorunların çözümünde aile, vakıf, dinî kurum gibi geleneksel yapıların yetersiz kalması ile birlikte devlet örgütlenmesi sosyal politika uygulayıcısı olarak devreye girmiştir. Bu kapsamda devlet öncelikle işçilerin, yoksulların, kimsesiz yaşlıların ve çocukların sorunlarının çözümünde etkin olarak görev almaya başlamıştır. Ayrıca 19. yüzyılda Kuzey Amerika'da ve Avrupa'da gerçekleştirilen yasal düzenlemeler ile birlikte çeşitli politikalar hayata geçirilmiştir.

19. yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın ilk çeyreğinde kurumsallaşmaya başlayan sosyal politika, 1929 Ekonomik Buhranı ve İkinci Dünya Savaşı sonrası altın dönemini yaşamıştır. İlk olarak 1929 Ekonomik Krizi, devletin ekonomik olarak konumunu köklü olarak değiştirmiştir. Zira bu kriz ile birlikte devletin ekonomiye müdahalesi ile ekonominin dengeye gelebileceğini savunan Keynesyen politikalar liberal iktisat politikalarının yerini almıştır (Eroğlu, 2013: 25)

İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik olarak toparlanan ve büyümeyi hızla gerçekleştiren sanayileşmiş ülkelerde refah devleti uygulamalarının yaygınlaştığı, başta çalışanlar olmak üzere toplumun korunmaya muhtaç kesimlerini (yoksul, bakıma muhtaç çocuklar, yaşlılar, engelliler vb.) koruyucu

ve refah seviyelerini arttırıcı önlemlerin hayata geçirildiği görülmektedir. İngiltere’de *Beveridge Raporu*, ABD’de *New Deal Politikaları* ve *Wagner Yasası* ile vücut bulan refah devleti uygulamaları ile sanayileşmiş ülkelerde 1970’lerde iş gücünün %90’ı yaşlılığa, sakatlığa ve hastalığa karşı sigortalı olmuş; eğitim, sağlık, konut, sosyal güvenlik gibi sosyal politika ve sosyal refah hizmetleri gelişmiştir.

1970’lerde ortaya çıkan stagflasyon (enflasyon, ekonomik durgunluk ve işsizlik) sürecini aşmada *Keynesyen Ekonomi Politikası* uygulamaları yetersiz kalmıştır. Bu nedenle krizin nedenlerinin refah devleti uygulamaları bağlamında tartışılmaya başlanması liberal eğilimlerin ekonomi politikalarına yön vermesinde etkili olmuştur. Böylece refah devleti olgusu sorgulanarak devlet anlayışının yeniden şekillenme süreci hızlandırılmıştır. Kapitalizmin girdiği yeni yapılanma içinde neoliberal iktisat anlayışı yükselişe geçerken bu yeni dönemde piyasaların kendiliğinden çalışması için her türlü düzenlemeden kaçınılması, ticaretin serbestleşmesi, sermaye hareketleri önündeki engellerin kalkması, kamu harcamalarının kısıtlanması ön plana çıkmıştır (Eser, Memişoğlu ve Özdamar, 2011: 207).

IMF ve Dünya Bankası gibi Washington merkezli kurumlar tarafından uygulanması önerilen Washington Konsensüs’ünün “özelleştirme, liberalleştirme ve deregülasyon” üçlemesi ile de özetlenebilecek politika reçeteleri -devlet başarısızlığı anlayışı- ile devletin hem işlevsel hem de örgütsel sınırları yeniden belirlenmiştir. Küçük ancak “gerektiğinde devlet”i, yani “yapılabilir kılma”yı ve “müdahale”yi temel alan bu yeni tip “devlet” anlayışı özel sektörün ve gönüllü kuruluşların devletin görev alanına dâhil olmasına yol açmış, bu süreç e-devlet anlayışı, yönetim ve toplam kalite yaklaşımı ile desteklenmiştir (Karasu, 2011: 218).

Tüm bu gelişmelerle birlikte sosyal politikanın temel alanlarını oluşturan sağlık, eğitim, sosyal yardım ve hizmetler, belediye hizmetleri gibi birçok alan özel sektöre açılmıştır. Özel sektör kimi zaman taşeron olarak kimi zaman da hizmetin asıl sunucusu olarak ortaya çıkmaktadır. Kamu hizmetlerinin piyasaya açılması ve buna paralel olarak hizmetlerin sunumunda kâr amacı güdülmesi, “faydalanan öder” ilkesi doğrultusunda hizmetlerin fiyatlandırılmasına yol açmıştır (Eser, Memişoğlu ve Özdamar, 2011: 207).

Özel sektörün hizmet sunumunda artan rolü ile birlikte “kamusallık” niteliği yara alan kamu hizmetlerinin hedeflerinde, yapısında, kurallarında ve fonksiyonlarında önemli aşınmalar gerçekleşmiştir. “Hak” olmaktan çıkan ve bir fiyat karşılığı özel sektör tarafından sunulan kamu hizmetlerinde “erişim sorunu” ortaya çıkmıştır. Ekonomik olarak daha iyi durumda olan bireyler bu hizmetlerden daha iyi şartlarda ve daha kolay yararlanabilirken mali açıdan yetersiz olanlar hizmete erişim ve hizmetten yararlanma noktasında sıkıntılarla karşılaşmışlardır (Eser, Memişoğlu ve Özdamar, 2011: 207).

Devlete ilişkin yukarıda bahsedilen paradigma değişikliği refah devletlerinin temel sosyal politika araçlarından olan sosyal yardımları ve sosyal hizmetlerin sunumunda da değişim ve dönüşüme neden olmuştur. Yeni paradigma çerçevesinde sosyal yardım ve sosyal hizmet faaliyetlerinde devletin temel aktör olmaktan çıktığı; sivil toplum örgütlerinin -19. yüzyıldan öncesine benzer biçimde- sosyal yardım ve sosyal hizmet sunumunda daha fazla yer almaya başladığı; -neoliberal politikaların mirası olarak- “kârlı” alanlarda ise piyasa aktörlerinin yer aldığı görülmektedir (Şahin Taşgın, Özel; 2011:176).

Diğer taraftan dünya nüfusu açısından “yaşlanma”, özellikle son 30 yıl içerisinde belirli bölgelerde belirgin biçimde karşılaşılan demografik bir olgudur. Yaşam koşullarının, sağlık ve sosyal güvenlik hizmetlerinin gelişmesi ile birlikte doğuştan beklenen yaşam süresinde dünya ortalamasının 65 yıl; Avrupa ve Kuzey Amerika'da ise 75 yılın üzerine çıktığı görülmektedir. Avrupa Birliği İstatistik Kurumunun 2013 verilerine göre Avrupa Birliği üyesi 28 ülkenin doğuştan beklenen ortalama yaşam süresi 80,5 yıldır. Erkeklerde 77,7 olan bu rakam kadınlarda 83,3 yıl olarak belirtilmiştir (Eurostat, 2017).

Yukarıda bahsi geçen demografik gelişmeler çerçevesinde dünya nüfusu yaşlanmakta olup toplam nüfus içerisinde yaşlıların² payı oransal olarak artmaktadır. Gelişmiş ülkelerde nüfusun %20'sine yakını 65 yaş ve üzerindedir. Birleşmiş Milletlerin gerçekleştirdiği nüfus projeksiyonlarına göre 2015 yılı itibarıyla 7,3 milyar olan dünya nüfusunun 2030 yılında 8,5 milyara, 2050

² Dünya Sağlık Örgütü yaşlanmayı 2 kronolojik safhaya ayırmıştır. Bunlar;

- Orta Yaşlılar (66-79)
- Yaşlılar (80-99)

yılında ise 9,7 milyara çıkması; 2050 yılında nüfusun %25'ini 60 yaş ve üzerindekiilerin oluşturması öngörülmüştür (BM, 2016).

BM Nüfus Fonu (UNFPA) ve HelpAge International adlı sivil toplum kuruluşunun iş birliğinde *1 Ekim Dünya Yaşlılar Günü* dolayısıyla hazırlanan *21. Yüzyılda Yaşlanma: Bir Kutlama ve Bir Meydan Okuma (2012)* başlıklı rapora göre, yaşlı nüfus normal nüfusa oranla daha hızlı artmakta olup yaşlanan nüfusun göz ardı edilemeyeceği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Demografik değişimin ülkelerin sosyal hizmet, emeklilik ve sağlık sistemlerine büyük yük getireceğinden endişe edildiği belirtilen rapora (2012) göre, yaşlanmanın küresel bir olguya dönüştüğü ve üzerinde ciddi çalışmaların yapılması gerektiği anlaşılmaktadır (aktaran Şahin, 2014: 57).

Nüfusun yaşlanması ile birlikte uzun süreli yaşlı bakım hizmetleri sosyal politika öncelikleri arasında önemli bir konuma gelmiştir. Kuzey Amerika, Avrupa ve diğer gelişmiş ülkelerde nüfus hızla yaşlanmaktadır. Doğumdan beklenen ortalama yaşam süresinin artmasıyla birlikte yaşlıların toplam nüfus içindeki payı ise yükselmektedir. Avrupa'da 75 yaş üstünde yaşayan bireylerin %60'ı günlük yaşantısında çeşitli kısıtlılıklar ile karşı karşıyadır. Japonya'da 2025 yılında 5,2 milyon yaşlının tam zamanlı bakıma ihtiyacı olacağı tahmin edilmektedir (Erol, 2013, 53). Bu bakımdan ilerleyen dönemde bakım hizmetlerine yönelik talebin artacağı değerlendirilmektedir.

Sosyal devlet ilkesini pratiğe geçiren ilk ülkelerden olan İngiltere'de sosyal politikanın gelişimi çok eskilere dayanmaktadır. 19. yüzyılın ilk yarısında başlayan sosyal politika faaliyetlerinin kurumsallaşarak kamusal bir hizmet hâlini alması refah devleti dönemine denk düşmektedir. II. Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleştirilen reformlar ile sosyal politika "hak temelli" olarak ele alınmış olup toplumdaki dezavantajlı tüm kesimlerin hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanmasını sağlanmıştır. *1970 Krizi* ile başlayan süreçte uygulanan neoliberal politikalar ile sosyal politika alanında da önemli bir dönüşüm yaşandığı görülmektedir. "Daha uygun fiyata daha kaliteli hizmet" sloganı ile gerçekleşen söz konusu dönüşüm ile gelinen noktada hizmet sunumu, hizmetin kalitesi, hizmetten yararlananlar bakımından beklenen etkiyi doğurmamıştır.

Bu noktada çalışma ile 1800'lü yıllardan bu yana yaşlılara yönelik bakım hizmetleri sunulan İngiltere'de; özellikle refah devleti döneminde nitelik ve nicelik bakımından "altın yıllarını" yaşayan huzurevi sektörünün 1980 sonrası dönüşümünün maliyet, finansman, hizmet sunum kalitesine etkileri üzerinden irdelenmesi, bu sayede sosyal politika alanındaki değişime ışık tutulması amaçlanmaktadır.

İNGİLTERE'DE YAŞLI BAKIM HİZMETLERİ

Tarihsel Gelişim

İngiltere'de devlet tarafından yaşlılara yönelik temel bakım hizmeti sunulmasına yönelik ilk girişimler 1834 tarihli *Yoksulluk Yasası* ile başlamıştır. Napolyon Savaşları ve sonrasında gelişen teknoloji, tarımda makineleşme ile 19. yüzyıl başlarında İngiltere'de büyük işsizlik ve yoksulluk sorunu ortaya çıkmıştır. Devlet işsizliği önlemek ve yoksulları kontrol altına almak amacıyla çeşitli düzenlemeler gerçekleştirmiştir. İşte 1834 tarihli söz konusu yasa ile işsiz, muhtaç durumda olup yardıma ihtiyaç duyan kişilere yönelik "Çalışma Evleri" kurulması, yardım alınması için bu evlerde kalınması gerekliliği hüküm altına almıştır. Yoksul evinde kalan kişilerin oy hakkının elinden alınması, çok düşük bir yardım ile hayatta kalmaya çalışması sebebiyle "insan onuruna yakışmayan" hükümler içeren bu yasa, İngiltere ve Batı Avrupa açısından sosyal refah uygulamalarının ilk örneğini oluşturmuştur.

Çalışma evlerindeki koşulların aslen "caydırıcı" özellik göstermesi ve insanları tekrar çalıştırmaya yönlendirmesi amaçlanmış olmasına karşın bahse konu evlerde kalanlar -ücretsiz sağlık bakımı ve çocuklar için eğitim hizmeti almaları nedeniye- genel nüfusa göre daha avantajlı bir konumda bulunmuşlardır. 1840'larda özellikle şehrin dış kesimlerinde bulunan yoksul evlerinde "engellilerin, yaşlıların ve hastaların" konakladığı görülmüştür. 1871 yılında *Yoksulluk Yasası'nın* yürütme sorumluluğu Yerel Yönetim Meclislerine devredilmesiyle çalışma evlerinin hizmet alanı "yoksul kişilerden" "yaşlı, bakıma muhtaç ve hasta kişilere" doğru kaymıştır. 19. yüzyılın sonlarında 70 yaş ve üzeri nüfusun %30'unun yerel yönetimle idare edilen "çalışma evlerinde" yaşadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle 19. yüzyılın ortalarından bu yana çalışmaevleri yaşlılar için önemli bir hizmet konumundadır (Lievesley ve Crosby; 2011).

20. yüzyıl başında 70 yaş ve üzerindeki yaşlılara yönelik emekli aylığının uygulanmaya başlamasına rağmen çalışma evlerinde kalan yaşlıların sayısında büyük bir düşüş yaşanmamıştır. 1929 *Yerel Yönetimler Yasası* bu bağlamda önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Söz konusu yasa ile yerel yönetimlere revir, klinik ve küçük hastaneleri kontrol yetkisi verilmiş olup çalışma evleri kamusal destek merkezlerine dönüştürülmeye başlanmıştır. 1948 *Ulusal Destek Yasası ile Yoksulluk Yasası* tamamen yürürlükten kaldırılmış ve böylece çalışma evleri de hukuken sona ermiştir. Ancak yürürlükten kaldırılmasına karşın yaşlılara yönelik bakım hizmeti, yerel yönetimler tarafından söz konusu binalarda uygulanmaya devam etmiştir (Lievesley ve Crosby; 2011).

İngiltere’de yaşlı bakım hizmetlerinin kalitesi özellikle 1950 ve 60’lı yıllarda sürekli olarak yükselmiştir. Hem daha nitelikli ve eğitilmiş personelin hizmet sunduğu hem de bina koşullarının (merkezi ısıtma, tek kişilik oda, banyo vb.) düzeldiği bu dönem, İngiltere’de refah hizmetlerinin altın yıllarını yaşadığı dönem olarak da değerlendirilebilir.

1980 Sonrası Süreç: Neoliberal Politikalar

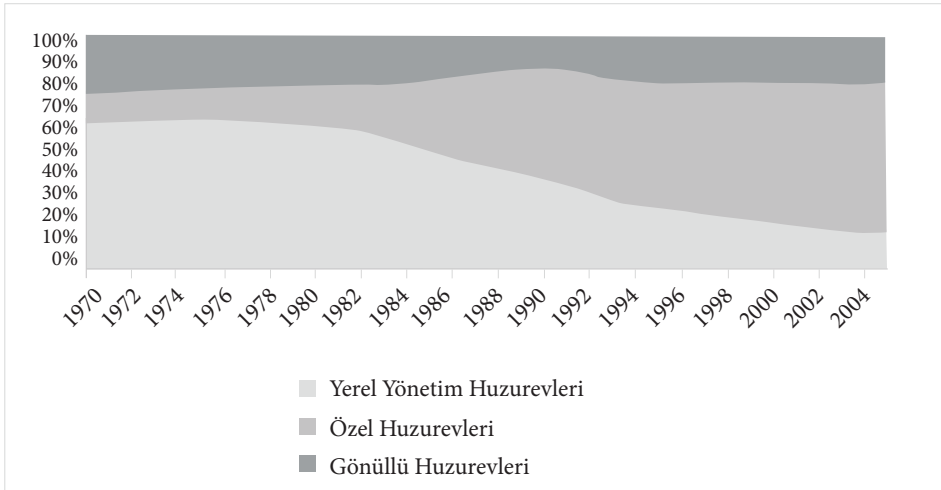
1980 sonrası dönemde İngiltere’de Margaret Thatcher’ın göreve gelmesi ile birlikte uygulanmaya başlanan neoliberal politikalar kamu harcamalarının ve devletin işlevinin sınırlandırılması ve bürokrasinin azaltılması amaçlanmıştır. Bu süreçte İngiliz sisteminde kamu hizmetlerini yürütmekle görevli bakanlıkların yapısının zayıfladığı; yarı özerk örgütler (next step agencies), yarı özerk hükümet dışı örgütler (quasi autonomous non-governmental organisations- kısaca quangos), düzenleyici kurumlar ve kamu yararına çalışan şirketler gibi özerk örgütlerin sayılarının arttığı, bunun yanı sıra özelleştirme ve yerelleşme çalışmalarının gerçekleştirildiği görülmektedir.

Kamu harcamalarının azaltılması sloganının uygulamaya geçirilmesi ile birlikte 1980’lerin başından itibaren yerel yönetimlere ayrılan fonlarda önemli kesintiler gerçekleştirilmiştir. Bahse konu kesintiler sebebiyle yerel yönetimler huzurevlerinin sayı ve hizmet kapasitesinde kesintiye gitmek zorunda kalmışlardır. Ayrıca “kamunun hantal ve verimsiz çalıştığı” anlayışından

hareketle özel sektörün teşvik edilmeye başlandığı görülmektedir. Bu kapsamda Sağlık ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından özel huzurevlerinde ve bakımevlerinde kalanlar arasından emeklilik ödemesi alanların masraflarının tamamının Bakanlık tarafından karşılanmasına ilişkin bir düzenleme uygulamaya geçirilmiştir. Söz konusu uygulama ile yerel yönetimler tarafından sunulan “pahalı” huzurevi hizmeti yerine “daha uygun fiyat”a hizmet sunan özel sektör vasıtasıyla kamu harcamalarının azaltılması amaçlanmıştır.

1980’lerde uygulanmaya başlanan politikalar ile huzurevlerinin büyük ölçüde kamudan özel sektöre transfer edildiği ayrıca özel huzurevi sayısında bir patlama yaşandığı görülmektedir. Şekil 1’de 1970’den 2005 yılına kamu, özel ve gönüllü huzurevlerinin dağılımı görülmektedir.

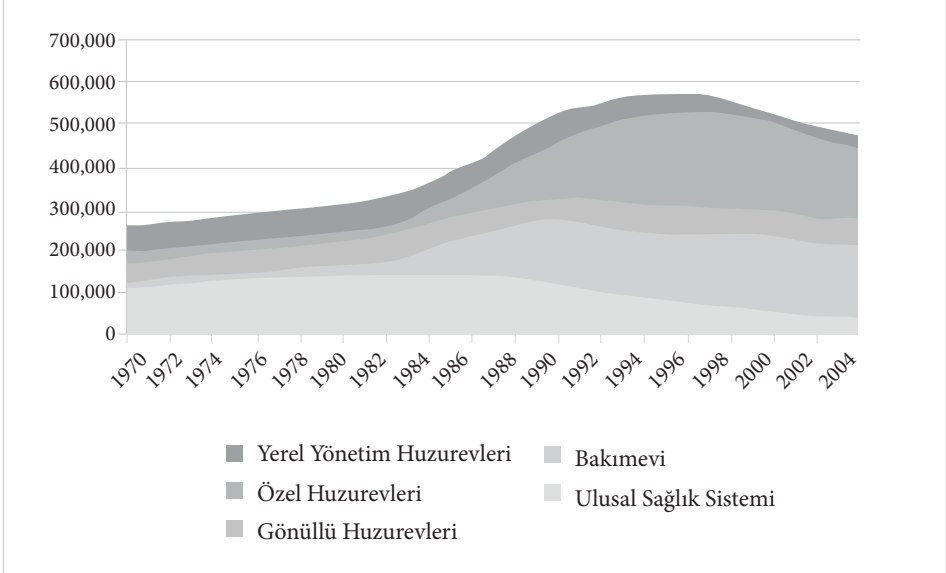
Şekil 1. Kamu, Özel ve Gönüllü Huzurevi Hizmetleri 1970-2005 (Laing ve Buisson, 2005)

1980’lerin başında %60’ın üzerinde olan kamusal huzurevlerinin payı 25 yıl içerisinde hızlı şekilde azalarak %10’un altına gerilemiştir. Bu süreç içerisinde %10 civarı olan özel huzurevlerinin payı 2005 yılında %70’e yükselmiştir.

Özellikle 1990’ların ortalarından itibaren sistem içerisindeki “özel” huzurevleri ve bakımevlerinin sayısında artış dikkat çekicidir. Şekil 2’de 1970-2005 yılları arası huzurevlerinde yatak kapasitesinin gelişimi yer almaktadır.

Şekil 2. İngiltere’de Huzurevi Yatak Kapasiteleri (1970-2005) (Laing ve Buisson, 2005)

1996 yılında İngiltere’de huzurevlerindeki kapasite 550.000 üzerinde yatak ile en yüksek düzeye ulaşmış olup o günden bu yana kapasite sürekli olarak azalmaktadır.

Yaşlı bakım hizmetlerindeki piyasalaşmanın önemli bir unsuru İngiltere yönetim sisteminde “hizmet sunumu”nda önemli bir konumda olan yerel yönetimlerin bakımevi hizmetinden büyük ölçüde çekilmiş olmasıdır. 1980 öncesi hizmetin önemli bir kısmını yürüten yerel yönetimlerin yatak kapasitesi büyük oranda azalmıştır. 1990 yılında 115.000 civarı kapasitesi ile hizmet sunan yerel yönetimlerin toplam arzı %80 azalarak 22.000’e gerilemiştir. Huzurevi sektöründe diğer önemli hizmet sunucu olan Ulusal Sağlık Sistemi (NHS)’nde yıllar içinde sistemdeki etkinliğini kaybetmiş ve kapasitesini azaltmıştır. 1990 başında 68.000 olan NHS’ye ait yatak kapasitesi 2010 yılında 14.000’e gerilemiştir. Bakım hizmetlerinde kamunun toplam payı %10’un altına gerilemiştir (bk. Tablo 1).

Tablo 1. İngiltere’de Yaşlılara Yönelik Bakımevlerinin Sektörel Dağılımı (1990-2010)

YIL		1990	1995	2000	2005	2010
Özel	Huzurevi	140.000	151.000	163.000	161.000	171.000
	Bakımevi	104.000	174.000	164.000	146.000	151.000
Gönüllü	Huzurevi	36.000	52.000	50.000	49.000	45.000
	Bakımevi	10.000	17.000	16.000	14.000	16.000
Ulusal Sağlık Sistemi		68.000	43.000	24.000	19.000	14.000
Yerel Yönetimler		114.000	71.000	51.000	32.000	22.000
Toplam		472.000	508.000	496.000	421.000	418.000
Özel ve Gönüllü Kuruluşların Toplam Kapasite İçindeki Oranı		%61	%78	%84	%88	%91

Kaynak: Forder ve Allan (2011)

Huzurevi Sektöründe Tekelleşme

İngiltere’de 1980’lerden bu yana yaşlı bakım hizmetlerinin ve huzurevlerinin piyasalaşması ile birlikte süreç içerisinde tekelleşme eğiliminin ortaya çıktığı, büyük firmaların sistemde söz sahibi olmaya başladığı görülmektedir.

Tablo 2’de İngiltere’de huzurevi hizmeti sunan ve en fazla yatak kapasitesine sahip firmalar yer almaktadır. Huzurevi sektöründe özellikle son 10 yıl içerisinde büyük kapasiteler ile hizmet sunan firmalar ortaya çıkmıştır. 2011 yılında *Southern Cross Healthcare*³ firmasının 38.719, *BUPA Care Homes* firmasının 21.088 ve *Four Seasons Health Care* firmasının ise 17.955 kapasite ile hizmet verdiği görülmektedir. 2014 yılında Four Seasons firmasının sektörde liderliği elinde bulundurduğu, BUPA Care Homes ve HC-One Ltd şirketlerinin de sektörde önemli pay sahibi oldukları anlaşılmaktadır.

³ Söz konusu firma 2011 yılında iflas etmiş olup ilerleyen bölümde bahsedilecektir.

Tablo 2. İngiltere’de Huzurevi Hizmeti Sunan En Büyük 10 Firma (2010-2013)

Aralık 2010-Ocak 2011			Aralık 2013-Ocak 2014			
İşletmeci	Huzurevi	Yatak Kapasitesi	İşletmeci	Huzurevi	Yatak Kapasitesi	Özel Sermaye Fonu?
Shouthern Cross Healthcare Group Ltd.	732	38719	Four Seasons Health Care Ltd	510	25.964	Evet
BUPA Care Homes (CFG) plc	303	21088	BUPA Care Homes (CFG) plc	302	21.562	Hayır
Four Seasons Health Care Ltd.	353	17955	HC-One Ltd	240	12.721	Hayır
Barchester HealthCare Ltd.	203	11786	Barchester HealthCare Ltd	216	12.704	Hayır
Anchor Trust	96	4265	Care UK	132	6.710	Evet
European Care Group	93	4075	Orchard Care Homes	113	5.955	Hayır
Care UK Ltd.	77	3601	Mehodist Homes (Kâr amacı gütmeyen)	92	4.713	Hayır
Craegmoor Ltd.	184	3441	Priory Group (inc Craegmoor)	217	4.413	Evet
Caring Homes Ltd.	117	3422	Anchor Trust (Kâr amacı gütmeyen)	96	4.360	Hayır
MHA Care Group	74	3405	European Care Group	89	4.012	Hayır
Toplam	2232	111.757	Toplam	2007	103.114	

Kaynak: Care Quality Comission [(CQC), 2014]

Tablo 3'te huzurevi sektörünün piyasa değeri yer almaktadır. Huzurevi sektörünün piyasa değeri 15 milyar sterline ulaşmış olup sektörün %75'i özel sektörün kontrolündedir. Önemli bir “rant” alanı olan sektöre dâhil olabilmek ve pastadaki payını büyütebilmek için şirketlerin rekabet hâlinde oldukları bilinmekte olup bu durumun ilerleyen dönemde tekelleşmeyi daha da arttırabileceği öngörülmektedir.

Tablo 3. İngiltere’de Huzurevi Sektörünün Piyasa Değerine İlişkin Veriler

	Özel Sektör	Gönüllü	NHS/YY	Toplam
Kayıtlı Yatak Kapasitesi	381.000	68.000	39.000	488.000
Piyasa Değeri (Milyar Paund)	11,2	2,2	1,9	15,3
%	%73	%14	%13	%100

Kaynak: Grant Thornton (2014)

Huzurevi Hizmetinin Ücretleri/Fiyatları

Piyasalaşma, özelleştirme, kamu-özel ortaklığı ile gerçekleştirilen uygulamalar 1980 sonrası sıklıkla dile getirilmiş ve uygulanmış yöntemlerdir. Bu yöntemlerin uygulanmasında en temel amaçlar arasında “verimliliği arttırmak, hizmetin fiyatlarını düşürmek, kaynakları etkin dağıtmak, çalışan sayısını düşürmek ve kırtasiyeciliği önlemek” gibi hususlar yer almaktadır. İngiltere’de huzurevlerinin piyasalaşmasında da özellikle kamu harcamalarının azaltılması, hizmet maliyetlerinin/fiyatlarının düşürülmesi argümanları sıklıkla dile getirilmiştir.

1980’lerin sonunda ilk piyasalaşma dalgası içerisinde hizmet maliyetlerinin düşük olduğu özel sektör huzurevlerinin haftalık 300 sterlin civarı ücret ile kamunun sunduğu hizmetin maliyetinden daha düşük fiyata hizmet verdiği görülmektedir. Ancak sektör içerisinde piyasalaşmanın artışı nedeniyle özel sektörün payının yükselmesine karşın haftalık ücretler yıllar içerisinde sürekli olarak artmıştır. 2000’lerin başında haftalık 350 sterlin civarı olan ücretler 2010 yılında 500 sterlini geçmiştir (bk. Tablo 4).

Tablo 4: İngiltere Huzurevlerinin Ortalama Haftalık Ücretleri (1988-2011)

Oda Tipi	Mayıs 1998	2000/01	2005/06	2008/09	2010/11
Huzurevi					
Tek Kişilik Oda	301	350	462	499	502
Ortak Oda	277	330	423	442	447
Ortalama	288	345	455	492	498
Bakımevi					
Tek Kişilik Oda	447	493	666	708	698
Ortak Oda	387	457	583	613	612
Ortalama	412	484	653	696	693

Kaynak: Forder ve Allan, (2011).

Tablo 5’te 2014 yılı itibarıyla İngiltere’de çeşitli bölgelerdeki huzurevlerinin ve bakımevlerinin haftalık ücretleri yer almaktadır. İngiltere ortalamasının haftalık 550 sterlin yükseldiği, Londra, Güney Doğu ve Doğu İngiltere gibi bölgelerde haftalık rakamın 600 sterlin üzerine çıktığı görülmektedir.

Tablo 5: İngiltere’de Bölgeler İtibarıyla Huzurevlerinin Ortalama Haftalık Ücretleri (1988-2011)

Bölge/Haftalık Bedel	Huzurevi (£)	Bakımevi (£)
Doğu Midlands	555	687
Doğu İngiltere	604	788
Londra	625	825
Kuzey Doğu	515	591
Kuzey Batı	480	673
Kuzey İrlanda	476	656
İskoçya	596	743
Güney Doğu	641	874
Güney Batı	592	791
Galler	497	603
Batı Midlands	513	694
Yorkshire ve The Humber	489	655

Kaynak: Paying For Care (2015)

Özellikle son 15 yıl içerisinde artan maliyetler kamu bütçesine önemli bir yük bindirmiştir. Kişi başı yıllık 30.000 sterlini aşan maliyetler ve her sene %10'un üzerinde ücret artışlarının sonucu olarak İngiltere'de yaşlılara yönelik hizmet sunumunda kesintiler yaşanmaya başlanmıştır. 2005-2013 yılları arasında yerel yönetimlerin %35'i yaşlılara yönelik bakım hizmetlerine ayrılan fonlarını %40 oranında azaltmıştır. 2010-2014 yılları arasında NHS'den yerel konseylere yaşlıların uzun dönemli bakımına yönelik ayrılan toplam kamusal fon ise %10 oranında azaltılmıştır.

Ekonomik kısıntılar ve hizmet kapasitesindeki düşüş sebebiyle verilen hizmet ile hizmeti alan kişi sayısında da önemli düşüşler gerçekleşmiştir. Özellikle 2005'ten itibaren yerel yönetimler tarafından yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinde görünür bir azalmanın gerçekleştiği anlaşılmaktadır. 2005/06 döneminde 65 yaş ve üzeri nüfusun %15,3'ü yerel yönetimlerden bakım hizmeti alırken bu oran 2012/13 döneminde % 9,9'a düşmüştür. Aynı dönemde 1.310.000 yaşlı hizmet alırken rakam 2012/13 yılında 896.000'e gerilemiştir (AGEUK, 2014).

Ayrıca yıllar içerisinde huzurevlerinin finansmanındaki kaynakta önemli değişme gerçekleşmiştir. Geçmişte finansman kaynağı büyük oranda kamusal kaynaklarla ve çoğunlukla yerel yönetimler tarafından karşılanırken -bütçe kısıntıları, kriterlerin zorlaştırılması sebebiyle- kamunun ödediği bakım hizmeti sayısı azalırken bireylerin ödeme oranı artmıştır. Hâlihazırda huzurevinde kalmak isteyen kişilere devlet tarafından "gelir testi" uygulanmakta olup toplam birikimi veya mal varlığı 23,250 sterlin üzerinde olan kişiler "bireysel ödeyici" olarak kategorize edilmekte ve huzurevi ücretleri karşılanmamaktadır. Gelir testinde belirlenen değer altındaki kalanlara yerel yönetimler tarafından "mali destek" sunulmaktadır (Independent Age, 2012; Forder ve Allan, 2011: 73-74).

Tablo 6: İngiltere’de Yaşlı ve Engellilere Yönelik Bakım Hizmetlerinin Finansman Kaynağı Nisan 2012/13

	Bakım Hizmeti	
	No	%
Yerel Yönetimler (Tamamını ödeme)	144.000	36
Yerel Yönetimler (Gerekli Miktarı Ekleme)	56.000	14
NHS	29.000	7
Kişisel	175.000	43
Toplam	404.000	100

Kaynak: Grant Thornton (2014)

Tablo 6’da 2013 yılı itibarıyla huzurevi hizmetinin finansman kaynağına ilişkin dağılım yer almaktadır. Kamunun huzurevi maliyetini ödediği yatak sayısı %57’ye (NHS ve Yerel Yönetim) kadar gerilemiş iken bireylerin kendi ücretlerini ödediği sistem içerisinde bu oran %43’e kadar yükselmiştir. Ayrıca gerçekleştirilen çeşitli çalışmalarda bireylerden alınan ücretlerin yerel yönetimlerin ödediği bedelden %15 daha fazla olduğu, özel huzurevlerinin haksız yere bireylerden yüksek bedel aldığı tespit edilmiştir (Telegraph, 2013).

Bu bakımdan artan maliyetlerin bireylere yansıtıldığı, hizmetin kamunun sunduğundan ziyade bireylerin ücretini ödeyerek satın aldığı bir yapıya doğru ilerlediği değerlendirilmektedir.

Hizmet ve Kalite Değerlendirmesi

Neoliberal politikalar sonucu piyasalaşan sektörler için üretilen en temel argümanlardan birisi “düşük maliyete yüksek kalite” sunulmasıdır. İngiltere’de huzurevlerinin piyasalaşmasında da kalite/maliyet denkleminin olumlu anlamda gelişiğine ilişkin söylemler sıklıkla dile getirilmiştir. Piyasalaşmanın yoğun olarak son 20 yıl içinde yaşandığı sektörde 5-10 yıldır çeşitli bilimsel araştırmalar kalite/maliyet dengesinin beklendiği üzere yükselmediğini ortaya koymaktadır.

Amirkhanyan, Kim ve Lambright (2008)’in araştırmasında kâr odaklı çalışan bakımevlerinin hem kamusal bakımevleri hem de kâr amacı gütmeyen bakımevlerine göre daha düşük bakım kalitesi sunduğu tespit edilmiştir. Kamu

ve kâr amacı gütmeyen bakımevlerinin bina ve hizmet kalitesi bakımından yıllar içinde gelişime daha açık olduğu; bakımevinde kalan kişilerin hizmet kalitesine ilişkin görüş ve önerilerinin yerine getirilme olasılığının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Oysaki özel sektör bakımevleri açısından önceliğin, “kârın maksimizasyonu” olması sebebiyle hizmet ve kalitenin “sıfır toplamı bir oyun” a tekabül ettiği de bu çalışmada belirtilmiştir. Özellikle düşük gelirli kimseler ve yoksullar açısından bu fark daha da artmakta, bu durum genellikle kaliteli hizmete ücretsiz bir şekilde erişim sağlamaktadırlar (Amirkhanyan, Kim ve Lambright, 2008; Amirkhanyan, 2008: 676-677).

Benzer bir araştırma Verschuere, Moray ve Decramer (2012) tarafından gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmada hem kamu hem de kâr amacı gütmeyen bakımevlerinde daha fazla personel çalıştırıldığı vurgulanmaktadır. Ayrıca bu bakımevlerinde daha nitelikli hizmetlerin sunulduğu; yüksek bakım ihtiyacı bulunan yaşlıların kamu veya kâr amacı gütmeyen bakımevlerine yönlendirildiği ortaya çıkmıştır. Özel sektör bakımevlerinin personel azaltarak ve standartları düşürerek diğer kuruluşlara göre daha fazla kâr elde ettiği, ekonomik bakımdan daha yüksek performans ile faaliyet gösterdiği de bu çalışmada bulunmuştur (Verschuere, Moray ve Decramer, 2012:389-390).

İngiltere’de huzurevi sektörünün özelleştirilmesi sonucu oluşan rekabet ortamı, fiyatları aşağı çekmediği gibi kaliteyi de -beklenen ölçüde- olumlu anlamda etkilememiştir. Bakım kalitesi yüksek olan, kaliteye duyarlı huzurevlerinin bireylerin ücreti kendisinin ödediği yüksek bedelli huzurevleri olduğu ortaya çıkmıştır (Forder ve Allan, 2013: 81-82).

Piyasa Başarısızlığı: Shouthern Cross ve Castle Beck Örneği

11 Haziran 2011 tarihinde, o dönem için İngiltere’nin en büyük huzurevi işletmecisi konumundaki Shouthern Cross firmasının, Londra borsasında işlem görmesi yasaklanmıştır. Bu olayı takiben 752 huzurevi ile 31.000 yaşlı kişinin hizmet aldığı Shouthern Cross firması iflas ederek kapanmıştır. Sektörün bütünsel olarak krize girmesini engellemek ve yeni iflasların önüne geçmek için merkezi yönetim, yerel yönetimler, diğer firmalar hızlı şekilde duruma müdahale ederek hizmet alanların mağduriyetini en aza indirmeye çalışmıştır (CQC, 2014).

Kira maliyetlerinin artışı, gelir-gider dengesini sağlama çabası içerisinde borçların yüksek düzeye ulaşması, ayrıca huzurevi koşullarının diğer evlere göre gerilemesi sonucu doluluk oranlarının düşmesi, piyasa içerisinde güvenilirliğin hızlı şekilde gerilemesi ve kötü yönetim biçimi bu iflasın nedenleri arasında gösterilmiştir. Shouthern Cross'un işlettiği huzurevleri süreç içerisinde diğer firmalara devredilmiş olup bu evler büyük ölçüde diğer büyük firmalar tarafından (Care UK, Four Seasons vb.) paylaşılmıştır (CQC, 2014).

Shouthern Cross'un iflası sonrası Avam Kamarası Araştırma Komitesi tarafından gerçekleştirilen incelemede Shouthern Cross'un yanı sıra sektörde bulunan diğer büyük firmaların da önemli borç stoğu bulunduğu⁴ tespit edilmiştir (CQC, 2014).

Shouthern Cross'un iflasından 2 yıl sonra diğer bir bakımevi işletmecisi Castle Beck 5 Mart 2013 tarihinde konkordato ilan etmiştir. Özellikle zihinsel engellilere hizmet sunan, 20 bakımevi ve hastane sahibi firmanın iflasına giden süreç 2011 yılında BBC'nin çalışanların hastalara fiziksel şiddet uyguladığı programın yayınlanması ve sonrasında soruşturma açılması ile başlamıştır. O döneme kadar tam kapasite ile yüksek kârla çalışan firma, olay sonrası önemli bir itibar kaybı yaşamış ve mali yapısı sarsılmıştır. 2013'ün son çeyreğinde firmaya ait tüm tesisler başka bir hizmet sağlayıcıya devredilmiştir. İflas sonrası hazırlanan raporda Castle Beck firmasının kötü mali yönetim sebebiyle değil, düşük bakım hizmeti sebebiyle iflas ettiği tespit edilmiştir. Firmanın temel olarak mali konulara odaklandığı, mali kaygılar sebebiyle hizmet kapasitesine, personel sayısına ve niteliğine, personel eğitimlerine, bakım hizmetlerine ilişkin etik ilkelere gerekli özeni ve dikkati göstermediği tespit edilmiştir (CQC, 2014).

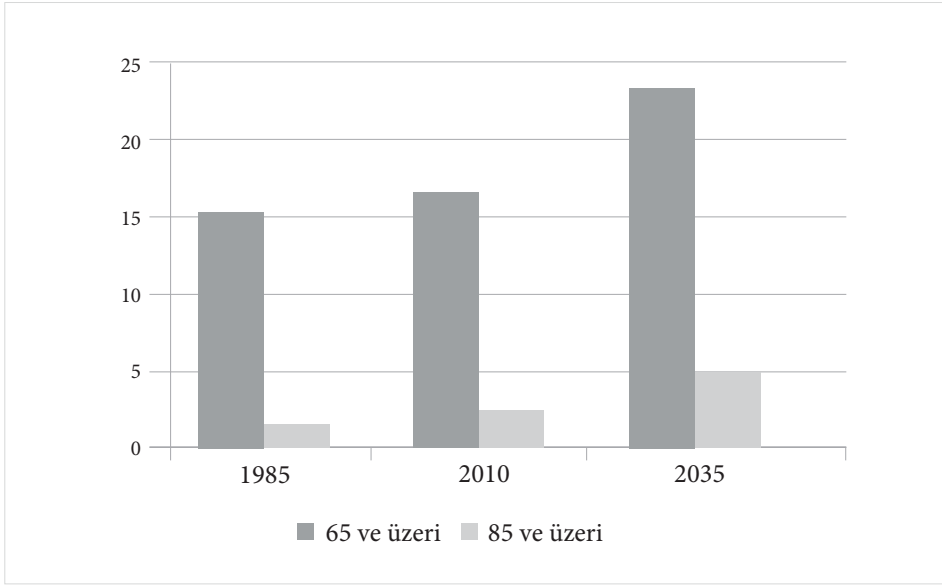
Huzurevlerinin Geleceğine Yönelik Öngörüler

Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi İngiltere'de de nüfus hızlı bir şekilde yaşlanmaktadır. 1985 yılında toplam nüfusun %15'ini oluşturan 65 yaş ve üzerindeki bireylerin oranı yıllar içinde artmıştır. 2035 yılına gelindiğinde ise toplam nüfusun %25'ini yaşlıların oluşturacağı öngörülmektedir (bk. Şekil

⁴ Four Season Healthcare yaklaşık 1 milyar Paund, Priory Group 800 milyon paund civarı.

3). Bağımsız yaşama kabiliyetini kaybetme olasılığı daha yüksek olan 85 yaş ve üzeri nüfus ise 2005 yılından 2014 yılına %30 oranında artmıştır. 85 yaş ve üzeri nüfusun 2035 yılında toplam nüfusun %10'unu oluşturacağı tahmin edilmektedir.

Şekil 3: İngiltere'de Yaşlı Nüfusun Oranı 1985-2010-2035

Kaynak: Office for National Statistics (2012)

İngiltere'deki yaşlanmaya ilişkin veriler dikkate alındığında bakım hizmetlerine yönelik ihtiyacın yıllar itibarıyla arttığı ve artmaya da devam edeceği görülmektedir. Oysaki yerel meclislerin yaptığı kesintiler sebebiyle gelecek 10 yıl içerisinde yaşlılara yönelik huzurevlerindeki kapasitenin 81.000 azalacağı tahmin edilmektedir. Ülke nüfusunun yaşlanması dikkate alındığında ise 10 yıl içerisinde mevcut kapasiteye ek olarak 18.000 yatağa daha ihtiyaç vardır. Bu bakımdan önümüzdeki yıllarda 100.000 yaşlının bakımevleri hizmetine erişemeyeceği değerlendirilmektedir (Bupa, 2011: 5).

SONUÇ

İngiltere’de sosyal politikanın gelişimi çok eskilere dayanmakla birlikte kurumsallaşarak kamusal bir hizmet hâlini alması refah devleti dönemine denk gelmektedir. II. Dünya Savaşı’nın ardından gerçekleştirilen reformlar ile sosyal politika “hak temelli” olarak ele alınmış olup toplumdaki dezavantajlı tüm kesimlerin hizmetlerden etkin bir şekilde yararlanması sağlanmıştır. 1970 Krizi ile başlayan süreçte uygulanan neoliberal politikalar ile çalışma kapsamında incelenen yaşlı bakım hizmetlerinin “kamunun hantal ve verimsiz çalıştığı” anlayışından hareketle özel sektöre devredilmeye başladığı ve 2000’li yıllar ile birlikte sektörün tamamen özel sektörün kontrolüne girdiği görülmektedir.

“Daha uygun fiyata daha kaliteli hizmet” sloganı ile gerçekleşen dönüşüm, İngiltere’de beklenen etkiyi gerçekleştirilmemiştir. Sektörün %90’ını özel sektörün oluşturduğu huzurevlerinin, kamu bütçesi üzerindeki maliyeti her geçen yıl artmıştır. Bütçe kesintileri sonucunda yaşlılara yönelik hizmet sunumunda kesintiler yaşanmaya başlanmıştır. Böylece huzurevinin finansman yapısı değişmekte, geçmişte kamu tarafından karşılanan huzurevi hizmetinde maliyetlerin her geçen yıl artan biçimde bireylere yansıtıldığı, yaşlı bakım hizmetlerinin kamunun sunduğu sosyal politika hizmetinden ziyade bireylerin ücretini ödeyerek satın aldığı bir yapıya doğru ilerlediği görülmektedir.

Ayrıca huzurevi sektöründe artan tekelleşme yeni sorunları beraberinde getirmiştir. Artan rekabet koşullarında huzurevi sektöründe hizmet kalitesi, hizmet sunumu ve yaşlıların sağlığı açısından riskleri arttırdığı değerlendirilebilir. Son 5-10 yıl içinde gerçekleştirilen çeşitli bilimsel araştırmalar da bu tespiti desteklemektedir. Bu araştırmalarda hem kamu hem de kâr amacı gütmeyen bakımevlerinde daha nitelikli hizmet sunulduğu, özel sektöre ait kuruluşların personel sayısını azaltarak ve standartları düşürerek daha fazla kâr elde etmek amacının öne çıktığı anlaşılmaktadır. Çalışmada değinilen Shouthern Cross ve Castle Beck örnekleri de ortaya çıkabilecek potansiyel tehditler açısından önemli bir işaretidir.

Profesyonellikten uzaklaşma, mali baskılar ve kamuoyu güveninin kaybedilmesi karşısında meşruiyetini sağlama gücünü çeken İngiltere'de yaşlı bakım hizmetlerine ilişkin sorunların -mevcut piyasa yapısı ile- artarak devam edeceği ifade edilebilir. Bu noktada 2010'lar ile birlikte Hükûmet tarafından *Refah Politikaları Reformu*, *Yoksulluk ve Sosyal Adalet* gibi konuların daha sık biçimde ele alındığı görülmekte olup ilerleyen dönemde özeld huzurevi sistemi genelde sosyal hizmet sistemine ilişkin köklü reformlar gerçekleştirilebileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- AgeUK. (2014). *Care in Crisis 2014*. Erişim Adresi: http://www.ageuk.org.uk/Documents/EN-GB/Campaigns/CIC/Care_in_Crisis_report_2014.pdf?epslanguage=en-GB?dtrk%3Dtrue
- Amirkhanyan, A.A., Joon Kim, H. ve Lambright K.T. (2008). Does the Public Sector Outperform the Nonprofit and For-Profit Sectors? Evidence from a National Panel Study on Nursing Home Quality and Access. *Journal of Policy Analysis and Management*, 27(2), 326–353. doi: 10.1002/pam.20327
- Amirkhanyan, A. (2008). Privatizing Public Nursing Homes: Examining the Effects on Quality and Access. *Public Administration Review*, July | August 2008, 68-4, 665-680. doi: 10.1111/j.1540-6210.2008.00906.x
- Birleşmiş Milletler (2016). *World population projected to reach 9.7 billion by 2050*. Erişim Adresi: <http://www.un.org/en/development/desa/news/population/2015-report.html>
- Bupa (2011). Funding Adult Social Care Over The Next Decade: Who Cares?. Erişim Adresi: https://www.housinglin.org.uk/_assets/Resources/Housing/Support_materials/Other_reports_and_guidance/Care_Brochure_BUPA.pdf
- Care Quality Commission (CQC) (2014) *The Stability of the Care Market and Market Oversight in England, Report*, Şubat 2014. Erişim Adresi: <http://www.cqc.org.uk/sites/default/files/201402-market-stability-report.pdf>
- Dünya Sağlık Örgütü (2012). *10 facts on ageing and the life course*. Erişim Adresi: <http://www.who.int/features/factfiles/ageing/en/>
- Eroğlu, T. (2013). Kamu Yönetiminde Sosyal Hizmetler. H. Acar, N. Negiz ve E. Akman (Ed.) *Sosyal Hizmet*. İstanbul: Maya Akademi.
- Erol, S.I. (2013). Japonya'da yaşlılara yönelik sosyal politikalar. *İş, Güç: Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 15(3), ss.49-53. Doi: 10.4026/1303-2860.2013.0231.x
- Ersöz, H. Y. (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Eser, B.H., Memisoglu, D. ve Özdamar, G. (2011). Sosyal siyasetin üretilmesi süreci'nde refah devleti'nden neo-liberal devlete geçiş: devletin kamu hizmeti sunma işlevinin değişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 16(2), 201-217.

- Eurostat. (2017). Life expectancy by age and sex. Erişim Adresi: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- Forder, J. ve Allan, S. (2011) *Competition in the Care Homes Market-A report for the OHE Commission on Competition in the NHS*. Erişim Adresi: <https://www.ohe.org/sites/default/files/Competition%20in%20care%20home%20market%202011.pdf>
- Forder, J. ve Allan, S. (2013). The impact of competition on quality and prices in the English care homes market. *Journal of Health Economics*, 34 (2014). 73–83. Doi: 10.1016/j.jhealeco.2013.11.010
- GrantThornton. (2014). *Residential Elderly Care, UK Sector Review*. Erişim Adresi: <http://www.grantthornton.co.uk/globalassets/1.-member-firms/united-kingdom/pdf/publication/2014/private-residential-elderly-care-uk-sector-review.pdf>
- Independent Age. (2012). *The real cost of care: Five ways our care home funding system penalises the average older person and their family*, The real cost of care. Erişim Adresi: <https://www.independentage.org/news-media/press-releases/real-cost-of-care-councils-care-home-policy-may-cost-families-psmillions>
- Karasu, K. (2011). Sağlık Hizmetlerinin Örgütlenmesinde Kamu-Özel Ortaklığı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 66(3), 217-262.
- Laing ve Buisson (2005) *Care of Elderly People Market Survey 2005*. Erişim Adresi: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20140402191333/http://www.oft.gov.uk/shared_oftr/reports/consumer_protection/oft780.pdf
- Lievesley, N. ve Crosby G. (2011). *The Changing role of Care Homes*, Bupa and Centre for Policy on Ageing 2011. Erişim Adresi: <http://www.cpa.org.uk/information/reviews/changingroleofcarehomes.pdf>
- Meagher, G. (2014). *Regulating markets in eldercare: do we know what works?-Critical lessons from the Anglo-Saxon world*. Erişim Adresi: http://www.normacare.net/wp-content/uploads/2011/10/Meagher_2014_CopenhagenPublicSeminar.pdf
- OECD ve Avrupa Komisyonu (2013). *A Good Life in Old Age? Monitoring and Improving Quality in Long-term Care*, OECD Health Policy Studies, OECD Publishing. Doi: 10.1787/9789264194564-en
- Office for National Statistics (2012). *Population Ageing in the United Kingdom, its Constituent Countries and the European Union*. Erişim Adresi: http://www.ons.gov.uk/ons/dcp171776_258607.pdf

- Özdemir, S. (2007) *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Paying For Care (2015) *Care Home Fees*. Erişim Adresi: <http://www.payingforcare.org/care-home-fees>
- Şahin, G. (2014). *Nüfusun Yaşlanması Ekseninde 2023 Yılında Türkiye: Bir Vizyon Çalışması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Şahin Taşğın, N. (2010). *Refah Devleti ve İnsan Hakları Açısından Yoksulluk ve Sosyal dışlanma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Şahin Taşğın N. ve Özel H. (2011). Türkiye’de Sosyal Hizmetlerin Dönüşümü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22 (2), 175-190.
- Telegraph. (2013). *Care home fees: the scandal of secret mark-ups*. <http://www.telegraph.co.uk/finance/personalfinance/insurance/longtermcare/10435265/Care-home-fees-the-scandal-of-secret-mark-ups.html>
- Verschuere, B., Moray, N. ve Decramer, A. (2012). Commercial, non-profit and governmental residential elderly care in Flanders: Differences in client selection and efficiency?. *International Journal of Social Welfare*, 2012(21) 384–392. Doi: 10.1111/j.1468-2397.2011.00833.x

TARIM İŞLETMELERİNDE KADINLARIN YARATTIĞI İŞ GÜCÜ DEĞERİ VE ÖRGÜTLENME YAKLAŞIMLARI: TRAKYA BÖLGESİ ÖRNEĞİ*

Gülen ÖZDEMİR¹ - Gökhan UNAKITAN² - Gülşen KESKİN³
Emine YILMAZ⁴ - Funda ER ÜLKER⁵

Öz

Bu araştırma, Trakya Bölgesi'nde gerçekleştirilmiş olup eşleriyle birlikte üretim faaliyetlerine katılan kadınlar (383) ile kendi hesabına çalışan kadınların (94) oluşturduğu iki gruptan örnekleme yoluyla belirlenmiş ve rastgele seçilen köylere gidilerek yapılmış anketlerden oluşmaktadır. Araştırmada kadınların yarattığı iş gücü değeri ve örgütlenme yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmadan elde ettiğimiz sonuçları değerlendirdiğimizde kadınların yarattığı iş gücünün değer bakımından daha çok ücretsiz aile işçisi niteliğinde olduğu; kendi hesabına çalışan kadınların ise bölgede azımsanmayacak derecede yer aldığı görülmüştür.

Kırsal alanda kadınların örgütlenmeye bakışı ele alındığında; kurulmuş bir örgüte ortak olmak isteyenlerin oranı %43,9'dur. Ekonomik amaçlı kurulacak bir örgütte aktif çalışmak isteyenlerin oranı %47'dir. Kadınların yarıdan fazlası ise aktif olarak çalışmak istemediklerini (%53) belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, Kadın, İş Gücü, Örgütlenme, Kooperatif, Trakya Bölgesi.

* Bu araştırma Dünya Bankası ve İsveç Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Ajansı (SIDA) tarafından desteklenmiştir.

¹ Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ, e-posta: gozdemir@nku.edu.tr

² Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ, e-posta: unakit@nku.edu.tr

³ Doç. Dr., Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, e-posta: gulsen.keskin@tarim.gov.tr

⁴ Yrd. Doç. Dr., Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ, e-posta: emineyilmaz@nku.edu.tr

⁵ Öğr. Gör., Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Tekirdağ, e-posta: ferulker@nku.edu.tr

WOMEN'S CONTRIBUTION OF LABOR FORCE AND APPROACH TO ORGANIZATION IN AGRICULTURE ENTERPRISES: CASE OF TRAKYA REGION

Abstract

This study is conducted in Thrace Region, which is a significant agricultural area in Turkey, women's contribution of labor force and approach to organization are analyzed through questionnaires in villages randomly selected by sampling in two groups consisting of women, who participate in production activities together with their spouses (383) and self-employed women (94).

When we evaluate the results, it is observed that women mostly contribute to the labor force as unpaid employees in their family businesses, but there is a considerable number of self-employed women in this region.

When women's view of organization in rural areas is reviewed, it is observed that 43.9% of women want to be a part of an established organization. 47% of women want to play an active role in an economic organization. More than half of these women state that they do not want to work actively (53%).

Keywords: Agriculture, Woman, Labor Force, Organization, Cooperative, Thrace Region.

1. Giriş

Türkiye nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınlar, tarım sektöründe yapı taşı olmalarına ve üretimde aktif rol almalarına rağmen, 2013 yılı verileri göz önüne alındığında tarımsal faaliyette ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların oranı %80,6'dır. Kırsal alanda esas işlerinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanların işteki durumuna göre tarımda faaliyet gösteren kadınların %90,6'sı sosyal güvenceden yoksundur (TÜİK, 2014b).

Kırsal toplumlarda, kadınlar daha belirgin bir şekilde geleneksel yaşam tarzı ve kültür değerleriyle kuşatılmaktadır. Bu noktada kadın günlük sosyal ve ekonomik hayatın neredeyse bütün sürecinde birincil ya da ikincil roller üstlenmektedir (Korkmaz ve Tüfekçi, 2007, s.49).

Trakya Bölgesi, ülkemizin önemli tarım ürünlerinden olan ayçiçeğinin %38,71'i, çeltiğin %46,28'i buğdayın %8,78'i ve şeker pancarının %0,98'i Trakya Bölgesi'nde üretilmektedir (TUİK, 2014). Bölge nüfusunun üçte ikilik bölümü il ve ilçe merkezlerinde, üçte birlik bölümü ise kırsal alanlarda yaşamaktadır. 1990'larda bu oran yarı yarıya iken giderek il ve ilçe merkezlerine doğru bir nüfus akımı görülmektedir. İstihdam açısından bölgede kadın istihdam oranı erkek istihdamının hemen hemen yarısını oluşturmaktadır.

Bu çalışmada şimdiye kadar yapılmış çalışmalardan farklı olarak Trakya Bölgesi'nde ekonomik fırsatlara erişim açısından, kadınların yarattığı iş gücü değeri ve örgütlenme yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla kendi hesabına çalışan ya da ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar arasında fark olup olamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Bu çalışma anket çalışmasına dayalı bir alan araştırmasıdır. Ayrıca alana ilişkin yapılmış bilimsel araştırmalara ulaşılarak mevcut literatür araştırılmış; kavramsal ve kuramsal olarak mevcut literatürden faydalanılmıştır. Çalışma yönteminin belirlenmesinde aşağıda verilen sorular etken olmuştur.

- Kırsal alandaki kadınların yarattığı iş gücü değeri nasıl olmaktadır?

- Kırsal alanda kadınların örgütlenmeye bakışı nasıldır? Bu konuda potansiyel ve kısıtlayıcılar nelerdir?

Bu sorulardan hareketle araştırma, alternatif gelir olanakları ve örgütlenme yaklaşımları açısından kendi hesabına çalışan ya da ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar arasında fark olduğu hipotezine dayandırılmıştır. Yapılan araştırmada birincil verilerden yararlanılmıştır. Söz konusu veriler Trakya Bölgesi'nde faaliyet gösteren tarım işletmelerinde ücret karşılığı ve kendi adına istihdam edilen kadın iş gücü ile ücretsiz aile işçisi kadınlarla yapılan anketler yardımıyla elde edilmiştir. Anket yapılacak popülasyon, eşleriyle birlikte üretim faaliyetlerine katılan kadınlar ve kendi hesabına çalışan kadınlar olarak iki grupta ele alınmıştır. Örnek hacminin belirlenmesinde aşağıda verilen formülden yararlanılmıştır. Her iki grubun örnek hacimlerinin belirlenmesinde %95 güven katsayısı dikkate alınmıştır. Bu tip örnekleme uygulamalarında genel kural $(p) = (q) = 0,5$ kabul edilmiştir. Bu durumda sabit bir örnekleme hatası ile mümkün olan en büyük örnek hacmi elde edilmektedir (Malhotra, 1993). Örnekleme formülü aşağıda ayrıntılı olarak verilmektedir.

$$n = \frac{N \cdot p \cdot q}{(N - 1) \cdot (z_{\alpha/2} / d)^2 + p \cdot q}$$

n: örnek hacmi

N: ana kitle hacmi

$Z_{\alpha/2}$: güven katsayısı

d: örnekleme hatası

p: işletmede alternatif gelir elde etmek isteyen kadın var

q: işletmede alternatif gelir elde etmek isteyen kadın yok

Örnek hacminin illere dağılımı oransal olarak yapılmış ve Çizelge 2.1'de ayrıntılı olarak verilmiştir. İşletme sayıları Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Tarım İl Müdürlüklerinden temin edilmiştir.

Çizelge 2.1. TR21 (Edirne, Tekirdağ, Kırklareli) Bölgesinde İl Düzeyinde Ücretsiz Aile İşçisi Olarak ve Kendi Hesabına Çalışan Kadınların Dağılımı (2013)

İller	Aile İşçisi Olarak Çalışan	Oran %	Örnek Hacmi	Kendi Hesabına Çalışan	Oran %	Örnek Hacmi
Edirne	20897	27,7	106	1079	37,0	35
Tekirdağ	35038	46,5	178	1174	40,0	38
Kırklareli	19478	25,8	99	654	23,0	21
Toplam	75413		383	2907		94

Kaynak: Tarım İl Müdürlüklerinin ÇKS kayıtlarından derlenerek hazırlanmıştır.

Yukarıda verilen örnekleme formülü yardımıyla aile iş gücüne katkı sağlayan kadınlardan 383, kendi hesabına çalışan kadınlardan 94 örnek çekilerek toplamda 477 kadın ile rastgele seçilen köylere gidilip anketler yapılmış ve bu amaçla 5 kişilik ekip oluşturulmuştur. Projede anketlerin uygulanması sırasında, konu ile ilgili yerel yönetimler, tarım il müdürlükleri, tarım kooperatifleri, ziraat odaları ve sivil toplum örgütlerinin görüşleri de alınmaya çalışılmış ve belirlenen sorunlara çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Çalışmada, Trakya Bölgesi'ndeki tarım işletmelerinde faaliyet gösteren kadınların örgütlenmede aktif rol alma olasılığı çok değişkenli istatistik analiz yöntemlerinden biri olan logit analizi ile belirlenmeye çalışılmıştır. Modelde; kadının aktif rol alması, eğitim, gelir vb. durumları ele alınmıştır. Bu tahmin sonuçlarına göre kırsal kesimde kadınların örgütlenmede aktif rol alıp almama olasılıkları ve olasılık oranları hesaplanmıştır.

3. Araştırma Bulguları

3.1. Kadınların Demografik ve Sosyoekonomik Özellikleri

Araştırmaya katılanların yaş dağılımlarını incelediğimizde, 21-35 yaş aralığında %12,4 oranında, 36-45 yaş aralığında %28 oranında ve en yüksek 46 yaş üstü grupta %59,6 oranında kadınların yer aldığı görülmektedir. Bu veriler, araştırma bölgesindeki genç nüfusun nispeten az olduğunu göstermektedir.

Çalışmada kadınların eğitim durumu, medeni hâli ve çocuk sayısı da ele alınmıştır. Bu konuda yapılan birçok çalışmada eğitimin iş gücüne katılım oranı

üzerinde pozitif etkisi olduğu vurgulanmıştır (Psacharopoulos ve Tzannatos, 1989; Mammen ve Paxson, 2000; Vlasblom ve Schippers, 2004; Russell vd., 2009; Karabıyık, 2012; Dayıoğlu ve Kırdar, 2010). Pakistan'da 1998-1999 döneminde evli ve eğitilmiş kadınlar üzerinde yapılan bir probit ve lojistik regresyon analizinde eğitim düzeyi yüksek olan kadınların iş gücüne katılma oranlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Hafeez ve Ahmad, 2002; Er, 2013). Kadınların evli olup olmamalarının iş gücüne katılım oranları üzerinde etkisinin hâlen geçerliliğini korumakta olduğu ve ülkemizde evli olan kadınların iş gücüne daha az katıldığı bilinmektedir. Ayrıca evli olup çocuk sahibi olan kadınlar için annelik ve ev işlerindeki sorumluluklarda bir değişme olmadığından çalışmak oldukça zorlaşmaktadır (Mincer, 1984; Ercan vd., 2010).

Deneklerin %76,6'sı ilköğretim ve altı eğitim düzeyine sahip olup sadece %3,3'ü üniversite ve üstü eğitimlidir.

Cinsiyet açısından kadınların, toplumsal yaşamdan uzak ve/veya geri planda, özellikle eğitim ve çalışma yaşamından uzak olmaları gelir dağılımında onların en yoksul kitle olması sonucunu getirmektedir (Dansuk,1997).

Araştırmaya katılan kadınların %89'u evlidir. Gelişmiş ülkelere yönelik çalışmaların birçoğunda kadının iş gücüne katılımı büyük ölçüde ekonomik, coğrafi ve demografik (yaş, medeni durum, kadının kazancı, erkeğin kazancı, hane halkı geliri, eğitim seviyesi, iş deneyimi, çocukların varlığı vb. gibi) değişkenlere bağlıdır (Kızılgöl, 2012). Bu nedenlerle araştırmada alternatif gelir elde etme isteğinin tahmin edildiği modelde önemli olduğu düşünülen medeni durum ve çocuk sayısı değişkenleri de kullanılmış ancak modelin açıklama katsayısı %1'in altında hesaplanmıştır. Bu nedenle bu değişkenler dikkate alınmamıştır.

Aile büyüklükleri incelendiğinde iki kişi ve daha az kişiye sahip aileler %16,9 oranında, üç-beş kişiye sahip olan aileler %68,1 oranındadır. Aile büyüklüğünün çok kalabalık olmadığı görülmektedir.

Çocuk sayısı incelendiğinde bir-iki çocuk sahibi aileler %57,9 oranındadır. Araştırmanın yapıldığı bölgede kadın başına düşen çocuk sayısı (1,64), Türkiye ortalamasının (2,07) oldukça altındadır. İller itibarıyla bu değer Edirne'de 1,49, Tekirdağ'da 1,78 ve en düşük çocuk sayısı ise Kırklareli ilinde 1,43'tür (TÜİK, 2014a). Bu nedenle araştırma sonucu belirtilen durumu doğrular niteliktedir.

Ankete katılan kadınlara meslekleri sorulduğunda kendilerini büyük bir çoğunlukla ev hanımı olarak nitelemiş, sadece %6,7'si çiftçi olduğunu belirtmiştir. Kadınlar aslında tarımın içinde eşleri ile beraber yer alıp emeklerini değerlendirmelerine rağmen çiftçiliği meslek olarak görmemektedirler. Ancak tarımsal üretime katkı veren kadınların gerek üretim sürecinde gerekse kırsal kesimin sosyal ve politik yaşamındaki rol ve katkıları göz ardı edilmekte ve üretimleri resmî kaynaklara yansımamaktadır. Oysa kırsal kesimde yaşayan kadınlar, tarımsal üretime en az erkekler kadar hatta daha da fazla katkı sağlayan önemli bir emek gücünü oluşturmaktadır.

Ankete katılan kadınların büyük çoğunluğunun eşi çiftçi (%60,7) olup bunu sırasıyla işçi, emekli, şoför, memur ve esnaf izlemektedir.

Kadınların %90'ı köyde sürekli yaşamakta ve %55'inin kendine ait arazisi bulunmaktadır. Karşılaştırma amaçlı olarak dünyadaki mülklerin sadece %1'inin kadınlara ait olduğunu, bizim ülkemizde ise bu oranın ortalama olarak %35 düzeyinde olduğunu düşünürsek oldukça iyi bir oran ortaya çıkmaktadır (Asan, 2014). Ancak burada unutulmaması gereken husus; sadece mülklerin kadınlara ait olduğudur, buna karşılık uygulamada işletme kararlarının yine erkekler tarafından alındığı görülmektedir.

3.2. Kırsal Alanda Kadınların Gelir Durumu

Araştırmaya katılan kadınların gelir durumu, ekonomiye bakışı ve kırsal alanda işletmelerin yapısı incelendiğinde işletmelerin çoğunluğunun küçük işletme niteliğinde olduğu; buğday, kanola ve ayçiçeğinin bölgede üretilen en önemli ürünler arasında yer aldığı görülmektedir. Hayvancılık yapan işletmelerde süt sığırcılığı faaliyeti birinci (ilk) sırada gelmektedir. İşletmelerin asıl gelir kaynağı tarla ürünleri (%42,3) ve hayvancılıktan (%30,3) sağlanmaktadır.

Kendine ait geliri olduğunu belirtenler %48 oranında olup daha çok kocasından ve babasından maaş almaktadır. Kadınların sadece %12,7'si bir işte çalışarak gelir elde etmektedir, %6,7'si ise emeklidir. Kendine ait geliri olmasını isteyenlerin oranı %81 olup ne iş yapabilecekleri sorulduğunda; el sanatları (%27,3), geleneksel ürünlerin üretimi (%26,1), hayvancılık (%19,2) ve organik tarım (%13,3) gibi daha çok bildikleri işleri yapmak istedikleri ortaya çıkmaktadır.

Kredi ya da hibe isteyen kadınlar %58 oranında olup araştırma sırasındaki gözlemlerimize dayanarak kadınların risk almaktan korktukları, banka borçları ile ilgili görüşlerinin olumsuzluğu nedeniyle krediden çok hibe istedikleri ve bu görüşün daha çok düşük gelir düzeyindeki kadınlarda belirgin olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan anket sonucunda alternatif gelir elde etmek istemeyenler; eğitim, kredi ve parasal imkânlarla ulaşamadıklarını, ailelerinin izin vermeyeceğini ya da kadınların çalışmasına iyi gözle bakılmayacağını öne sürmüşlerdir.

Araştırmaya katılan kadınların aileleri daha çok 3000 TL'nin altında (%91,6) gelir düzeyine sahiptir.

3.3. Kırsal Alanda Kadınların İş Gücüne Katkısı

Tarımda küçük aile işletmelerinde emeğin yoğun kullanımı ile tarımın “kadınlaşması” (feminization) olgusu hızlanmaktadır (Yıldırak vd., 2003, s.62). Türkiye’de kentli kadınların aksine, kırsal kesimdeki kadınların büyük çoğunluğu aktif nüfus içerisinde yani çalışan ve üreten insanlar arasında yer almaktadır. Özellikle kırsal alanda hâkim olan geleneksel yapıda, erkek egemenliği ön plana çıkmakta ve bu durum, kadınların üretim faaliyetleri sonucu ortaya çıkan kazanımlardan elde ettiği pay üzerinde olumsuz yönde etkili olmaktadır. Kadının ekonomik yaşama katılımı, toplumsal ilişkiler sisteminde yer alışı biçimleri ile doğrudan ilişkilidir. Kadının yaşamın her alanında erkek ile eşit, hatta çoğu kez daha fazla yük ve sorumluluk taşımakta olduğu gerçeği kırsal kesimde daha da çarpıcı olarak ortaya çıkmaktadır. Kadın, özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kırsal kesim ekonomisini ayakta tutan temel bir güçtür (Dilek, 2013, s.43).

Türkiye’de tarım sektörünün yapı taşı ve tarım işletmelerinin önemli bir unsuru olan kadınların iş gücüne katılım oranı (%30,3), Avrupa Birliği ortalamasının (%58,3) oldukça altındadır. Bu durum Türkiye’de kadın iş gücü potansiyelinden yeterince yararlanılmadığını; atıl bir iş gücü kapasitesinin var olduğunu göstermektedir. Türkiye’de kadınlar tarımsal üretimde aktif rol almalarına rağmen ücretsiz aile işçisi (% 80,6) konumundadır. Aynı zamanda kırsal alanda tarımda faaliyet gösteren kadınlardan esas işlerinden dolayı herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmayanların işteki durumuna göre %90,6’sı sosyal güvenceden yoksundur (TÜİK, 2014b).

Dünya Ekonomik Forumu tarafından hazırlanan *Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu 2014 Yılı Raporu*, kadınların eğitim olanaklarına erişimi açısından Türkiye'nin 142 ülke arasında 125. sırada bulunduğunu göstermektedir (World Economic Forum, 2014, s.19). Dünya insani gelişmişlik raporuna göre toplumsal cinsiyet eşitsizliği açısından Türkiye, 188 ülke arasında 71. sıradadır (Human Development Report, 2015, s.225). Kırsal kesimde kadının iş gücüne katılım oranı, tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışması nedeniyle yüksek olsa da Türkiye'de tarım istihdamındaki azalma, kadın istihdamının da giderek düşmesine yol açmaktadır. Tarımda çalışan kadınlar, tarım dışına çıktıklarında veya göç ettiklerinde iş gücüne katılamamakta ya da zorluk çekmektedirler. İş gücüne katılan kadınlar ise daha çok statüsü düşük, kalifiye olmayan işlerde güvenceden yoksun bir biçimde çalışmaktadır. Bu ise kadının çalışma ve toplum hayatının dışında kalmasına neden olabilmektedir (Gülçubuk, 2013, s.5).

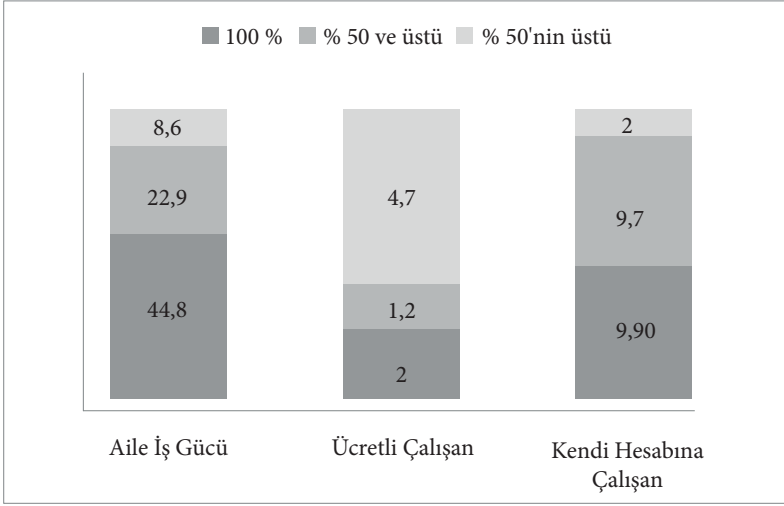
Avrupa Birliğine üye devletlerin katıldığı Lizbon, Nice ve Stockholm Avrupa Konseyi toplantılarında; yoksulluk ve sosyal dışlanma riskine karşı istihdamın etkin bir yol olduğu, yoksulluk ile sosyal dışlanmanın önlenmesi ve ortadan kaldırılması için istihdamın desteklenmesi gerektiği kabul edilmiştir (Kapar, 2005, s.52). AB Komisyonu 2020 yılına kadar gerçekleştirilecek beş ölçülebilir hedefi istihdam, araştırma ve yenileme, iklim ve enerji, eğitim ve yoksullukla mücadele olarak belirlemiştir (http://ec.europa.eu/europe2020/index_de.htm, erişim 08.06.2015).

Oysa nüfusun önemli bir kısmını oluşturan ve emek piyasaları için vazgeçilmez bir üretim unsuru olan kadınların emek piyasalarındaki varlıkları tarihsel süreç boyunca erkeklerin gerisinde, "ikincil iş gücü" statüsü ile sınırlı kalmıştır. Kadınların İş Gücüne Katılım Oranı (İKO); iş arayan, işsiz kadın iş gücü ile istihdam edilen kadın iş gücünün iktisaden faal (15-65 yaş) kadın iş gücüne bölünmesi ile elde edilmektedir. Kadınların iş gücüne katılım nedenlerini genel olarak ekonomik ve sosyolojik olarak ele almak da mümkündür. Kadın iş gücünün iş hayatına katılmasının ekonomik nedenleri arasında; gelir eksikliği, ekonomik bağımsızlık, medeni durumdaki değişiklikler, çocuk sahibi olup olmama, eğitim düzeyi yer almaktadır. Sosyolojik açıdan ele alındığında ise itibar sağlamak veya kendini bağımsız kılma ve çalışma hakkı ön plana çıkmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde kadınların iş gücüne katılımının daha çok ücretsiz aile işçisi niteliğinde olduğu görülmektedir.

Ancak kendi hesabına çalışan kadınların da bölgede azımsanmayacak derecede yer aldığı göze çarpmaktadır (Şekil 3.1.).

Şekil 3.1. Kadınların Kırsal Alanda İş Gücüne Katılımı (%)

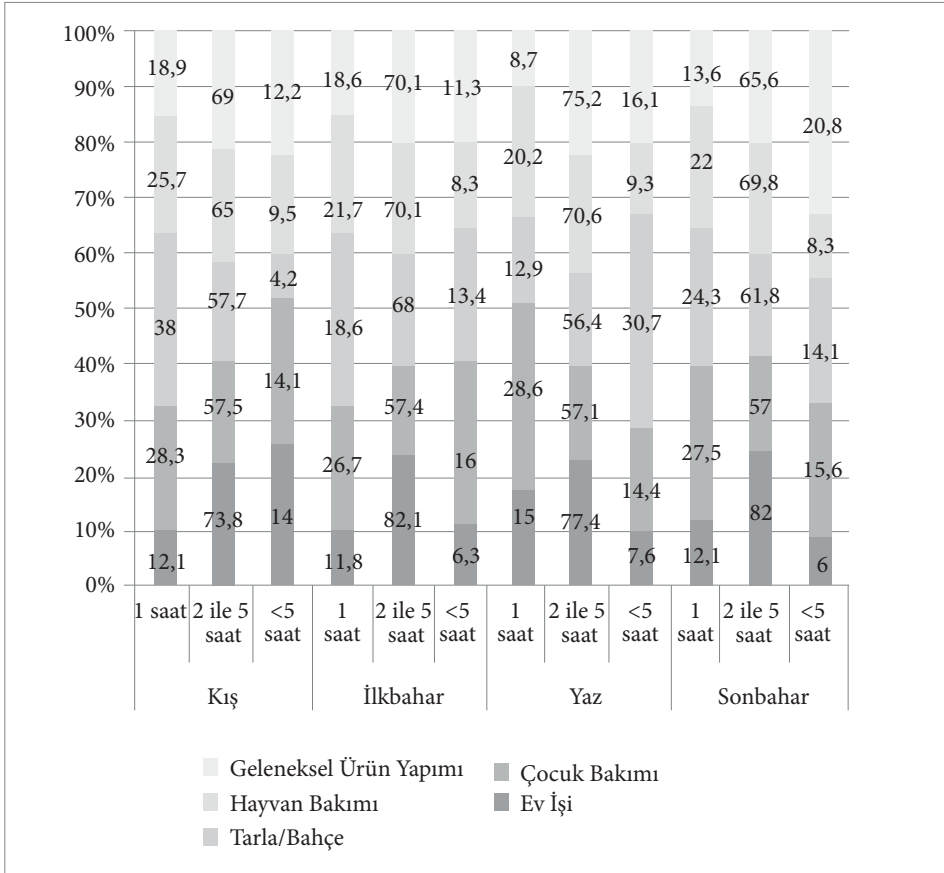
Tarihi süreç içinde toplum yaşantısındaki asıl yerinin ailesi ve evi olduğu görüşü nedeniyle kadınlar, bireysel kazanç elde etmeye yönelik iktisadi faaliyetlerin dışında, doğal bir iş bölümü algısı bağlamında ev odaklı işleri yapmak zorunda kalmıştır. Ancak zamanla yaşanan sosyal, siyasal ve ekonomik değişimler sonucunda, toplumsal ve ekonomik kalkınmada kadınların etkin biçimde yer almasının, işsizlik ve yoksulluk sorununun çözümünde önemli bir rol oynayacağı görüşü oluşmuştur (Karabıyık, 2012, s.232).

Tarımda çalışma koşulları, saatlik işten daha çok güne dayalı bir sürece göre düzenlenmektedir. İş, bedene dayalı ve güç gerektirmekte olduğundan yorucu ve yıpratıcıdır. Buna karşılık ücretler, ücretsiz aile işçiliği söz konusu olduğu için düşüktür. Şekil 3.2. incelendiğinde kadınların günlük rutinleri içerisinde çocuk bakımı, ev işi, tarla bahçe işleri ve hayvancılık yapan işletmelerde hayvan bakımı gibi işlerin zamanlarının önemli bir kısmını aldığı görülmektedir. Özellikle sonbaharda geleneksel ürünlerin hazırlanmasına biraz daha fazla zaman harcanırken yaz ve ilkbahar dönemlerinde tarla bahçe işleri zamanlarının önemli bir kısmını almaktadır. Trakya Bölgesi'nde 2013

yılında yapılmış başka bir çalışmada kadınlar arasında iş gücüne katılmama nedeninin evde çalışma durumundan kaynaklandığı ve bölgede kadınların erkeklere oranla iş gücüne daha az katıldıkları belirtilmiştir (Can, 2013, s.205).

Kadınların evde ya da işletmedeki günlük faaliyetleri ile iş gücüne katkıları mevsimler itibarıyla ve günlük çalışma saatleri olarak Şekil 3.2’te değerlendirilmiştir.

Şekil 3.2. Kadınların Evde ya da İşletmede Günlük Faaliyetleri ile İş Gücüne Katkıları

Avrupa Birliğinde (AB) ise kadınlar sürekli tarımsal iş gücünün %38’ini oluşturmakla birlikte işletme tiplerine göre temsil oranları farklıdır. Kadınlar daha çok hayvancılık ile bağlantılı işletmeler, bitkisel üretimle

bağlantılı işletmeler, uzmanlaşmış bahçe işletmeleri ve uzmanlaşmış zeytin işletmelerinde çalışmaktadırlar. Bu işletmelerde kişi başına iş verimliliği bakımından kadınlar ve erkekler arasında fark en aza inmekte ve kadınların iş gücüne katkıları (%36-39) ortalamaya göre daha fazla olmaktadır. Kadınların daha az çalıştıkları işletmeler ise hububat, yağlı tohumlar, besi işletmeleri ve meraya dayalı hayvancılık alanlarındadır (Keskin, 2004, s.2).

Bütün bunlara bakılarak tarımsal üretimin her zamankinden daha fazla kadınların sırtında olduğu söylenebilir. Kırsal kesimde hangi biçimde olursa olsun, kadın emeğinin bilgi ve teknolojiyi gerektirmeyen, niteliksiz iş gücü olmasının da bir payı vardır (Altınpınar ve Gülçubuk, 2004, s.61).

Özellikle, ev işleri ve çocuk bakımı gibi cinsiyet temelli iş yüklerinin keskin çizgilerle ayrıldığı Türkiye’de kadınlar tarafından yapılan işler daha çok ev eksenli emeğe dayanan; mevsimlik, yarı zamanlı, ücretsiz işler olmaktadır. Bunlara bağlı olarak kadınların yaptıkları işlerden elde edilen ürünler çoğunlukla hemen tüketildikleri için ekonomik olarak bir değer ifade etmemektedir. Bunun bir sonucu olarak kadın emeği değersiz ve görünmez kılınmaktadır. Bu çerçeveden bakıldığında erkeklerin işi daha değerli, kadınların işinin daha az değerli olduğu yolunda yargılar toplumda kabul görmektedir (Asan vd., 2012, s.5).

3.4. Kırsal Alanda Kadınların Örgütlenmeye Bakışı

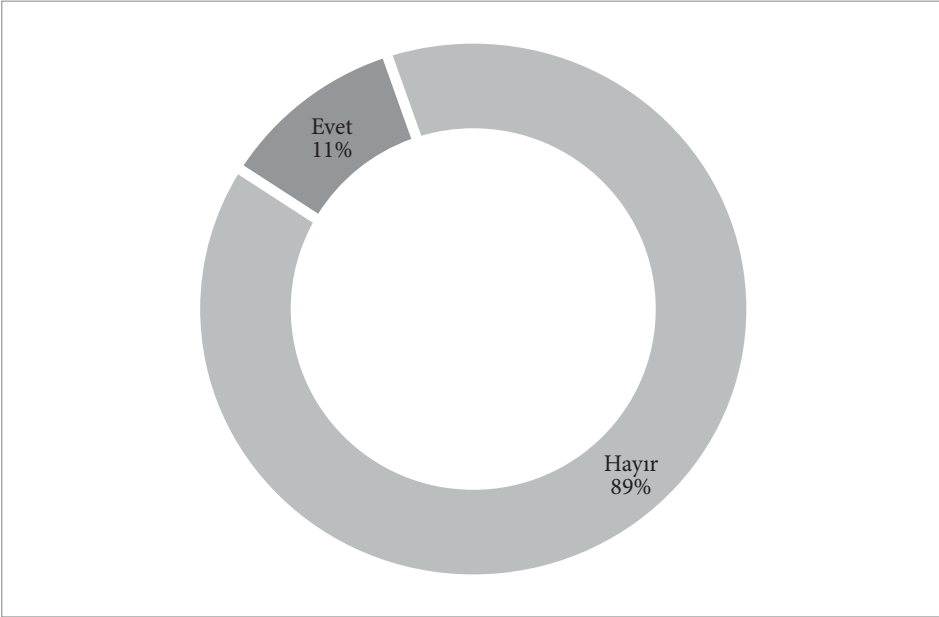
Çeşitli amaçlarla gerçekleştirilen gönüllülük, iş birliği ve paylaşma çoğu toplum için önemli bir özelliktir. Gönüllü kuruluşlar, devlet ve vatandaşlar arasında köprü olarak da nitelendirilmektedir. Yerel hizmetlere gönüllü katılımın artırılması ve uygun yönetimi günümüzde demokratik yönetim anlamında önem kazanmaktadır. Yerel hizmetlere gönüllü katılım, yerel yönetimler için önemli yararlar da sağlamaktadır.

Gönüllü katılım da bireylerin öncelikli kısıtı zamandır. ABD, Kanada, Avustralya gibi ülkelerde gönüllü hizmetlere olan talep yükselirken bireylerin ailesi ya da arkadaşları için harcayacağı zamandan fedakârlık yapması gerekmektedir (Merill, 2006, s.10). Cinsiyet, yaş, sosyoekonomik özellikler de değerlendirildiğinde gönüllü katılımın zaman baskısı altında etkilendiği vurgulanmaktadır. Bu çerçevede gençlerin ve öğrencilerin eğitimlerinin bir

parçası ya da kendi kişisel becerilerini kullanabilecekleri bir ortam olarak ortalama değerler üzerinde zamanlarını gönüllü hizmetlere ayırdıkları görülmektedir. Buna rağmen genç ailelerin, görece gönüllü hizmetlere daha az zamanlarını ayırdıkları anlaşılmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde de hayat şartları baskısı ile insanların çok daha sınırlı zamanlarını gönüllü hizmetlere ayırdıkları; yakın akraba ya da aileler arasında informal gönüllülüğün daha çok görüldüğü belirtilmektedir (Palabıyık, 2011, s.96). Bu durumda modern dünyada en değerli varlık anlamında zamanın doğru planlanması bakımından kişilerin katılımını özendirerek onlara ek yükler getirmeyecek tarzda iş tanımlarının yapılması; kısa, orta ve uzun dönemli esnek zaman şemalarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Kadınlara köylerinde daha önce iş birliği amaçlı bir çalışmaya katılıp katılmadıkları sorulmuş, Şekil 3.3'te görüldüğü üzere %89'u katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu durum, kentlerde yitirdiğimiz (imece vb.) geleneksel toplum yapımızdan kırsal alanda da giderek uzaklaştığımızı gösteren önemli bir bulgudur.

Şekil 3.3. İş Birliği, Dayanışma Amaçlı Bir Çalışmaya Katıldınız mı?

Modern toplumlarda hizmetten yararlananların aynı zamanda hizmet sunan olması, zengin ve yoksul arasındaki uçurum, katılım ve gönüllü yönetimde çoğulcu yaklaşımların önemini ortaya koymaktadır. Hizmetler hiçbir biçimde belli toplumsal kesimleri dışlayıcı nitelikte olmamalıdır. Farklı niteliklerde beceri sahibi bireylerin yaş, ırk, cinsiyet, inanç, etnik vb. diğer farklılıklar gözetmeksizin ortak yarar amacıyla geliştirilen programlarda bir araya gelerek hizmet sunması önemlidir. Bu amaçla gençlerin, yaşlıların, engellilerin ve diğer dezavantajlı grupların katılımını kolaylaştırıcı biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Bu programlar bünyesinde sağlanacak toplumsal çoğulculuğun, toplumsal sermayeyi güçlendireceği, sonuçta toplumsal sorunların bu çerçevede artan toplumsal potansiyelle çözüleceği beklenmektedir.

Gönüllü katılım, toplum içinde karşılıklı yardımlaşma dolayısıyla toplumun sivil özelliğini güçlendirici olumlu etki yapmaktadır. Gönüllü katılımın salt hizmet sunma ve yardım amacı ötesinde bireyler arasındaki farklılıkların giderilerek vatandaş temelinde, toplumsal yapının güçlendirilmesinde etkili olduğu açıktır. Bu durumda gönüllü katılımın bireysel, kurumsal, sosyoekonomik, maddi ya da manevi sonuçlarının ölçümü o kadar da kolay olmamaktadır. Bu özelliği ile gönüllü katılımın çok yönlü değerlendirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Palabıyık, 2011, s.97). Toplumların ekonomik, sosyal, siyasal özellikleri yanında tarihsel ve kültürel birikimleriyle de özdeşleşen yerleşmenin sağlanması önemlidir. Bunun için ise başta merkezi yönetim-yerel yönetimler arasında yetki ve görev paylaşımının sağlanması, yerel politikaların uygulanması, yerel kaynakların geliştirilmesi, halk katılımı ve denetiminin başarılı uygulamalarla hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu noktada kamu ve özel sektör dışında merkezi ya da yerel birtakım görevler kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarına yönlendirilmelidir.

Kırsal alandaki kadınların çoğu sosyal dayanışmayı en fazla gerektiren ve birey açısından sosyal uyumun en zor olduğu doğum, ölüm, düğün gibi özel günlerde diğer kadınlarla ortak iş yapma eğilimini daha fazla yansıtmaktadır. Buna karşılık kurumsal örgütlenmeyi gerektiren işlerde kadınlar genelde yoktur. Kırsal alanda kadının toplumsal ilişkiler sistemi içerisindeki yeri ve erkek egemen bakış açısı kadını kurumsal örgütlenme sistemine almamaktadır.

Bu durum genelde yapılmayan bir durum gibi gösterilmeye çalışılsa da, ortaya çıkan resim bunu doğrulamaktadır (Asan vd., 2012, s.5). Kırsal alanda kadın ya pozitif ayrımcılığın getirdiği bir sonuçla “kadın kooperatifçiliği” biçiminde örgütlenmeye alıştırmakta ya da asgari ortak sayısını tamamlamak için pasif ortak olarak örgütlenmeye dâhil edilmektedir. Nitekim kırsal alanda hâlen yaklaşık 35 kadın kooperatifi kurulu iken diğer kalkınma kooperatiflerinde² kooperatif ortağı kadın sayısı, toplam kooperatif ortak sayısının içerisinde oldukça azdır (Özdemir ve Yılmaz, 2010, s.73).

Üretici örgütlerini; mesleki örgütler, kooperatifler, üretici birlikleri ve branş birlikleri olarak sınıflandırmak mümkündür. Türkiye’de tarımda örgütlenme modeli ekonomik örgütlenme, politika oluşturma amaçlı örgütlenme ve gönüllü kuruluşların örgütlenmeleri şeklinde olmaktadır. Kooperatifler, üretici birlikleri, ziraat odaları ve çeşitli derneklerden oluşan bu yapı içerisinde; kooperatifler, çiftçinin ekonomik kolu; üretici birlikleri ve dernekler, politika, yönlendirme ve lobi oluşturma kolu; ziraat odaları ise hükümet ile çiftçi arasında köprü oluşturan mesleki kolu olarak faaliyet göstermektedir. Bu yapılanmada organizasyonların görev ve fonksiyonlarının birbirini tamamlar mahiyette olması çok önemlidir (Özdemir vd., 2010, s.520).

Bölgede var olan üretici örgütlerinin kırsal alanda yaşayan kadınlar arasında ne düzeyde tanındığını belirlemek amacıyla tüm örgütler dikkate alınmıştır. Kadınlara bu örgütleri tanıyıp tanımadıkları, üye ya da ortak olup olmadıkları ve hizmetlerinden memnun olup olmadıkları sorulmuş ve alınan yanıtlar Çizelge 3.1’de gösterilmiştir. Bölgede yer alan Önder Çiftçi Derneğinin bire bir aktif faaliyetleri ve daha çok büyük çiftçilerden oluşan üyeleri nedeniyle en yüksek tanınma düzeyine (%96,3) sahip, ancak kadınlar arasında ortak olma oranı %1,3 ile en düşük seviyededir. Bölgede yer alan kooperatifler değerlendirildiğinde kadınlar arasında en yüksek tanınırlık düzeyi %93,6 ile Tarımsal Kalkınma Kooperatifleridir. Bunu da %90,1’lik bir oranla Trakya Birlik izlemektedir. Ortaklık oranı ve hizmetlerinden memnuniyet açısından ise Trakya Birlik birinci sıradadır. En yüksek memnuniyetsizlik düzeyi ise Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerine yöneliktir.

² Kooperatif yöneticileriyle yapılan görüşmeler ve bu konudaki gözlemlere ve elde edilen bilgilere dayanılarak belirtilmiştir.

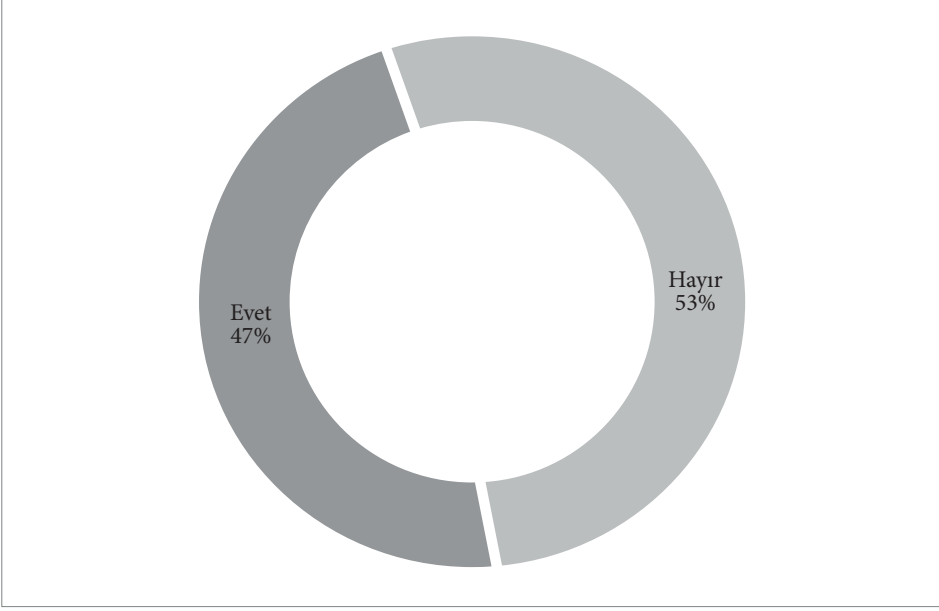
Çizelge 3.1. Kadınlar Arasında Üretici Örgütlerinin Tanınırlık ve Memnuniyet Düzeyi

Üretici Örgütü	Tanınma Oranı %	Ortaklık ve Üyelik Oranı %	Hizmetlerinden Memnuniyet %	Hizmetlerinden Memnuniyetsizlik %
Önder Çiftçi Derneği	96,3	1,3	13,8	13,8
Tarım Kredi Kooperatifi	87,4	16,8	43,3	20,2
Trakya Birlik	90,1	30,2	54,6	24,0
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	93,6	6,2	32,6	31,4
Pancar Kooperatifi	78,4	15,9	21,5	5,7
Sulama Kooperatifi	85,7	3,6	16,1	7,1
Üretici Birliği	76,5	4,4	45,6	7,4
Ziraat Odası	82,6	21	41,9	

Araştırmaya katılan kadınların %53'ü kurulacak ekonomik amaçlı bir örgütte aktif çalışmak istemediklerini ifade etmiştir (Şekil 3.4.). Kadınlar bunun nedeni olarak sırasıyla yeterli zamanının olmamasını (%45,6'sı), ailesinin istemeyeceğini (%18,8), örgütte aktif çalışmayı olumlu bulmadığını (%8,4), kadınların aktif çalışmasının hoş karşılanmayacağını (%5,4) belirtmiştir.

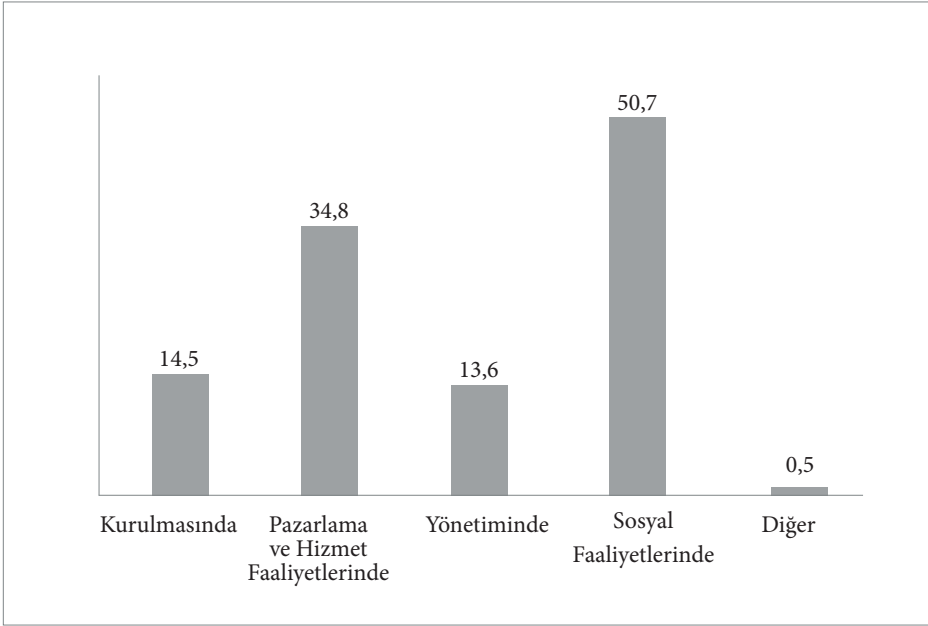
Kadınlara “Kurulmuş bir örgüte ortak olur musunuz?” diye sorulduğunda, ortak olmak isteyenler %43,9 iken ortak olmak istemeyenler %29,8'dir. Diğerleri ise ortak olmakta kararsız olduklarını ifade etmiştir.

Şekil 3.4. Ekonomik Amaçlı Kurulacak Bir Örgütte Aktif Çalışmak İstermisiniz?

Ekonomik amaçlı kurulacak bir örgütte aktif çalışmak isteyenlerin oranı %47'dir. Kadınların yarıdan fazlası aktif çalışmak istemediklerini (%53) belirtmişlerdir (Şekil 3.4.). Aktif çalışmak isteyenlerin %50,7'si sosyal faaliyetlerde, %34,8'i ise pazarlama ve hizmet faaliyetlerinde yer almak istemektedirler. Kuruluş faaliyetleri (%14,5) ve yönetimde (%13,6) yer almak isteyen kadınlar daha azınlıktadır (Şekil 3.5.).

Şekil 3.5. Ekonomik Amaçlı Kurulacak bir Örgütte Hangi Alanlarda Aktif Çalışmak İstersiniz?

Kırsal alanda özellikle alternatif gelir olanaklarının geliştirilmesi açısından kurulacak bir örgütün hangi konularda etkin olabileceği konusunda kadınların algıları değerlendirildiğinde daha çok olumluya doğru bir algının geliştiği görülmektedir. Özellikle ürünlerinin daha iyi fiyatla piyasaya sunulmasında, devlet destek ve yardımlarından yararlanılmasında, teknik destek ve eğitim olanaklarının geliştirilmesinde kadınlar olumluya yakın bir algı geliştirmiştir.

3.5. Kadınların Alternatif Gelir Elde Etmek Üzere Örgütlenme İsteklerinin Tahminine Yönelik Logit Analizi

Çalışmada kadınların alternatif gelir elde etmek üzere oluşturulacak bir örgütlenme içinde yer alma isteklerine ait modelde kullanılan bağımsız değişkenler yaş, kendine ait geliri olup olmaması, eğitim düzeyi, alternatif gelir elde etme isteği ve işletmede süt sığırcılığı faaliyetinin olup olmamasıdır.

Kadınların alternatif gelir elde etmek üzere yeni oluşturulacak bir örgütlenme içinde yer alma isteklerinin incelendiği logit modelde L_0 sabit terimden oluşan modelin olabirlik değeri, L_1 modelin olabirlik değeri olmak üzere χ^2 değeri 175,326 olarak hesaplanmıştır ve 0.01 önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı ($175,326 > \chi^2_{7,0.01}=18,48$) bulunmuştur. Modelin Nagelkerke R^2 katsayısı 0,46 hesaplanmıştır.

Hosmer ve Lemeshow H testi istatistiğinin gözlenen değeri, $H = 7,249 < \chi^2_{8, 0.01} = 20,09$ olduğu için modelin uyum iyiliğini gösteren H_0 hipotezi reddedilemez ve model 0,01 önem düzeyinde anlamlı kabul edilmiştir.

Çizelge 3.2. Uyumun İyiliği Ölçütleri

L_0 (-2 log olabirlik)			535,343
L_1 (-2 log olabirlik)			360,017
LR istatistiği			175,326
Nagelkerke R^2			0,46
	χ^2	Serbestlik Derecesi	Anlamlılık
Hosmer Lemeshow H testi	7,249	8	0,510

Çizelge 5.30'da modele ait katsayılar ayrıntılı olarak verilmektedir. Bu modelde Odds oranları yorumlanabilir. Alternatif gelir elde etmek isteyen bir bireyin örgütlenmede rol alma isteği alternatif gelir elde etmeyen birine göre 16,33 kat daha fazladır. Yine kendi geliri olan bir bireyin kendi geliri olmayana nazaran 1,81 kat daha fazla örgütlenmede rol alma isteği bulunmaktadır.

Kategorik olarak modele dâhil edilen eğitim değişkeninde eğitim düzeyi arttıkça örgütlenme isteğinin düştüğü göze çarpmaktadır. Eğitim 1'e dâhil bir birey Eğitim 4'e dâhil bireye nazaran 7,13 kat daha fazla örgütlenme isteğine sahiptir. Eğitim 2'de bu istek 5,92 kat, Eğitim 3'te 3,56 kat düşmektedir.

Çizelge. 3.3. Logit Model Sonuçları

Değişken	Katsayı	Std. Hata	Wald	Anlamlılık	Exp (B)
Yaş	-0,079	0,014	30,968	0,000	0,924
Eğitim 1	1,965	0,781	6,328	0,012	7,132
Eğitim 2	1,779	0,835	4,543	0,033	5,924
Eğitim 3	1,270	0,891	2,030	0,154	3,560
Alt Gelir	2,793	0,356	61,512	0,000	16,337
Süt Sığırı	0,638	0,271	5,536	0,019	1,893
Kendi Geliri	0,593	0,290	4,185	0,041	1,810
Sabit Terim	1,725	0,984	3,070	0,080	5,611

* %99 anlamlılık düzeyi, ** %95 anlamlılık düzeyi, *** %90 anlamlılık düzeyi

Bireylerin alternatif gelir elde etmek üzere örgütlenme isteklerinin olasılığını hesaplamak üzere modelin katsayıları kullanılmıştır. Örneğin kırk yaşında, Eğitim 1 gruplarına dâhil ve kendi geliri olan bir bireyin örgütlenme isteğinin olasılığı aşağıdaki şekilde hesaplanabilir.

$$P = \frac{1}{1 + e^{-z}} \quad (1)$$

$$Z = 1,725 - 0,079 * 45 + 1,965 * 1 + 0,593 * 1 = 0,733$$

$$P = \frac{1}{1 + e^{-0,733}} = 0,67 \approx \%67$$

Yukarıda sayılan kriterlere sahip bir bireyin alternatif gelir elde etme isteği için yeni kurulacak bir örgüt içinde rol alma olasılığı %67'dir.

Aynı bireyin alternatif gelir elde etme isteği olduğu da varsayıldığında,

$$Z = 1,725 - 0,079 * 45 + 1,965 * 1 + 0,593 * 1 + 2,793 * 1 = 3,52$$

$$P = \frac{1}{1 + e^{-3,52}} = 0,97 \approx \%97 \text{dir.}$$

Görüldüğü üzere bireyin örgüte üye olma isteğinin olasılığı ciddi miktarda yükselmiştir. Diğer tüm değişkenler kullanılarak da farklı özelliklere sahip bireyler için olasılıklar hesaplanabilmektedir.

Buradan eğitim ve gelir düzeyi düşük insanların gelirlerini arttırmaya ihtiyacı olduğu ve örgütlenme isteğinin bu yüzden daha fazla olduğunu belirleyebiliriz.

4. Sonuç ve Öneriler

Kadınların yarattığı iş gücü değeri ve örgütlenme yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanan bu araştırmadan elde ettiğimiz sonuçları değerlendirdiğimizde, kadınların daha çok ücretsiz aile işçisi niteliğinde olduğu, ancak kendi hesabına çalışan kadınların da bölge için azımsanmayacak derecede yer aldığı görülmüştür.

Kadınların günlük rutinleri içerisinde çocuk bakımı, ev işi, tarla bahçe işleri ve hayvancılık yapan işletmelerde hayvan bakımı gibi işlerin zamanının önemli bir kısmını aldığı göze çarpmaktadır. Kadınlar özellikle sonbaharda bu geleneksel ürünlerin hazırlanmasına biraz daha fazla zaman harcamaktadır. Yaz ve ilkbahar dönemlerinde ise tarla bahçe işleri vakitlerinin önemli bir kısmını almaktadır.

Kurumsal bakım hizmetlerine yeterince erişemeyen kırsal alan kadını, zamanının önemli bir bölümünü çocuk bakımına ayırması nedeni ile iş gücü niteliğini geliştirebileceği yaygın eğitim çalışmalarına, karar alma mekanizmalarına, tarım dışı istihdama ve örgütlenme faaliyetlerine katılımı dezavantajlı konuma geçmektedir. Oxford Yoksulluk ve İnsani Gelişme Girişimi (OPHI) tarafından hazırlattırılan tarım endeksinde kadınların güçlendirilmesi raporuna göre; kadınların erkeklere göre üç kat daha güçsüz oldukları belirlenmiştir (Malapit vd. 2014). Kadınlar tarımsal işlerde üreten, değerlendiren, pazarlayan ve ev içi rolleri açısından da tüketen bireyler olarak önemli konuma sahiptir. Gerek işletme yönetiminde gerekse diğer işlerde kadın çok önemli işlevler yüklenmiştir.

Kırsal alanda kadınların örgütlenme yaklaşımı değerlendirildiğinde; kadınların çoğunluğunun köylerinde daha önce iş birliği amaçlı bir çalışmaya katılmadıkları belirlenmiştir.

Bölgede var olan üretici örgütlerinden kırsal alanda yaşayan kadınlar arasında tanınırlık düzeyi açısından Önder Çiftçi Derneği, Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri daha sonra da Trakya Birlik önde gelmektedir. Ortaklık oranı açısından ve hizmetlerinden memnuniyet açısından ise Trakya Birlik en önde gelmektedir. En yüksek memnuniyetsizlik düzeyi de Tarımsal Kalkınma Kooperatiflerindedir.

Kadınların örgütlenmeye yaklaşımı da oldukça dikkat çekicidir. Kadınların hemen hemen yarısı aktif olarak çalışmak istemezken örgütlenme konusunda olumlu bakış açısı geliştirmişlerdir. Bu durumu belki Trakya insanının genel yapısını düşünerek iş birliğine yatkın olmama ya da risk almaktan çekinme gibi değerlendirebiliriz.

Bu sonuçlardan hareketle kırsal alanda kadınların tarımsal faaliyetler içerisinde etkinliğinin artırılması, çiftçiliği meslek olarak kabullenmeleri, ekonomide aktif olarak yer almaları için, başlangıçta risk barındırmayan alanlarda en çok bildikleri işleri yapabilmelerine olanak sağlanmalıdır. Ayrıca kırsal alanda örgütlenme eğilimini arttırmak açısından eğitimler yapılmalı ve var olan örgütler geliştirilmelidir. Böylece kırsal kesimde yaşayan ve zaten tarımsal faaliyet içinde yer alan kadınların örgütlenme, kooperatifleşme ile daha fazla gelir elde etmelerine ve yaşam kalitelerinin yükselmesine katkıda bulunulacak, bu durum yoksulluğun azaltılması ve gelir dağılımının iyileştirmesinde önemli olacaktır.

Kadın istihdamına salt iş bulma biçiminde bakma ve tarımda çalışan kadını sadece içinde bulunduğu koşullarla ele almak da sorunları çözmektedir. Temel sorun kadınlar için statüsü yüksek, kendine yetebilen, üretebilen, sosyal güvenlik kapsamında olan istihdamın yaratılmamasıdır. Sorun tarımda çalışan kadınların mutlu olabilecekleri bir ortam yaratma ve temel hizmetlere erişebilmeleri ile çözülebilecektir. Böylece kadınlar karar alma mekanizmalarında daha fazla yer alacaktır.

Son olarak bu konuda kadın ve kırsalla ilgili yerel ve kamu yönetimini temsil eden kurumların yanı sıra, meslek kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşlarını da içine alan, kamu ve özel sektör aktörlerinin birbirlerini tamamlamasına olanak tanıyan, bölgesel kalkınmada planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde yer alacak tüm aktörlerin koordinasyonu gerekmektedir.

Kaynakça

- Altınpınar, T., Gülçubuk, B. (2004). "Ankara İli Polatlı İlçesinde Gezici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları". *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, Cilt: 10, Sayı: 1, s.59-66, Ankara.
- Asan, A. (2014). "İş Dünyasında Umut Veren Kadınlar" Aile ve Sosyal Politikalar Bakan Yardımcısı Prof. Dr. Aşkın Asan'ın Konuşma Metni, *TOBB Kadın Girişimciler Kurulu İl Temsilciliği tarafından düzenlenen çalıştay*, 6-7 Mart, Kayseri.
- Asan, A., Can, M., Fazlıoğlu, A. (2012). "Kırsal Alanda Yoksulluğun Gerçek Yüzü: Kadınlar", *T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı Araştırma Raporu*, Ankara.
- Can, Y. (2013) Trakya Bölgesi'nin İşgücü Piyasası Analizi, *Electronic Journal of Vocational Colleges-May/Mayıs 2013*.
- Dansuk, E. (1997). "Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo-Ekonomik Yapılarla Ölçülmesi", *DPT Uzmanlık Tezi*.
- Dayıoğlu, M., Kırdar, M.G. (2010). "Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımında Belirleyici Etkenler ve Eğilimler", *T.C. DPT ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı Çalışma Raporu 5*, s. 34, Ankara.
- Dilek, D. (2013). "Türkiye'de Tarım Sektöründe Kadın İstihdamı (Bölgesel Temelde Bir İnceleme)", *Yüksek Lisans Tezi*, T.C.Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı Uluslararası İktisat Bilim Dalı.
- Er, Ş. (2013). "Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılım Oranını Etkileyen Faktörlerin Bölgesel Analizi" *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:10, Sayı:40, s.35-44.
- Ercan, H., Hoşgör, A.G., Yılmaz, Ö. (2010). "Factors That Affect Women's Labour Force Participation and Suggestions for Provincial Employment and Vocational Education Boards: Ankara, Gaziantep, And Konya", http://www.ilo.org/public/english/region/eurpro/ankara/areas/3_rapor.htm.
- Hafeez, A., Ahmad, E. (2002). "Factors Determining The Labour Force Participation Decision Of Educated Married Women in A District Of Punjab", *Pakistan Economic and Social Review*, vol.40 (1), p.75-88.
- Human Development Report (2015). Gender Inequality Index, <http://hdr.undp.org/en/content/gender-inequality-index-gii, 2015-report>.

- Gülçubuk, B., (2013). “Tarımsal Üretim ve Kırsal Kalkınma Uğraşlarının Ana Aktörleri: Kadınlar”. *GTHB-Türktarım Dergisi*. Sayı:203, Ocak-Şubat 2012, s:38-47
- Kapar, R. (2005). “Çalışan Yoksullar”, Sendikal Notlar, Sayı: 28, Petrol İş Yayınları.
- Karabıyık, İ. (2012). “Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı”, *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* Yıl 2012, Cilt: XXXII, Sayı: I, s. 231-260.
- Keskin, G. (2004). “Avrupa Birliği’nde Tarımda Kadının Yeri”, *Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü T.E.A.E- Bakış*, Sayı:5, Nüsha: 9, Ankara.
- Kızılgöl, Ö.A. (2012). “Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz”, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 13 (1) 2012, 88-101.
- Korkmaz A, Tüfekçi N.U. (2007). “Çalışma Hayatında Tarımda Kadın ve Sorunları: Ağlasun İlçesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*
- Malapit H.J., K. Sproule, C. Kovarik, R. Meinzen-Dick, A. Quisumbing, F. Ramzan, E. Hogue, S. Alkire (2014). *Measuring Progress Toward Empowerment Women’s Empowerment In Agriculture Index: Baseline Report*.
www.ophi.org.uk/research/missing-dimensions/empowerment, erişim 8.2.2017.
- Malhotra N.K. (1993). *Marketing research: An applied orientation*, Prentice-Hall International, 6th Ed, p.21.
- Mammen, K., Paxson, C. (2000). “Women’s Work and Economic Development”, *The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 14 (4), p.141-164.
- Merill, M.V. (2006). “Global trends and the Challenges for Volunteering”, *The International Journal of Volunteer Administration*, Volume XXIV, No 1, July, 2006, s. 9-14.
- Mincer, J. (1984). “Inter-Country Comparisons of Labor Force Trends and of Related Developments: An Overview”, *National Bureau of Economic Research*, Working Paper No.1438.
- Özdemir, G., Keskin, G., Özüdoğru, H. (2010). “Türkiye’de Ekonomik Krizlere Alternatif Bir Çözüm Önerisi: Tarımda Güçlü ve Etkin Üretici Örgütlenme Modeli” (Sunulu), *Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi*, 22-24 Eylül, s.518-525, Urfa.
- Özdemir, G., Yılmaz, E. (2010). Kadın Girişimciliği ve Kooperatifler, *Uluslararası II. Trakya Bölgesi Kalkınma-Girişimcilik Sempozyumu*, 1-2 Ekim, 2010, Kırklareli.

- Palabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzerine Açıklamalar, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, (9: 1) s.86-111.
- Psacharopoulos, G., Tzannatos Z. (1989). "Female Labor Force Participation: An International Perspective", *World Bank Research Observer*, World Bank Group, vol. 4(2), p.187-201.
- Russell, H., McGinnity, F., Callan T., Keane, C. (2009). "A Woman's Place: Female Participation In The Irish Labour Market", *The Equality Authority and The Economic and Social Research Institute*, 6. rapor, p.4-102.
- TÜİK (2014a). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059, erişim 25.11.2014.
- TÜİK (2014b). TÜİK İşgücü İstatistikleri, İstatistik Tablolar/ Hanehalkı İşgücü İstatistikleri/Bölgesel Sonuçlar, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007, erişim 21.11.2014.
- Vlasblom, J.D., Schippers, J.J. (2004). "Increases in Female Labour Force Participation in Europe: Similarities and Differences", *Tjalling C. Koopmans Research Institute*, Discussion Paper Series 04-12, p.1-30.
- World Bank: World Development Report (2013). "Attacking Poverty", Oxford University Press. <http://ekutup.dpt.gov.tr/gelirdag/dansuke/yoksullu.pdf>, (10.07.2014), s. 95-96. (http://ec.europa.eu/europe2020/index_de.htm, erişim 08.06.2015).
- World Economic Forum (2014). Global Gender Gap Report 2014. http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2014.pdf
- Yıldırak, N., Gülçubuk, B., Gün, S., Olhan, E., Kılıç, M., (2002). Türkiye'de Gezici ve Geçici Kadın Tarım İşçilerinin Çalışma ve Yaşam Koşulları ve Sorunları, *Tarım İş Yayın NO: 2003/4*, Ankara.

AİLE İŞLEVSELLİĞİNİN EVLİLİK DOYUMUYLA İNCELENMESİ

Merve ÇALIŞKAN¹

Öz

Bu çalışmanın amacı evli bireylerin aile işlevsellikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu 19-66 yaş aralığında (\bar{X} =34.74, Ss= 8.94) olan evli 135 (%66.83) kadın ve 67 (%33.17) erkek olmak üzere 202 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Aile Değerlendirme Ölçeği (Bulut, 1990) ve Evlilik Yaşamı Ölçeği (Tezer, 1996) kullanılmıştır. Veri analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ve Çoklu Regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, evlilik doyumu ile aile işlevselliği ve alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapılan analizler sonucunda evlilik doyumunun %42'sinin aile işlevselliği alt boyutları tarafından açıklandığı söylenebilir. Evlilik doyumunu yordayan boyutlar önem sırasıyla roller, iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, problem çözme ve davranış kontrolü şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile İşlevselliği, Evlilik, Evlilik Doyumu, Aile İlişkisi.

¹ Arş. Gör., Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ABD, e-posta: merve.caliskan@live.com

INVESTIGATION OF FAMILY FUNCTIONALITY WITH MARITAL SATISFACTION

Abstract

The aim of this study is to investigate the relationship between marital satisfaction and family functionality of married individuals. The sample were consisted of 202 participants including 135 female (66.83%) and 67 male (33.17%) whose age ranges from 19 to 66 years ($\bar{X}=34.74$, $SD= 8.94$). As data collection tools, Family Assesment Scale (Bulut, 1990) and Marital Life Scale (Tezer, 1996) were administered to the participants. Pearson Moment Correlation, Multiple Linear Regression analyses were conducted to analyse data. According to the results, a significant relationship between marital satisfaction and family functioning and its sub-dimensions was found. In addition, the results also indicated that a total of 42% of marital satisfaction was explained by the sub dimensions of family functioning, which are namely roles, communication, affective responsiveness, affective involvement, problem solving, and behavior control.

Keywords: Family, Family Functionality, Marriage, Marital Satisfaction, Family Relationship.

Giriş

Aile, bireylerinin birbirlerine sevgi, duygusal yakınlık, karşılıklı bağlılık, yoldaşlık, sosyallik, kalıcı ilişki ve tüm diğer ihtiyaçlar açısından bağlı olmalarını sağlayan bir kurumdur (Goldenberg & Goldenberg, 2007). Türkiye’de ailenin tarihine baktığımızda ailelerin 1980’li yılların ortalarına kadar %25’i geniş aile yapısına sahipken bu yapı 2000’li yıllarının sonuna doğru %12’ye düşmüştür. Aynı zamanda bu yıllarda dağılmış aile oranı %40’tır. Geniş aile yapısı 2008 yılına gelindiğinde ise %8-9 civarına gerilemiştir. Bu değişimlerle birlikte ülkemizdeki sosyoekonomik, demografik ve düşünsel dönüşüm çekirdek aile yapısını ve aile yaşam döngüsünü de etkilemiştir. Çekirdek aile yapısı ele alındığında çocuksuz çekirdek aile geniş aile yapısının tam tersine 1978 yılında %14 iken 2011 yılında %24’e ulaşmıştır. Bununla birlikte çocuklu çekirdek aileler 1978 yılında %54’lük bir paya sahipken 2005 yılında bu oran %24’e düşmüştür (Turğut ve Feyzioğlu, 2014). Ülkemizde değişen aile yapısıyla birlikte boşanma oranları da artış göstermiştir. Boşanan çift sayısı 2013 yılına göre 2014 yılında %4.5 artarken boşanmaların %39,6’sı evliliğin ilk beş yılında gerçekleşmektedir. Dolayısıyla Türk aile yapısı tek ebeveynli aileye doğru ilerlemektedir (TÜİK, 2015). Artan boşanma oranlarına rağmen kişiliğin gelişiminde ve bireylerin davranış örüntülerinin oluşmasında toplumda bilinen ilk ve en önemli faktör olan aile, %73.3 oranla bireyleri en fazla mutlu eden kurumdur (TÜİK, 2015). Hallaç ve Öz (2014) aileyi, duygusal bağların oluştuğu, rol, görev ve sorumlulukların paylaşıldığı bir sistem olarak ele almaktadır. Bu sistemin işleyişi sağlıklı işlevselliğe sahip olan ve sağlıklı işlevselliğe sahip olmayan aileler olarak ele alınmaktadır (Carr, 2006). Bu doğrultuda aile işlevselliği; aile üyelerinin birbirleriyle etkileşimini, birbirlerine verdikleri tepkileri, jenerasyonlar ve aile alt sistemleri arasında ki belirgin sınırları ve değişimlere karşı esnekliği kapsamaktadır (Walsh, 2012). Başka bir ifadeyle aile işlevselliği ailenin gelişimsel ihtiyaçlarından, ailede oluşan değişikliklerden (Gorman-Smith, Henry & Tolan, 2004), ailenin sosyoekonomik düzeyinden ve kültür gibi birçok etkenden etkilenmektedir (McCreary & Dancy, 2004).

Aile işlevselliği çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu yapı ailenin hedeflerini, ailenin aile üyelerine sağladığı duygusal desteği, aile üyelerinin iyi oluşlarını

geliştirmeleri için gösterdikleri teşvikleri içermektedir. Aynı zamanda aile işlevselliği ailenin eylemlerini ve etkili ya da etkili olmayan etkileşimlerini yansıtmaktadır (Walsh, 2012). Sağlıklı aile işlevselliğine sahip ailelerin, aile düzeni ve aile içi duygusal dengesi korunmaktadır (Carter & McGoldrick, 1988). Böylece işlevsel aileler çatışma durumlarında ve kritik durumlarda sabit duygu durumu ile baş edebilmektedir. Fakat aile işlevselliği düşük olan aileler yaşam dönemlerinin beraberinde getirdiği problemleri deneyimlemeden üstesinden gelme yeterliliğine sahip değildirler. Ayrıca işlevsel olmayan ailelerde öncelik bireysel durumlardır ve sistem olarak bireyler aile içerisinde herhangi bir rol üstlenmemektedirler (alıntılanan Falca~o, 2010); (aktaran Oliveira, Paverini, Orlandi & Mendiondo 2014).

Yapılan bir araştırmada annenin olgunluğu, depresyon, stresli yaşam olayları, sosyal destek, sosyoekonomik düzey ve aile kökeni ile aile işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Meyers, Varkey & Aguirre, 2002). Ayrıca ailenin işlevselliği ile problemleri dışsallaştırma arasında da yüksek bir ilişki vardır (Henderson, Dakof, Schwarz & Liddle, 2006) ve aile işlevselliği sağlıklı olmayan ailelerin çocukları, şiddet eğilimli olabilmektedir (Kabasakal, 2013). Povee, Robert, Bourke ve Leonard (2012) uyumsuz davranış gösteren ve otistik çocuklara sahip ailelerin aile işlevselliklerinin düşük olduğunu bulmuştur. Ayrıca çocuğun problemleri ebeveynleri tarafından aileye bir darbe olarak görülmektedir. Literatüre bakıldığında aile işlevselliğinin zorlu yaşam koşullarına sahip aileler ile incelendiği fark edilmiştir. Böylece aile işlevselliğinin normal yaşam koşullarına sahip ailelerle ele alınmasının önemli olduğu görülmektedir (Meydan, 2010; Matejevic & Jovanovic, 2011; Temel, 2011; Povee, Roberts & Leonard, 2012; Matejevic, Jovanovic & Lazarevic, 2014; Pakstis & Hsieh, 2015).

Evlilik doyumu ve aile işlevselliğine ilişkin Ekşi ve Kahraman'ın (2012) yaptığı çalışmaya göre sağlıklı aile işlevselliğine sahip ailelere uygulanan eğitim programının evlilik uyumunu olumlu yönde arttırdığı bulunmuştur. Bu nedenle ailelerin sağlıklı işlevsellik göstermelerinde evlilik doyumunun önemli olduğu görülmektedir. Evlilik doyumu başarılı bir aile yaşamının ve bireysel gelişimin temel yapı taşıdır (Thenmozhi, 2015). Tezer'e (1996) göre evlilik doyumu, bireylerin kendi ihtiyaçlarını evliliklerinden karşılamalarıdır.

Bireylerin ihtiyaçları olan akrabaları ve arkadaşları ile bireysel ilişkileri, eşleriyle cinsel ilişkileri, boş vakit değerlendirmeleri, ahlaki ve dinî inançları, gelenekleri, duyguları, algıları, eğitim durumları, fiziksel algıları bireylerin evlilikten aldıkları memnuniyet düzeylerini ve evliliğin devamlılığını etkileyen etkenlerdir (Khalatbari, Ghorbanshiroudi, Azari, Bazleh & Safaryazdi, 2013).

Alan yazın tarandığında olumlu ve yapıcı olarak ifade edilen duyguların ilişki doyumunu ve uyumunu arttırdığı söylenebilir (Kaynak, 2014). Diğer bir araştırmaya göre duygusal odaklı terapiye devam eden bireylerin evlilik doyumlarında bir artışın olduğu bulunmuştur (Dalgleish, Johnson, Burgess Moser, Lafontaine, Wiebe & Tasca, 2015). Chung'un (2014) yaptığı araştırmaya göre bağlanma ve evlilik doyumları arasında affetme arabulucu değişken olarak yer almadığında güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik doyumlarının azaldığı, arabulucu değişken olarak empati yer almadığında ise kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin evlilik doyumlarının olumsuz etkilendiği bulunmuştur. Evliliğin devamlılığında önemli bir boyutu teşkil eden evlilik doyumunu cinsiyete göre farklı algılanmaktadır. Eskin (2012), erkeklerin evlilik doyumunu eşleri tarafından dikkate alınma, önemsenme ve çocuk sahibi olma olarak algıladığını, kadınların ise evlilik doyumunu eşlerinin onların neler hissettiklerini anlamaları, sorunları hakkında rahatça eşleriyle konuşmaları, isteklerini rahatça dile getirmeleri ve geç evlenmeleri olarak algıladıklarını ifade etmiştir. Yucel ve Koydemir (2015) bireylerin eşleriyle yüksek etkileşimi, cinsel tatmini ve ev işlerinin bölünmesiyle evlilik doyumları arasında anlamlı bir ilişki ortaya koyarken zayıf iletişim, fiziksel ve sözel saldırganlık ile evlilik doyumları arasında ters yönlü bir ilişki bulmuşlardır.

Literatür incelendiğinde ülkemizde değişen aile yapısıyla birlikte boşanma oranlarının artış gösterdiği ve aile işlevselliğinin olağandışı yaşam koşullarına sahip ailelerde incelendiği görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada aile işlevselliği ile evlilik doyumları arasındaki ilişkinin analiz edilmesi ve evlilik doyumunun aile işlevselliği alt boyutları tarafından yordama gücünün ortaya koyulması hedeflenmektedir. Çalışmadan elde edilecek olan evlilik doyumunun aile işlevselliği alt boyutları tarafından yordanıp yordanmadığına yönelik sonuçların boşanma oranlarını açıklanmasında yol göstereceği ve boşanma sayısını azaltmaya yönelik çalışma alanlarını ortaya koyacağı düşünülmektedir.

Aynı zamanda bu çalışma aile işlevselliğini normal yaşam koşullarına sahip ailelerle incelemesi açısından aile çalışmaları literatürüne katkı sağlayacaktır. Ayrıca çalışma sonuçları “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” alanına bireylerin sağlıklı aile işlevselliğine sahip olma özelliklerini geliştirilecek programlara temel olması açısından önemlidir. Son olarak ise bu çalışma “Aile Danışmanlığı” alanına aileleri olası risklere karşı güçlendirmek ve aile işlevselliklerini arttırmak açısından önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırma Grubu

Araştırma grubunun belirlenmesinde ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin evli olması ölçüt olarak belirlenmiştir. Örneklemden veriler, uygun örneklem yöntemiyle Gaziantep ilinde ikamet eden evli bireylerden elde edilmiştir. Böylece araştırma grubuna 135 kadın (66.8%) ve 67 erkek (33.2%) katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 19-66, ortalamaları 34.74’tür ($S_s = 8.94$). Araştırma katılanların 34.2%’si 0-5 yıldır, 13.9%’u 6-10 yıldır, 26.2%’si 11-20 yıldır ve 25.7%’si 21 ve üzeri yıldır evlidirler. Bireylerin 21.8%’inin çocuğu yoktur, 20.3%’ünün bir çocuğu, 23.3%’ünün iki çocuğu, 21.3%’ünün üç çocuğu ve 13.4%’ünün dört ve üzeri çocuğu vardır.

Veri Toplama Araçları

1. Kişisel bilgi formu: Araştırmacı tarafından sekiz madde olarak hazırlanmış olup araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerini, yaşlarını, eğitim durumlarını, evlilik sürelerini ve çocuk sayılarını belirlemek amacıyla oluşturulmuştur.

2. Aile değerlendirme ölçeği: Ailelerin sahip oldukları ve aile üyelerinin algıladıkları aile işlevselliklerini belirlemek üzere Bulut (1990) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek yedi alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlev boyutlarıdır. Bu boyutlar toplam altmış madde ile temsil edilmektedir. Ölçekle bir ailenin sağlıklı ya da sağlıklı olmayan işlevleri ölçülmektedir. Ölçeğin her alt boyutunun kendi iç tutarlılık katsayısı 0.72

ile 0.92 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçeğin uyum geçerliğine bakılmıştır ve sonuçlar ölçeğin güçlü bir araç olduğunu göstermiştir. Ölçek on iki yaşın üzerinde tüm aile üyelerine uygulanabilmektedir. Tüm aile üyelerinin aile işlevselliği puan ortalamaları ailenin işlevsellik puanını, ölçeğin tek bir bireye uygulanması algıladığı aile işlevselliğini temsil etmektedir.

3. Evlilik yaşamı ölçeği: Evli bireylerin evlilik doyumlarını belirlemek üzere Tezer (1996) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek tek boyutlu bir yapıya sahiptir. Bu boyut toplam on madde ile temsil edilmektedir. Bu maddelerin üç tanesi ters çevrilerek puanlanmaktadır. Ölçeğin test tekrar test güvenilirliği 0.85, iş tutarlık katsayısı ilk uygulamada 0.91 ve ikinci uygulamada 0.89 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan elli ve en düşük puan ondur. Alınan puan arttıkça bireyin evliliğinden aldığı doyumun da yüksek olduğu söylenebilir.

İşlem Yolu

Ölçekler evli olan bireylere internet ortamında online form olarak ve yüz yüze uygulanmıştır. Ölçeklerin cevaplama süresi yaklaşık 30 dakikadır. Araştırma kapsamında elde edilen ölçeklerden boş olan ya da eksik cevaplandırılan ölçekler değerlendirmeye alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Evli bireylerin aile işlevselliği ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlayan bu çalışma ilişkisel türden bir araştırmadır. Böylece Pearson Moment Korelasyon Katsayısı değerlendirmeye alınan veriler ile analiz edilecektir. Ayrıca aile işlevselliği alt boyutlarının evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını görmek için Çoklu Regresyon analizi yapılacaktır.

Bulgular

Araştırma da incelenen değişkenler arasındaki ilişkiyi görmek, yorumlamak ve regresyon analizi değerlendirmelerine katkı sağlamak amacıyla korelasyon analizine yer verilmiştir. Evlilik doyumunu, aile işlevselliği ve alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpımı korelasyon tekniği ile incelenmiştir. Korelasyon sonuçlarına göre, evlilik doyumunu ile aile

işlevselliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .60, p < .01$). Sağlıklı aile işlevselliği ile evlilik doyumu pozitif yönde anlamlı ilişki gösterirken ($r = .40, p < .01$) sağlıklı olmayan aile işlevselliği negatif yönde anlamlı ilişki göstermektedir ($r = -.58, p < .01$). Diğer bir ifadeyle ebeveynler evliliklerinden tatmin olduklarında, aile sistemi de sağlıklı işlemektedir. Aile işlevselliği alt boyutları ile evlilik doyumu arasındaki ilişki incelendiğinde problem çözme ($r = .42, p < .01$), iletişim ($r = .49, p < .01$), roller ($r = .51, p < .01$), duygusal tepki verebilme ($r = .48, p < .01$), gereken ilgiyi gösterme ($r = .43, p < .01$), davranış kontrolü ($r = .22, p < .01$) ve genel işlevler ($r = .62, p < .01$) arasında anlamlı pozitif yönde ilişkinin var olduğu görülmektedir.

Tablo 1: Evlilik Doymu, Aile İşlevselliği ve Alt Boyutları Arasındaki Korelasyon Bulguları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Evlilik Doymu (1)	1.00										
Aile İşlevselliği (2)	.60**	1.00									
Sağlıklı Aile İşlevselliği (3)	.40**	.77**	1.00								
Sağlıklı Olmayan Aile İşlevselliği (4)	-.58**	-.90**	-.44**	1.00							
Problem Çözme (5)	.42**	.73**	.87**	-.45**	1.00						
İletişim (6)	.49**	.82**	.74**	-.67**	.64**	1.00					
Roller (7)	.51**	.81**	.53**	-.80**	.47**	.54**	1.00				
Duygusal Tepki Verebilme (8)	.48**	.85**	.61**	-.79**	.56**	.69**	.63**	1.00			
Gereken İlgiyi Gösterme (9)	.43**	.73**	.30**	-.84**	.31**	.51**	.58**	.63**	1.00		
Davranış Kontrolü (10)	.22**	.61**	.45**	-.57**	.40**	.39**	.46**	.39**	.42**	1.00	
Genel İşlevler (11)	.62**	.88**	.65**	-.82**	.61**	.66**	.66**	.73**	.62**	.41**	1.00

** $p < .01$

Aile işlevselliği alt boyutlarının; problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler değişkenlerine göre evlilik doyumunu nasıl açıkladığına ilişkin yapılan regresyon analiz sonuçları Tablo 2 içerisinde sunulmuştur.

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde problem çözme ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.42$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.03$ olarak hesaplandığı görülmektedir. İletişim ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.49$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.10$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Bu bulgu, çiftlerin evliliklerinden aldıkları doyumun aralarındaki iletişime pozitif yönde yansıdığını göstermektedir. Aile işlevselliğinin diğer bir alt boyut olan roller ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.51$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.17$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Duygusal tepki verebilme ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.48$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r= -.05$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Gereken ilgiyi gösterme ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.43$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r= .05$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Davranış kontrolü ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.22$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r= -.12$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Genel işlevler ile evlilik doyumunda pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin ($r=.43$) olduğu, ancak diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasındaki korelasyonun $r=.05$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgu aile işlevselliğinin toplam puan olarak evlilik doyumunu yordadığı, alt boyutların tek tek evlilik doyumunu açıklamada daha sınırlı kaldığı anlaşılmaktadır.

Problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevler değişkenleri birlikte bireylerin

evlilik doyumu ile yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vermektedir, $R = 0.650$, $R^2 = 0.42$, $p < .01$. Adı geçen yedi değişken ile birlikte evlilik doyumundaki toplam varyansın yaklaşık % 42'sini açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle evlilik doyumunun %42'si ailenin aile işlevsellik düzeyi ile ele alınabilmektedir.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin evlilik doyumu üzerindeki görece önem sırası; genel işlevler ($\beta = .46$), roller ($\beta = .19$), iletişim ($\beta = .12$), davranış kontrolü ($\beta = -.11$), duygusal tepki verebilme ($\beta = -.07$), gereken ilgiyi gösterme ($\beta = .05$) ve problem çözmedir ($\beta = .03$). Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise sadece roller ve genel işlevlerin evlilik doyumu üzerinde önemli (anlamlı) birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Diğer değişkenler önemli bir etkiye sahip değildir.

Ayrıca yapılan doğrusallık ve normallik grafikleri incelendiğinde standardize edilmiş artık değerler ile standardize edilmiş yordanan değerler için oluşturulan saçılma diyagramının doğrusal bir ilişkiyi tanımladığı noktaların bir eksen etrafında toplanma eğilimli olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Evlilik Doyumunun Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	SH _B	β	T	p	İkili r	Kısmi R
Sabit	56.23	2.67		21.09	.000		
Problem Çözme	.51	1.21	.03	.42	.675	.416	.030
İletişim	2.00	1.38	.12	1.45	.150	.487	.103
Roller	3.14	1.32	.19	2.37	.019	.513	.168
Duygusal Tepki Verebilme	-.87	1.21	-.07	.71	.476	.481	-.051
Gereken İlgiiyi Gösterme	.92	1.33	.05	.69	.491	.434	.049
Davranış Kontrolü	-2.28	1.34	-.11	1.70	.090	.223	-.121
Genel İşlevler	6.73	1.40	.46	4.82	.000	.623	.327
R = 0.650,	R ² = 0.422						
F _(7, 194) = 20.265,	p = .000						

Tartışma

Bu çalışmada evlilik doyumunu; aile işlevselliği ve alt boyutları olan sağlıklı aile işlevselliği, sağlıklı olmayan aile işlevselliği, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranışı kontrol edebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada; evlilik doyumunu ile aile işlevselliği, sağlıklı işlevsellik, problem çözme, iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, davranışı kontrol edebilme, gereken ilgiyi gösterme, genel işlevler arasında pozitif yönde ve sağlıklı olmayan işlevselliği ile negatif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapılan analizler sonucunda evlilik doyumunun %42'sinin aile işlevselliği alt boyutları tarafından açıklandığı söylenebilir.

Aile işlevselliği ve evlilik doyumunu arasında analizler sonucunda bulunan pozitif yönde ilişki Ekşi ve Kahraman'ın (2012) yaptığı çalışmayla desteklenmektedir. Bulgunun desteklendiği araştırma eğitim programına katılan ve birbirine denk aile işlevselliği puanlarına sahip evli kadınların eğitim programını tamamladıktan sonra evlilik uyum düzeylerinde bir artış olduğunu göstermektedir.

Yirmi yıldan fazla süredir evli olan yirmi sekiz çift üzerine yapılan araştırmaya göre problem çözme ve güçlü iletişim becerileri, evlilik doyumunun yordayıcılarıdır (Norgren, Souza, Kaslowlll, Hammerschmidt & Sharlin, 2004). Diğer bir araştırmaya göre yirmi yıldan fazla evli olan bireylerin aile içerisindeki tartışmaları azaldıkça evlilik doyumları artmaktadır (Sharif, Soleimani, Mani & Keshavarzi, 2012). Bireylerin problem çözme becerilerinin artırılmasıyla birlikte çiftler arasında ki tartışmaların azalması varsayımından yola çıkarak evlilik doyumunu ile problem çözme arasında elde edilen pozitif yöndeki ilişkinin literatürde de yer bulduğu görülmektedir.

Evlilik doyumunu ve iletişim becerileri arasındaki ilişki incelendiğinde bu çalışmada evlilik doyumunu ve iletişim becerileri arasında pozitif yönde bir ilişkinin olduğu fakat iletişim becerilerinin evlilik doyumunu tarafından yordanmadığı bulunmuştur. Benzer şekilde Ayup ve Iqbal (2012) iletişim becerilerinin evlilik doyumunuyla ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Ancak Norgren, Souza, Kaslowlll, Hammerschmidt ve Sharlin (2004)

evlilik doyumunun iletişim becerilerini yordadığını belirtirmiştir. Çalışma sonuçlarıyla örtüşmeyen bu bulgunun Türk kültür yapısıyla ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Bireylerin rolleri ile evlilik doyumları arasında elde edilen pozitif yöndeki ilişki ve evlilik doyumunu ile sağlıklı olmayan aile işlevselliği arasındaki negatif ilişki Alacahan'ın (2010) yaptığı çalışmayla dolaylı olarak bağlantılı olduğu görülmektedir. Araştırmaya göre evdeki birey sayısı arttıkça aile işlevleri zayıflamaktadır. Ayrıca rollerin evlilik doyumunun bir yordayıcısı olduğu söylenebilir.

Duygusal tepki verebilme ile evlilik doyumunu arasında anlamlı pozitif ilişki duygusal odaklı yapılan bir deneysel çalışmayla eğitim programının sonunda bireylerin evliliklerinde oluşan kavgalarının azaldığı ve evlilik doyumlarının arttığını belirtmişlerdir (Rostami, Taheri, Abdi & Kermani, 2014). Ayrıca bireylerin düşünceleri duygusal odaklı oldukça evlilik doyumları artmaktadır (Alea & Vick, 2010). Diğer bir çalışmaya göre bilişsel-davranışçı grup çalışmaları kadınların evlilik doyumlarında artış sağlamaktadır ki (Gholami, 2015) elde edilen araştırma bulgusu da davranış kontrolü ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla elde edilen bulgu Gholami'nin çalışması tarafından desteklenmektedir. Ayrıca bu çalışmayla evlilik doyumunu ile aile işlevselliği alt boyutları olan gereken ilgiyi gösterme ve genel işlevler arasında anlamlı pozitif yönde bir ilişkinin var olduğu bulunmuştur.

Çalışma sonuçları değerlendirildiğinde ailelerin işlevsellikleri evliliklerinden doyum almaları ile ilişkili bulunmuştur. Böylece evlilik doyumunun önemli bir boyutunu açıklayan aile işlevselliği alt boyutlarının ailelerde artırılması, günden güne artan boşanma oranlarının sayısını azaltabilir. Boşanma oranlarının azaltılmasına yönelik oluşturulacak aile işlevselliği eğitim programlarına öncelik verilmesi önerilen boyutlar sırasıyla roller, iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, problem çözme ve davranış kontrolüdür. Aynı şekilde evliliğe hazırlanan bireylere de kuracakları evliliklerinin işlevselliklerini ve evlilik doyumlarını arttırmayı amaçlayan eğitim programlarında öncelikle önerilen boyutlar sırasıyla roller, iletişim, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, problem çözme

ve davranış kontrolüdür. Ayrıca araştırmacılar tarafından geliştirilecek olan aile işlevselliğini arttırma programlarının verimliliğini arttırabilmek için sadece çiftlerle değil aynı zamanda ailelerin tüm üyeleri ile birlikte çalışılması gerektiği düşünülmektedir. Çalışma sonuçları dikkate alınırken çalışmanın kullanılan ölçeklerle sınırlı olduğunun ve örneklemin çoğunlukla Gaziantep ilinde ikamet eden evli bireylerden oluştuğunun göz önünde bulundurulması önerilmektedir.

Kaynakça

- Alacahan, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 289-298.
- Alea, N., Vick, S.C. (2010). The first sight of love: relationship-defining memories and marital satisfaction across adulthood. *Memory*, 18(7), 730-742. DOI:10.1080/09658211.2010.506443
- Ayub, M., Iqbal, S. (2012). The factors predicting marital satisfaction: a gender difference in pakistan. *The International Journal of Interdisciplinary Social Science*, 6(7), 63-73.
- Bulut, I.(1990). *Aile değerlendirme ölçeği (Adö) el kitabı*. Ankara: Özgüneliş Matbaası.
- Carr, A. (2006). *Family therapy concepts, process and practice* (2. bs.). England: John Wiley & Sons.
- Chung, M.S. (2014). Pathways between attachment and marital satisfaction: the mediating roles of rumination, empathy, and forgiveness. *Personality and Individual Differences* 70, 246-25.
- Dalgleish, T.L, Johson, S.M., Burgess Moser, M., Lafontaine, M.F, Wiebe, S., Tasca, G.A. (2015). Predicting change in marital satisfaction throughout emotionally focused couple therapy. *Journal of Marital and Family Therapy*, 41(3), 276-291. Doi: 10.1111/jmft.12077
- Ekşi, H., Kahraman, Z. (2012). Bir evlilik ve aile hayatı eğitim programının evli kadınlarda evlilik uyumuna ve aile sistemine etkisi. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 36, 129-145.
- Eskin, M. (2012). Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler. *Klinik Psikiyatri* 15, 226-237.
- Gholami, M. (2015). The effectiveness of cognitive-behavioral based group trainings on marital adjustment and satisfaction of married women. *Indian Journal of Fundamental and Applied Life Sciences*, 5(S3), 1149-1155.
- Goldenberg, H., Goldenberg, I. (2007). *Family therapy an overview* (7. bs.). United States of America: Thomson Brooks/Cole.
- Gorman-Smith, D, Henry, D.B., Tolan, P.H. (2004). Exposure to community violence and violence perpetration: the protective effects of family functioning. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(3), 439-449.

- Hallaç, S., Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış: a theoretical perspective of family concept. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 6(2), 142-153. Doi: 10.5455/cap.20130625102321
- Henderson, C.E., Dakof, G.A., Schwartz, S.J., Liddle, H.A. (2006). Family functioning, self-concept, and problems. *J Child Fam Stud*, 15, 721- 73. DOI 10.1007/s10826-006-9045-x
- Kabasakal, Z. (2013). The effects of mother education programs on the functionalty, anger management and conflict solution levels of families. *Euroasian Journal of Educational Research*, 52,1-20.
- Kaynak, B. D. (2014). *İlişki çatışmalarında duygu ifade biçimleri:yatırım modeli açısından bir inceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Khalatbari, J., Ghorbanshiroudi, S., Azari, K.N., Bazleh, N., Safaryazdi, N. (2013). The relationship between marital satisfaction (based on religious criteria) and emotional stability. *Procedia-Social and Behavioral Science*, 84,869- 873.
- Matejevic, M., Jovanovic, D. (2011). The functionality of families with children with special needs from the systemic perspective. *Philosophy, Sociology, Psychology and History*, 10(1), 57-66.
- Matejevic, M., Jovanovic, D., Lazarevic, V. (2014). Functionality of family relationships and parenting style in families of adolescents with substance abuse problems. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 128, 281-287.
- McCreary, L.L., Dancy, B.L. (2004). Dimensions of family functioning: perspectives of low- income african american single-parent families. *Journal of Marriage and Family* 66, 690-701.
- Meydan, F. (2010). *İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerin anne ve/veya babalarında psikopatoloji ve aile işlevselliğinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Meyers S.A., Varkey, S., Aguirre, A.M. (2012). Ecological correlates of family functioning. *The American Journal of Family Therapy*, 30, 257-273.
- Norgren, M.B.P., Souza, R.M., Kaslowlll, F., Hammerschmidt, V., Sharlin, V.S.A. (2004). Possível. [marital satisfaction in long-lasting marriages: a feasible construction.] *Estudos de Psicologia (Natal)*, 9 (3), 575-584.

- Oliveira, S.C., Paverini, S.C., Orlandi, F.S., Mendiondo, M. S. Z. (2014). Family functionality: a study of Brazilian institutionalized elderly individuals. *Archives of gerontology and Geriatrics* 58, 170-176.
- Pakstis, D., Hsieh, P.C. (2015). How family leisure influences family functionality in single- parent families. *Therapeutic Recreation Journal*, 49(4), 331-335.
- Povee, K, Robert, L, Bourke, J., Leonard, H (2012). Family funtioning in families with a child with down syndrome: a mixed methods approach. *Journal of Intellectual Disability Research*, 56(10), 961-973. Doi: 10.1111/j.1365-2788.2012.01561.x
- Rostami, M., Taheri, A., Abdi, M., Kermani, N. (2014). The effectiveness of insturcting emotion-focused approach in improving the marital satisfaciton in couples. *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 114, 693-698.
- Sharif, F, Soleimani, S., Mani, A., Keshavarzi (2012). The effect of conflict resolution training on marital satisfaction in couples referring to counseling centers in Shiraz, southern Iran. *IJCBNM*,1(1), 26-34.
- Sperry, L. (2004). *Assesment of couples and families: contemporary and cutting-edge strategies*. New York: Brunner-Routledge.
- Temel, Z. (2011). *Suçâ yönelmiş çocuklarda aile işlevselliğinin belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Tezer, E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-7.
- Thenmozhi, S, 2015. Relationship between marital satisfaction, self efficacy and work engagement among male employees in the ITES sector. *Annamalai International Journal of Business*, 69-73.
- Turğut M., Feyzioğlu, D. (2014). *Türkiye aile yapısı araştırması tespitler, öneriler*. İstanbul, Çizge Tanıtım ve Kırtasiye.
- TÜİK, (2015). İstatistiklerle Aile. *Haber Bülteni*, Sayı:18624, Mayıs. www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18624
- Walsh, F. (2012). Normal Family Processes: Growing Diversity And Complexity. Froma Walsh (Ed). *The Guilford Press, New York*.
- Yucel, D., Koydemir, S. (2015). Predictors of marital satisfaction in north cyprus: exploring the gender effects. *Journal of Family Studies*, 21(2), 120-143. <http://dx.doi.org/10.1080/13229400.2015.1017908>

YAŞLILARDA EV KAZALARININ BİLİŞSEL DURUM VE İLİŞKİLİ FAKTÖRLERE GÖRE İNCELENMESİ

Şafak DAĞHAN¹ - Zeynep ARABACI² - Ergün HASGÜL³

Öz

Tanımlayıcı ve ilişkisel tipteki bu araştırma, yaşlılarda ev kazalarını bilişsel durum ve ilişkili faktörlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma, aile sağlığı merkezine başvuran 65 yaş ve üstü bireylerle (n=133) yürütülmüştür. Verilerin toplanmasında, yaşlı bireyi tanıttıcı özellikleri içeren anket formu, bilişsel durum değerlendirmesine ilişkin Standardize Mini Mental Test kullanılmıştır. Araştırmada, yaşlıların %27,1'i son bir yıl içinde en az bir defa ev kazası geçirdiğini belirtmiştir. Ev kazası geçiren yaşlıların %72,2'si düşme sonucu kaza geçirmiştir. Çoğunluğu (%81.2) normal bilişsel işleve sahip olup Mini Mental Test puanlarına göre ev kazası geçirme durumlarında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Sonuç olarak; çalışmamızda Odds oranına ait p değerlerine bakıldığında; “yaş grubu”, “sakatlık durumu”, “beden kitle indeksi”, “unutkanlık” değişkenleri yaşlıların ev kazası geçirmeleri üzerinde istatistik olarak anlamlı bir etkiye sahiptir (p<0,05).

Anahtar Kelimeler: Yaşlılar, Ev Kazaları, Bilişsel Durum, Ev Güvenliği.

¹ Doç. Dr., Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, İzmir, e-posta: safak.daghan@ege.edu.tr

² Öğr. Gör., Kastamonu Üniversitesi Tosya Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Kastamonu, e-posta: arabacizeynep@hotmail.com

³ Öğr. Gör., Kastamonu Üniversitesi Tosya Meslek Yüksekokulu Sağlık Bakım Hizmetleri Bölümü, Kastamonu, e-posta: ergunhasgul@hotmail.com

INVESTIGATION OF HOME ACCIDENTS IN ELDERLY ACCORDING TO COGNITIVE SITUATION AND RELATED FACTORS

Abstract

Descriptive and relational type of research was conducted to investigate of home accidents in elderly according to cognitive situation and related factors. The study was conducted on individuals aged 65 years or older who applied to the Family Health Center (n = 133). In the collection of the data, the questionnaire including descriptive characteristics of elderly individuals and the Standardized Mini Mental Test for cognitive status evaluation were used. In study, 27.1% of the elderly reported that they had been had home accident at least once during the past year. The elderly of 72.2 % who had a domestic accident experienced a fall accident. The majority (81.2%) had normal cognitive function and no significant difference was found in the cases of home accident according to the Mini Mental Test scores ($p>0.05$). As a result; when we look at the p values of Odds ratio in our study; "Age group", "disability status", "body mass index", "forgetfulness" variables had a statistically significant effect on the home accidents of the elderly ($p < 0.05$).

Keywords: Elders, Home Accidents, Cognitive Status, Home Safety.

Giriş

Yaşlanma hem kronolojik hem de biyolojik bir olgudur. Biyolojik olarak yaşlanma, döllenme ile başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir (Kalınkara, 2011, s.8; Fadiloğlu, 2013, ss.159-179). Yaşlanma ile birlikte bireylerde fiziksel ve ruhsal yönden bazı işlevlerde, sosyal ilişkilerde azalma ve kayıplar meydana gelir (Güler ve Akın, 2006, s.828).

Dünya nüfusu içinde 60 yaş ve üzeri bireylerin sayısı 1950 yılında 200 milyon iken 2000 yılında bu sayı 590 milyon olmuş ve 2025 yılında 1 milyar 100 bin, 2050 yılında 2 milyar olması beklenmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) en yaşlı bölgenin %11.1 olan yaşlı nüfus oranıyla Avrupa olduğunu bildirmiştir. İsveç'te nüfusun %18'i, ABD'de %13'ü, Rusya'da %12'si, Pakistan'da %4'ü 65 yaş üzerindedir (Karadakovan, 2010, s.113). Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türkiye'de de yaşlı nüfusta artış beklenmektedir. Türkiye İstatistik Kurumununun 2016 yılı kayıtlarına göre Türkiye nüfusu 79.814.871 olmakla birlikte 6.651.503 kişi (%8,3) 65 ve üzeri yaş grubunda yer almaktadır. Bununla birlikte Türkiye'de 65 yaş üzeri nüfusun 2030, 2040 ve 2050 yıllarında sırasıyla toplam nüfusun %10,8'ini, %13,6'sını ve %17,3'ünü oluşturması beklenmektedir (Akın, 2012, s.17).

Yaşlanma ile birlikte görme, işitme, iskelet sistemi, beyin ve prostatta oluşan değişimler, menopoz ve andropoz dönemleri fizyolojiktir. Bu fizyolojik değişiklikler yaşlının yaşam kalitesi üzerinde etkilidir. Fizyolojik değişimlerin olumsuz etkileri nedeniyle hareket kabiliyeti sınırlanan yaşlının ev içindeki ve ev dışındaki yaşamında kısıtlılıklar, sosyal çevresinde daralma meydana gelmektedir (Güler ve Akın, 2006, s. 828). Yaşlılardaki bu fizyolojik değişiklikler günlük bağımlılıklarının artmasına buna paralel olarak da ev kazası geçirme riskinin artmasına neden olmaktadır. Ev kazaları yaşlı bireylerde en önemli sakatlık ve ölüm nedenleri arasında dördüncü sırada yer almaktadır (Şahbaz ve Tel, 2006, ss.85-93). Yaşlılıkta kronik hastalıklar, görme, işitme ve fiziksel yetersizliklerin gündeme gelmesi ile kazalarda morbidite ve mortalite açısından önemli bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır (Atman, Dinç, Oruçoğlu, Oğurlu, ve Ecebay, 2007, ss.83-87).

Ev kazaları evde veya evin bulunduğu çevrede meydana gelen kazalar olarak tanımlanmaktadır (Tortumluoğlu, Akyıl ve Özer, 2005, ss.22-31). Kazalar, tıbbi, sosyoekonomik ve hukuki sorunlarla kendini gösteren, toplum sağlığını tehdit eden önemli sorunlardır. Yaşlılar, engelliler ve çocuklar ev kazalarında en önemli risk grubunu oluşturmaktadır (Tortumluoğlu, Akyıl ve Özer, 2005, ss.22-31).

Yaşlılık döneminde yaygın görülen ve en sık yaralanma ve ölüme yol açan ev kazaları arasında “düşmeler” ilk sırada yer almaktadır. Yaşlılıkta düşme nedenleri ve düşmeye yol açan risk etkenleri çok çeşitlidir. Bu riskler ileri yaş, kadın olmak, eşlik eden hastalık sayısı, koruyucu davranışlarda yetersizlik ve fiziksel çevre koşulları gibi pek çok etmenin düşme riskini arttırdığı ve buna bağlı hastalık ve ölüm oranlarının da arttığı bilinmektedir (Duru, Örsal, Ünsal ve Alparslan, 2016, ss.34-40; Ortabağ, Özdemir ve Kılıç, 2011, ss.189-194; Uymaz ve Nahcivan, 2013, ss.22-32). Huzurevinde yapılan bir çalışmada yaşayan yaşlılarda, yaklaşık olarak yılda huzurevi yatak başına 1,5 düşme yaşandığı ve bunların çoğunluğunun yaralanmasız, hafif düşmelerle, %10'unun ise hastaneye yatış ya da kırıkla sonuçlandığı belirtilmektedir (Vu, Wientraub & Rubenstein, 2004, ss.401-406). Türkiye’de yapılan başka bir çalışmada ev kazası geçiren yaşlı bireylerin yaklaşık yarısı (%53,8) düşmeye bağlı bir kaza geçirmiştir (Budak, 2008, s.77). Düşmeye bağlı ölümlerin çoğunluğu kafa travması veya kalça kırığı sonrası gelişen komplikasyonlar nedeniyledir. Düşmeler travmatik beyin hasarının en sık nedenidir ve yaşlılardaki ölümcül düşmelerin yaklaşık yarısının nedeninin travmatik beyin hasarı olduğu bildirilmiştir (Şencan, Canbal, Tekin ve Işık, 2011, ss.79-82). Kalça kırığı olan hastaların yaklaşık %20’si olay sonrası 1 yıl içinde ölmektedir (Deprey, 2009, ss. 23-28). Yaşlıda bilişsel bozukluk olması, yüksek düzeyde düşme ve kalça kırığı riski ile ilişkilidir (Leipzig, Cumming & Tinetti, 1999, ss.40-50). Yaşlıların düşmesine; koordinasyon ve denge eksikliği, alt ekstremitelerdeki kuvvet kaybının neden olduğu, bununla birlikte düşme hikâyesi, beceri azalması, sağlık algısında meydana gelen değişiklikler ve korkunun da düşme nedenleri arasında yer aldığı belirlenmiştir (Emiroğlu ve Yıldırım, 2007, ss.184-196; Meriç ve Oflaz, 2007, ss.19-23; Yeşilbalkan ve Karadakovan, 2005, ss.72-77).

Bu çalışma yaşlılarda ev kazalarını bilişsel durum ve ilişkili faktörlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Yöntem

Araştırmanın Şekli

Bu çalışma tanımlayıcı ve ilişkisel bir araştırmadır.

Araştırmanın Katılımcıları

Kastamonu ili, Tosya ilçesindeki Aile Sağlığı Merkezine 1 Haziran-29 Ağustos 2012 tarihleri arasında başvuran 133 gönüllü yaşlı ile yürütülmüştür. Örneklem grubuna yaşlıların dâhil olma kriteri; 65 yaş üzerinde olması, işitme ve konuşma problemi olmaması ve gönüllülük olarak belirlenmiştir. Araştırmaya başlamadan önce ilgili kurumlardan yazılı izin alınmış, araştırma kapsamına alınan yaşlılara araştırma hakkında bilgi verilmiş sözel onamları alınmıştır.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama formu iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm araştırmacılar tarafından geliştirilen tanımlayıcı özellikler ve kaza öykülerindeki bireysel, çevresel ilişkili faktörleri içeren sorulardan oluşmakta; ikinci bölümde bilişsel durum değerlendirmesi amacıyla standardize Mini Mental Test (SMMT) yer almaktadır (Güngen, Ertan, Eker, Yaşar, ve Engin, 2002, ss.273-281; Kaya vd., 2012, ss.40-46; Keskinoglu, Uçku, ve Yener, 2008, ss.18-24; Ortabağ, Özdemir ve Kılıç, 2011, ss.189-194, Uysal, Ardahan, ve Ergül, 2006, ss.75-80). Veri toplama formlarının 5 yaşlı ile ön denemesi gerçekleştirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Formun uygulanması için gerekli görüşme süresi yaklaşık 30 dakika olarak belirlenmiştir. Araştırma verileri yaşlılarla yalnız ve yüz yüze görüşülerek toplanmıştır. Elde edilen kişisel bilgilerin gizli tutulacağı konusunda yaşlılara bilgi verilmiştir.

Çalışmamızdaki kategorik değişkenler için tanımlayıcı istatistikler; sayı ve yüzde olarak ifade edilmiştir. “Yaşlıların kaza geçirme” olasılıkları üzerinde diğer bağımsız (açıklayıcı) değişkenlerin etkilerine bakmak amacıyla Logistik Regresyon Analizi yapılmıştır. Hesaplamalarda istatistik anlamlılık düzeyi %5 olarak alınmış ve hesaplamalar için SPSS 16 istatistik paket programı kullanılmıştır.

Bulgular

Bu araştırma, yaşlılarda ev kazalarını bilişsel durum ve ilişkili faktörlere göre incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla yaşlıların; cinsiyet, yaş, eğitim durumu gibi sosyodemografik özellikleri, kazaya neden olabilecek fiziksel ve bilişsel durumları, standardize Mini Mental Test puanları ve ev kazası geçirme durumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Yaşlıların Sosyodemografik Özellikleri

Araştırmaya katılan yaşlıların %55,6'sı erkek, %44,4'ü ise kadın olup %15,8'i 75 ve üzeri yaş grubundadır. Yaşlıların %31,6'sı okur-yazar değildir, %69,9'u evlidir. Yaşlıların %82'si evinde eşi, çocukları ya da akrabalarıyla, %18'i ise evinde yalnız kalmaktadır ve %85,5'i müstakil dairede oturmaktadır. Yaşlıların %27,1'i son bir yıl içinde en az bir defa ev kazası geçirdiğini belirtmiştir. Ev kazası geçiren yaşlıların %72,2'si düşme sonucu ve %11,1'i kesici aletler, %11,1'i çarpma ve %5,6'sı yanma nedeniyle, %41,7'si öğle ve %30,6'sı sabah saatlerinde, %41,7'si ilkbahar ve %30,6'sı yaz mevsiminde kaza geçirdiğini belirtmiştir. Kaza geçiren yaşlıların %61,1'i herhangi bir tıbbi müdahale almadığını %33,3'ü kaza sonrası hastaneye gittiğini belirtmiştir. Araştırmaya katılan yaşlı bireylere ev kazalarından korunma amaçlı önlem alma durumları sorulduğunda; %94'ü herhangi bir önlem almadığını belirtmiştir.

Yaşlıların Kaza Geçirme Durumlarının

Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Bu bölümde yaşlıların kaza geçirme durumları ile standardize Mini Mental Test puanları, bazı sosyodemografik özellikleri, kazaya neden olabilecek kişisel özellikleri karşılaştırılmıştır.

Yaşlıların Kaza Geçirme Durumunun Standardize Mini Mental Test

Puanlarına Göre Karşılaştırılması

Türk toplumunda SMMT geçerlilik ve güvenilirlik çalışması eğitim düzeylerine göre yapılmış olup olası demans taramasında eşik değer 23/24

puan olarak saptanmıştır. SMMT puanı 24-30 arası normal bilişsel işlev, 23-20 arası hafif bilişsel bozukluk, 19 ve altı puan orta ağır bilişsel bozukluk olarak tanımlanmıştır. Buna göre çalışmamıza katılan yaşlıların %81,2'si normal bilişsel işleve, %12,1'i hafif bilişsel bozukluğa ve %7,1'i ise orta ağır bilişsel işlev bozukluğuna sahiptir. Ölçeğimizde yaşlıların almış olduğu ortalama puan ise 25.51 ve standart sapması 4,171'dir (Tablo 1).

Tablo 1. Yaşlıların Standardize Mini Mental Test Puanları

	Puan	n	%	SS	\bar{X}
Standardize Mini Mental Test Puanları Aralıkları	0-19	8	7,1	4,171	25,509
	20-23	16	12,1		
	24-30	109	81,2		

Yaşlıların ev kazası geçirme durumlarına göre standardize Mini Mental Test puanlarına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde; ev kazası geçirmeyenlerin standardize Mini Mental Test puan ortalaması 25,72 ve standart sapması 4,05, ev kazası geçirenlerin Mini Mental Test puan ortalaması 24,94 ve standart sapması 4,47 bulunmuştur. Buna göre ev kazası geçirmeyenlerin Mini Mental Test puan ortalamaları ev kazası geçirenlerinkinden daha yüksektir. Ancak gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p=0,341$) (Tablo 2).

Tablo 2. Yaşlıların Ev Kazası Geçirme Durumlarına Göre Standardize Mini Mental Test Puanlarının Karşılaştırılması

	Ev Kazası Geçirme	n	\bar{X}	SS	t	P	Anlamlı Fark
Standardize Mini Mental Test Puanları	Evet	36	24,944	4,472	-,967	,335	-
	Hayır	97	25,717	3,945			

Yaşlıların Kaza Geçirme Durumu ile Bazı Sosyodemografik ve Kazaya Neden Olabilecek Kişisel Özelliklerin Karşılaştırılması

Yaşlıların kaza geçirme durumu; sosyodemografik özellikleri, ev tipi gibi özelliklere göre karşılaştırıldığında; cinsiyet ($p=0,991$, $sd=0,098$), yaş ($p=0,081$, $sd=0,952$), eğitim durumu ($p=0,052$, $sd=0,197$), medeni durum ($p=0,727$, $sd=0,090$), hanedeki kişi sayısı ($p=0,803$, $sd=0,076$) ve ev tipi ($p=0,390$, $sd=0,070$) açısından kaza geçirme durumlarında anlamlı farklılık saptanmamıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Yaşlıların Ev Kazası Geçirme Durumları ile Bazı Sosyodemografik Özelliklerinin Karşılaştırılması

Sosyo-Demografik Özellikler (n=133)		n	%	Ev Kazası Geçirme		Anlamlılık
				Evet n (%)	Hayır n (%)	
Cinsiyet	Kadın	59	44,4	16 (27,1)	43 (72,9)	$X^2=,000$, df:1, $p>0,05$
	Erkek	74	55,6	20 (27,0)	54 (73,0)	
Yaş	65-74	112	84,2	33 (29,5)	79 (70,5)	$X^2=2,064$, df:1, $p>0,05$
	75 ve üzeri	21	15,8	3 (14,3)	18 (85,7)	
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	42	31,6	9 (21,4)	33 (78,6)	$X^2=4,297$, df:4, $p>0,05$
	Okur-yazar	19	14,3	6 (31,6)	13 (68,4)	
	İlkokul	47	35,3	13 (27,7)	34 (72,3)	
	Ortaokul	16	12,0	7 (43,8)	9 (56,2)	
	Lise	9	6,8	1 (11,1)	8 (88,9)	
Medeni Durum	Evli	93	69,9	26 (28,0)	67 (72,0)	$X^2=,124$, df:1, $p>0,05$
	Bekâr	40	30,1	10 (25,0)	30 (75,0)	
Hanedeki Kişi Sayısı	2 ve daha fazla	109	82,0	30 (27,5)	79 (72,5)	$X^2=,063$, df:1, $p>0,05$
	Yalnız	24	18,0	6 (25,0)	18 (75,0)	
Ev Tipi	Müstakil	113	85,5	29 (25,7)	84 (74,3)	$X^2=,750$, df:1, $p>0,05$
	Apartman	20	15,0	7 (35,0)	13 (65,0)	

Yaşlılar ev kazalarına neden olabilecek bazı kişisel özellikleri açısından incelendiklerinde; yürüme güçlüğüne olduğunu söyleyen yaşlıların %40,4'ünün ev kazası geçirdiği görülmektedir ve gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.01$). Unutkanlık problemi olduğunu söyleyen yaşlıların %55,6'sı ev kazası geçirdiğini belirtmiştir. Unutkanlık probleminin bazen olduğunu söyleyen yaşlıların %19,4'ü, unutkanlık problemi olmadığını söyleyen yaşlıların ise %23,1'i ev kazası geçirdiğini söylemiştir. Unutkanlık durumu ile kaza geçirme durumu arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$). Yaşlıların beden kitle indeksine (BKİ) göre ev kazası geçirme durumları arasında da anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0.05$). Yaşlıların beden kitle indeksi (BKİ) puanı arttıkça ev kazası geçirme durumları da artmaktadır. Yaşlılara sorulan “herhangi bir sakatlığınız var mı?” sorusuna “Var.” cevabını veren yaşlıların %47,6'sı ev kazası geçirdiğini belirtmiştir ve sakatlık durumunun kaza geçirmede anlamlı etkisi olduğu görülmüştür ($p<0.05$). Yaşlıların gözlük kullanma ($p=0,065$, $sd=0,088$), işitme cihazı kullanma ($p=0,403$, $sd=0,041$), görme gücünün azalması ($p=0,067$, $sd=0,053$), işitme gücünün azalması ($p=0,494$, $sd=0,098$), yürümeye yardımcı bir araç kullanımı ($p=0,464$, $sd=0,349$), karanlığa uyum gösterebilme ($p=0,726$, $sd=0,041$), kronik hastalık varlığı ($p=0,208$, $sd=0,067$), güçsüz hissetme ($p=0,188$, $sd=0,085$), günlük spor yapma durumu ($p=0,406$, $sd=0,096$) ile ev kazası geçirme durumlarına göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Yaşlıların Ev Kazası Geçirme Durumları ile Kazaya Neden Olabilecek Bazı Kişisel Özelliklerinin Karşılaştırılması

Kişisel Özellikler (n=133)		n	%	Ev Kazası Geçirme		Anlamlılık
				Evet n (%)	Hayır n (%)	
Gözlük kullanıyor mu?	Evete	95	71,4	30(31,6)	65(68,4)	$X^2=3.428$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	38	28,6	6 (15,8)	32(84,2)	
Görme Gücünün Azalması	Evete	116	87,2	34(29,3)	82(70,7)	$X^2=2.312$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	17	12,8	2 (11,8)	15(88,2)	
İşitme cihazı kullanıyor mu?	Evete	20	15,0	8 (40,0)	12(60,0)	$X^2=1.994$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	113	85,5	28(24,8)	85(75,2)	
İşitme Gücünün Azalması	Evete	60	45,1	18(30,0)	42(70,0)	$X^2=.476$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	73	54,9	18(24,7)	55(75,3)	
Yürümeye yardımcı bir araç kullanıyor mu?	Evete	21	15,8	7 (33,3)	14(66,7)	$X^2=.496$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	112	84,2	29(25,9)	83(74,1)	
Yürüme Güçlüğü'nün Olma Durumu	Evete	52	39,1	21(40,4)	31(59,6)	$X^2=7.670$, df:1, $p<0.01^*$
	Hayır	81	60,9	15(18,5)	66(81,5)	
Kendini güçsüz/bitkin hissediyor mu?	Evete	107	80,5	26(24,3)	81(75,7)	$X^2=2.125$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	26	19,5	10(38,5)	16(61,5)	
Karanlığa uyum gösterebiliyor mu?	Evete	116	87,2	31(26,7)	85(73,3)	$X^2=.054$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	17	12,8	5 (29,4)	12(70,6)	
Unutkanlık problemi var mı?	Evete	27	20,3	15(55,6)	12(44,4)	$X^2=14.007$, df:1, $p<0.001^*$
	Bazen	93	69,9	18(19,4)	75(80,6)	
	Hayır	13	9,8	3 (23,1)	10(76,9)	
Sakatlık	Var	21	15,8	10(47,6)	11(52,4)	$X^2=5.335$, df:1, $p<0.05^*$
	Yok	112	84,2	26(23,2)	86(76,8)	
Kronik Hastalık	Var	110	82,7	32(29,1)	78(70,9)	$X^2=1.319$, df:1, $p>0.05$
	Yok	23	17,3	4 (17,4)	19(82,6)	

Güçsüzlük	Var	109	82,0	26(23,9)	83(76,1)	$X^2=3.162$, df:1, $p>0.05$
	Yok	24	18,0	10(41,7)	14(58,3)	
Günlük Spor Yapma	Evet	78	58,6	19(24,4)	59(75,6)	$X^2=.701$, df:1, $p>0.05$
	Hayır	55	41,4	17(30,9)	38(69,1)	
Beden Kitle İndeksi (BKİ) Aralıkları	18,5-24,9	29	21,8	5 (17,2)	24(82,8)	$X^2=8.571$, df:3, $p<0.05^*$
	25-29,9	57	42,9	12(21,1)	45(78,9)	
	30,34,9	32	24,1	11(34,4)	21(65,6)	
	35-39,9	15	11,3	8 (53,3)	7 (46,7)	

Yaşlıların Kaza Geçirme Durumları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkinin Lojistik Regresyon Analizi ile İncelenmesi

Çalışmada ele alınan değişkenlere ait katsayıları görmek bakımından, değişkenlerin tamamı Logistik Regresyon Analizi kullanılarak standart (enter) yönteme göre modele dâhil edilmiştir. Başlangıç modeli için sabit terime ait sonuçlar incelendiğinde; sabit terimin istatistik olarak önemli olduğu ($p<0,05$) ve modelde yer alması gerektiği söylenebilir (Tablo 5). Tüm değişkenlerin modele dâhil edilmesi ile elde edilen Logistik Regresyon Analizi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Ev kazası geçirmiş yaşlılar çalışmamızın referans kategorisidir.

Tablo 5. Başlangıç Modeline Ait Katsayılar

Variables in the Equation							
	B	SS	Wald ist.	SD	p.	Odds Oranı	
Adım 0	Sabit	,938	,197	22,779	1	,000	2,556

Tablo 6. Yaşlıların Ev Kazası Geçirme Olasılıklarının Lojistik Regresyon Analizi ile İncelenmesi

		B	SS	Wald	SD	p	Odds Oranı	95% güven aralığı	
								Alt Sınıf	Üst Sınır
Cinsiyet	Kadın*								
	Erkek	1,126	1,040	1,172	1	,279	3,083	,402	23,672
Gelir	0-700 TL*								
	701-940 TL	,578	1,335	,187	1	,665	1,782	,130	24,366
	941-3000 TL	-,164	1,176	,019	1	,889	,849	,085	8,506
Yaş Grubu	65-74*								
	75 ve üzeri	-3,381	1,495	5,112	1	,024	,034	,002	,638
Medeni Hâl	Evli*								
	Bekar	-,304	1,247	,059	1	,807	,738	,064	8,500
Eğitim	Okuryazar değil*								
	Okuryazar	,000	2,214	,000	1	1,000	1,000	,013	76,716
	İlkokul	-1,238	2,240	,305	1	,581	,290	,004	23,376
	Ortaokul	-,568	2,078	,075	1	,785	,567	,010	33,282
	Lise	-3,418	2,037	2,817	1	,093	,033	,001	1,775
Sağlık Güvencesi	SSK*								
	Bağ-Kur	-,804	2,571	,098	1	,755	,448	,003	69,159
	Emekli Sandığı	2,397	2,532	,897	1	,344	10,995	,077	1571,752
	Yeşil Kart	,601	2,572	,055	1	,815	1,823	,012	281,749
Hanedeki Kişi	2 ve daha fazla*								
	Yalnız	-,072	1,340	,003	1	,957	,930	,067	12,855
Ev Tipi	Müstakil*								
	Apartman	-,713	1,163	,375	1	,540	,490	,050	4,795

Ev Isıtma	Soba*								
	Doğalgaz	-1,173	1,568	,559	1	,455	,309	,014	6,692
	Kalorifer	-2,715	3,368	,650	1	,420	,066	,000	48,778
Spor Yapma	Evet*								
	Hayır	-,011	,744	,000	1	,988	,989	,230	4,250
Sakatlık	Evet*								
	Hayır	-2,333	,981	5,654	1	,017	,097	,014	,664
Kronik Hastalık	Evet*								
	Hayır	-,331	1,992	,028	1	,868	,718	,014	35,616
Düzenli İlaç	Evet*								
	Hayır	,232	1,969	,014	1	,906	1,261	,027	59,818
Önlem	Önlem almıyorum*								
	Diğer aile üyelerinden alıyorum	,213	1,541	,019	1	,890	1,238	,060	25,364
	Baston Kullanıyorum	1,386	2,894	,229	1	,632	3,999	,014	1162,461
BKİ	18,5-24,9*								
	25-29,9	2,767	1,376	4,045	1	,044	15,917	1,073	236,081
	30-34,9	2,282	1,154	3,907	1	,048	9,794	1,019	94,100
	35-39,9	1,652	1,278	1,672	1	,196	5,219	,427	63,853
Görme	Evet*								
	Hayır	,725	1,767	,168	1	,682	2,065	,065	65,859
Gözlük	Evet*								
	Hayır	-,245	1,219	,040	1	,841	,783	,072	8,530
İşitme	Evet*								
	Hayır	-,501	,718	,488	1	,485	,606	,148	2,473
İşitme Cihazı	Evet*								
	Hayır	,163	,976	,028	1	,867	1,177	,174	7,968

Yürüme	Evet*								
	Hayır	-1,626	,884	3,382	1	,066	,197	,035	1,113
Yürüteç	Evet*								
	Hayır	1,535	1,181	1,688	1	,194	4,640	,458	46,973
Karanlık Uyumu	Gösterebiliyorum*								
	Gösteremiyorum	-2,253	1,209	3,471	1	,062	,105	,010	1,124
Güçsüzlük	Evet*								
	Hayır	1,416	,886	2,557	1	,110	4,121	,726	23,386
Unutkanlık	Hiç olmaz*								
	Bazen Olur	4,126	1,815	5,169	1	,023	61,925	1,767	2170,418
	Çoğu zaman olur	3,988	1,130	12,456	1	,001	53,939	5,890	493,984
Mini Mental	1-23*								
	24-30	-,620	,992	,391	1	,532	,538	,077	3,759
	Sabit	2,782	4,588	,368	1	,544	16,146		

* Referans kategoriyi göstermektedir. B: regresyon katsayıları

Çalışmamızda Odss oranına ait p değerlerine bakıldığında; “yaş grubu”, “sakatlık durumu”, “BKİ”, “unutkanlık” değişkenleri “yaşlıların ev kazası geçirmeleri” üzerinde istatistik olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0,05$). Bunun dışında kalan kategorik değişkenler “yaşlıların ev kazası geçirmeleri” üzerinde istatistik olarak anlamlı bir etkiye sahip olmamaktadır ($p > 0,05$). Diğer bir ifade ile bu sonuçlara göre “yaşlıların kaza geçirme durumları” üzerinde kişinin; cinsiyeti, gelir düzeyi, medeni hâli vb. diğer değişkenler istatistik olarak önemli bir risk faktörü olmadığı söylenebilir.

Anlamlı etkiye sahip değişkenlerden “yaş grubu” ile kazalar arasındaki ilişkiye bakıldığında; “75 yaş ve üzeri” yaşlara ait p değeri 0,024 olarak bulunmuş olup bu değer %5’ten küçük olduğu için istatistik olarak önemlidir. Buna göre kişilerin “75 yaş ve üzeri” olmaları kaza geçirmelerinde istatistik olarak önemli bir faktördür. Yani kaza yapma üzerinde önemli bir etkisi vardır. Burada referans kategorisi olan “65-74” yaş grubu, “75 yaş ve üzeri” kişilere göre kaza riski 29 kat ($1/0,034$) daha fazladır.

Sakatlık değişkeni ile kaza durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında; sakat olanlar referans kategorisi olarak alınmış ve sakat olmayanlara ait p değeri istatistik olarak önemli bulunmuştur ($p<0,05$). Yani kişilerin sakat durumu kaza üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Buna göre kişilerin sakat olması, sakat olmamasına göre kaza geçirme üzerinde 10 kat (1/0,097) daha fazla risk oluşturmaktadır.

BKİ ile kaza durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında; referans kategorisi olan “18,5-24,9” a göre “25-29,9” ve “30-34,9” kategorileri istatistik olarak önemli bir risk faktörüdür ($p<0,05$). Buna göre, “25-29,9” BKİ kategorisindekiler referans kategoriye göre kaza geçirme üzerinde 15,9 kat daha fazla risk oluşturmaktadır. Aynı şekilde “30-34,9” BKİ kategorisindekilerin referans kategoriye göre kaza geçirme olasılıkları 9,8 kata daha fazladır. Buna karşın BKİ “35-39,9” olan gruptakilerin referans kategoriye göre kaza üzerinde istatistik olarak önemli bir etkiye sahip olmadıkları görülmektedir.

“Kaza geçirme” olasılıkları bakımından “unutkanlık” değişkeni ile “kaza” arasındaki ilişki incelendiğinde; “bazen unutturum” ve “çoğu zaman unutturum” diyenler “hiç unutkanlık olmaz” diyen referans kategoriye göre istatistik olarak önemli bir etkiye sahiptirler ($p<0,05$). Buna göre “bazen unutturum” diyenler “hiç unutkanlık olmaz” diyenlere göre yaklaşık 62 kat daha fazla “kaza geçirme” olasılığına sahiptirler. Benzer şekilde “çoğu zaman unutturum” diyenler “hiç unutkanlık olmaz” diyenlere göre yaklaşık 62 kat daha fazla kazaya maruz kalmaktadırlar.

Tartışma

Toplum yaşlandıkça sayısal ve oransal olarak artan yaşlı nüfus, diğer yaş grupları ile karşılaştırıldığında sağlık ve sosyal sorunları ile toplumun özellikli bir grubunu oluşturur. Araştırmada dört yaşlıdan birisi son bir yıl içinde en az bir defa ev kazası geçirdiğini; bu kazaların ise çoğunlukla düşme sonucu kaza olduğunu belirtmişlerdir. Yaşlı kişilerde sıklıkla yürüme, denge güçlükleri oluşur. Yetmiş yaşın üzerindeki insanların yaklaşık % 30’u yılda bir kere veya daha fazla düşer (Savaş ve Akçiçek, 2010, ss.19-30). Literatürde pek çok çalışmada benzer şekilde yaşlılarda meydana gelen kazalarda düşmeler ilk sırada yer almaktadır ve araştırmalarda bir kez düşme yaşayan yaşlılarda

sonraki zamanlarda, düşme olasılığının daha fazla olduğu vurgulanmaktadır (Baker, Gottschalk, & Bianco, 2007, ss.548-554; Budak, 2008, s.77; Kiely, Kiel, Burrows, & Lipsitz, 1998, ss.551-555; Ganz, Bao, Shekelle, & Rubenstein, 2007, ss.77-86; Kaya vd., 2012, ss.40-46).

Araştırmaya katılan yaşlıların yarısından fazlası ev kazasından sonra herhangi bir tıbbi müdahale olmadığını belirtirken sadece %33,3'ü kaza sonrası hastaneye gittiğini belirtmiştir. Kaya vd. (2012) evde düşme yaşayan yaşlılarla yapmış oldukları çalışmada, yaşlıların %73'ünün düşme sonucunda herhangi bir sağlık kuruluşuna başvurmadığı bulunmuştur (Kaya vd., 2012, ss.40-46). Araştırmada, yaşlıların neredeyse tamamının ev kazalarından korunmak amacıyla ev içinde ve ev çevresinde önlem almadığı belirlenmiştir. Oysaki ev kazaları önlenilebilir mortalite nedenlerindedir ve tespiti çok kolay olan risk faktörlerinin tanımlanması ve uygun koruyucu sağlık hizmetlerinin sunulması ile kazaların önüne geçilebilmektedir.

Ev kazası geçiren yaşlıların %41,7'si öğle ve %30,6'sı sabah saatlerinde, %41,7'si ilkbahar ve %30,6'sı yaz mevsiminde kaza geçirdiğini belirtmiştir. Budak'ın (2008) yapmış olduğu çalışmada bu araştırmadan farklı olarak yaşlıların kış mevsiminde daha fazla ev kazası geçirdikleri bulunmuş, aynı çalışmada ki kaza geçirme saatleri değerlendirildiğinde bizim araştırmamızla benzer biçimde gündüz saatlerinde ev kazalarının daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Yaşlılıkta kronik hastalıklar; görme, işitme ve fiziksel yetersizliklerin gündeme gelmesi ile kazalar morbidite ve mortalite açısından önemli bir halk sağlığı sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır (Atman, Dinç, Oruçoğlu, Oğurlu, ve Ecebay, 2007, ss.83-87; Budak, 2008, s.77; Şahbaz ve Tel, 2006, ss.85-93). Yaşlanma ile birlikte ortaya çıkan fizyolojik değişiklikler yaşlının yaşam kalitesini etkilemekte ve hareket kabiliyetini azalttığı ve bağımlılığını arttırdığı için ev kazası geçirme riskini de arttırmaktadır (Güler ve Akın, 2006, s.828; Emiroğlu ve Yıldırım, 2007, ss.184-196; Hong, Naiji, Chenguang & Xinming, 2017, s.7; Meriç ve Oflaz, 2007, ss.19-23; Yeşilbalkan ve Karadakovan, 2005, ss.72-77).

Çalışmamızda Odss oranına ait p değerlerine bakıldığında; “yaş grubu”, “sakatlık durumu”, “BKİ”, “unutkanlık” değişkenleri “yaşlıların ev kazası geçirmeleri” üzerinde istatistik olarak anlamlı bir etkiye sahiptir ($p < 0,05$).

Çalışmamızda “kaza geçirme” olasılıkları bakımından “unutkanlık” değişkeni ile “kaza” arasındaki ilişki incelendiğinde; “Bazen unutturum.” ve “Çoğu zaman unutturum.” diyenler “Hiç unutkanlık olmaz.” diyen referans kategoriye göre istatistik olarak önemli bir etkiye sahiptirler ($p<0,05$). Buna göre “Bazen unutturum.” diyenler “Hiç unutkanlık olmaz.” diyenlere göre yaklaşık 62 kat daha fazla “kaza geçirme” olasılığına sahiptirler. Benzer şekilde “Çoğu zaman unutturum.” diyenler “Hiç unutkanlık olmaz.” diyenlere göre yaklaşık 62 kat daha fazla kazaya maruz kalmaktadırlar. Anlamli etkiye sahip değişkenlerden “yaş grubu” ile kazalar arasındaki ilişkiye bakıldığında; “75 yaş ve üzeri” yaşlara ait p değeri 0,024 olarak bulunmuş olup bu değer %5’ten küçük olduğu için istatistik olarak önemlidir. Buna göre kişilerin “75 yaş ve üzeri” olmaları kaza geçirmelerinde istatistik olarak önemli bir faktördür. Yani kaza yapma üzerinde önemli bir etkisi vardır. Burada referans kategorisi olan “65-74” yaş grubu, “75 yaş ve üzeri” kişilere göre kaza riski 29 kat ($1/0,034$) daha fazladır. Leipzig vd. (1999) yaptıkları araştırmada; 75 yaşın üstünde kalça kırığı riskinin, mini mental durum muayenesinde hafif ve orta bilişsel bozukluğu olanlarda, bilişsel bozukluğu olmayanlara göre iki kat daha fazla olduğunu saptamıştır. Bilişsel bozukluklar kararsız yürüme, yönelim bozukluğu gibi durumlardan kaynaklı düşmelerin önemli bir risk faktörüdür. (Gillespie, vd., 2003, s.4; Hong, Naiji, Chenguang & Xinming, 2017, s.6).

Yaşlıların beden kitle indeksi ile ev kazası geçirme durumları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<0,05$). Beden kitle indeksi ile kaza durumları arasındaki ilişkiye bakıldığında; referans kategorisi olan “18,5-24,9” a göre “25-29,9” ve “30-34,9” kategorileri istatistik olarak önemli bir risk faktörüdür. Yaşlıların kiloları boylarına göre fazla oldukça ev kazası riski artmaktadır. Doğan’ın (2014) yapmış olduğu çalışma sonucunda, bizim araştırmamızdan farklı olarak huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda beden kitle indeksine göre düşme sıklığında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Doğan, 2014, ss.95-98). Duru ve arkadaşlarının (2016) yapmış oldukları çalışmada ise araştırma bulgularıyla paralel olarak obezite ve yardımcı araç kullanımı ile düşmeler ilişkili bulunmuştur (Duru, Örsal, Ünsal & Alparslan, 2016, ss. 34-40).

Sonuç

Bu araştırma sonucunda, görüşme yapılan yaşlılarda ev kazaları kapsamında düşmelerin fazla olduğu, yaşlılarda unutkanlık ve sakatlık durumlarının artması ile ev kazası geçirme durumlarında artış olduğu ve yaşlıların beden kitle indeksi ile ev kazası geçirme durumları arasında da istatistiksel açıdan önemli bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yaşlılara yönelik sağlık hizmet sunumunda risk yaklaşımı ile bireyin durumu değerlendirilmeli ve sunulacak bakım hizmeti bu risk düzeyine göre planlanmalıdır. Topluma dayalı bakım, sağlığın sürdürülmesi, geliştirilmesi, hastalık ve engelliliğin önlenmesi, geciktirilmesi ya da etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla yaşlılara kendi yaşam alanlarında sağlık ve sosyal hizmetlerin birlikte sunulmasıdır. Bu şekilde yaşlıların kendi evlerinde bağımsız kalmaları sağlanabilir. Yaşlı güvenliğinde en önemli koruyucu uygulamalardan biri yaşa bağlı ortaya çıkan fizyolojik yetersizlikleri gidermeye yönelik yardımcı araçların sağlanmasıdır. Diğer uygulama ise evde kazalara yol açabilecek koşulların belirlenerek ortadan kaldırılmasıdır. Ev güvenliği değerlendirmeleri, düşmelere sebep olan; yetersiz aydınlatma, net olmayan geçişler ve gevşek kilimler gibi en sık görülen tehditleri açığa çıkarmaya yönelik olmalıdır. Ayrıca yaşlıların kaza yapmasına neden olabilecek mekânlarda, uyarı işaretlerinin kullanılması da kazaların önlenmesinde etkili uygulamalardır.

Kaynaklar

- Akın, A. (2012). Toplumsal cinsiyet ve yaşlılık. *Yaşlı sağlığı sorunlar ve çözümler* (Ed: Aslan, D. ve Ertem, M.) 1. Baskı. Ankara: Palme Yayıncılık. ISBN: 978-975-97836-1-7.
- Atman, C.Ü., Dinç, G., Oruçoğlu, A., Oğurlu, H. ve Ecebay, A. (2007). Manisa Muradiye Sağlık Ocağı bölgesinde yaşlılarda kaza sıklığı ve kaza ile ilişkili faktörler, *Turkish Journal of Geriatrics*, 10(2), 83-87.
- Baker, D., Gottschalk, M. ve Bianco, L. M. (2007). Step by step: integrating evidence-based fall-risk management into senior centers. *The Gerontologist*, 47(4), 548-554.
- Budak, E. (2008). Isparta İli Keçiözümlü İlçe'sindeki yaşlılarda ev kazaları sıklığı ve konut durumunun buna etkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Deprey, S.M. (2009). Descriptive analysis of fatal falls of older adults in a Midwestern counting in the year 2005. *Journal of Geriatric Physical Therapy*, 32(2), 23-28.
- Doğan, B.Z. (2014). *Huzurevinde ve evde yaşayan yaşlılarda düşme ile ilişkili risk faktörleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Duru, P., Örsal, Ö., Ünsal, A. ve Alparslan, B.G. (2016). The frequency of falling elderly and evaluation of the behavioral factors related to preventing the falls. *Journal of Duzce University Health Sciences Institute*, 6 (1), 34-40. ISSN: 2146-443X.
- Emiroğlu, O.N. ve Yıldırım, N. (2007). Huzurevi çalışanlarının yaşlıda düşme riskine ilişkin görüşleri. *Türk Geriatri Dergisi*, 10,184-196.
- Fadıloğlu, Ç. (2013). Yaşlıda evde bakım, *Evde sağlık ve bakım* (Ed: Fadıloğlu Ç., Ertem G., Aykar Ş. F.). Amasya: Göktuğ Yayınları.
- Ganz, D.A., Bao, Y., Shekelle, P.G. ve Rubenstein, L.Z. (2007). Will my patient die? *JAMA*, 97 (1),77-86.
- Gillespie, L. D., Gillespie, W. J., Robertson, M. C., Lamb, S. E., Cumming, R. G. ve Rowe, B. H. (2003). Interventions for preventing falls in elderly people. *Cochrane Database Syst Rev*, 4, CD000340.
- Güler, Ç. ve Akın, L. (2006). Halk sağlığı temel bilgiler. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

- Güngen, C., Ertan, T., Eker, E., Yaşar, R. ve Engin, F. (2002). Standardize mini mental test'in Türk toplumunda hafif demans tanısında geçerlilik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(4), 273-281.
- Hong, W., Naiji, L., Chenguang, W. ve Xinming, T. (2017). Casual effects of informal care and health on falls and other accidents among the elderly population in China. *Qual Life Res*, DOI 10.1007/s11136-017-1665-7
- Kalınkara, V. (2011). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karadakovan, A. (2010). Yaşlılık. *Dahili ve cerrahi hastalıklarda bakım* (Ed: Karadakovan A., Aslan E. F.). Ankara: Nobel Kitapevi.
- Kaya, A. Ç., Kırımlı, E., Kalaça, Ç., Çifçili, S., Ünalın, C.P ve Kalaça, S. (2012). Huzurevinde kalan yaşlılarda düşme insidansı ve ilişkili faktörler. *Turkish Journal of Geriatrics*, 15(1), 40-46.
- Keskinoğlu, P., Uçku, R. ve Yener, G. (2008). Yeniden düzenlenmiş standardize mini mental test'in toplumda yaşayan yaşlılarda uygulanan ön test sonuçları. *Journal of Neurological Sciences*, 25(1),14:18-24.
- Kiely, D.K., Kiel, D.P., Burrows, A.B. ve Lipsitz, L.A. (1998). Identifying nursing home residents at risk for falling. *J Am Geriatr Soc.*, 46 (5), 551-5.
- Leipzig, R.M., Cumming, R.G. ve Tinetti, M.E. (1999). Drugs and falls in older people: a systematic review and meta-analysis: II. Cardiac and analgesic drugs. *J Am Geriatr Soc.*, 47, 40-50.
- Meriç, M. & Ofıaz, F. (2007). Yaşlı bireylerin düşme yaşantısıyla ilgili algıları ve günlük yaşamlarına etkisi üzerine niteliksel bir çalışma. *Türk Geriatri Dergisi*,10,19-23.
- Ortabağ, T., Özdemir, Ö. ve Kılıç, S. (2011). Özel bakım merkezinde yaşayan yaşlı bireylerin ev kazalarına yönelik riskli davranışlarının belirlenmesi. *Güllhane Tıp Derg.*, 53, 189-194.
- Savaş, S. ve Akçiçek, F. (2010). Kapsamlı geriatrik değerlendirme. *Ege Tıp Dergisi* 49 (3), 19-30.
- Şahbaz, M. ve Tel, H. (2006). Evde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerin günlük yaşam aktivitelerindeki bağımlılık durumu ile ev kazaları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 9(2), 85-93.
- Şencan, İ., Canbal, M., Tekin, O. ve Işık, B. (2011). Halk sağlığı sorunu olarak yaşlılık dönemi düşmeleri. *Yeni Tıp Dergisi*, 28(2), 79-82.

- Tortumluoğlu, G., Akyl, R. ve Özer, N. (2005). Yaşlılarda ev kazaları prevalansı ve etkileyen faktörler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 8(2), 22-31.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)(2016). Erişim tarihi 25.05.2017, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059
- Uymaz, E.P. ve Nahcivan, N. (2013). Yaşlılar için düşme davranışları ölçeği'nin geçerlik ve güvenirliği. *F.N. Hem. Derg.*, 21(1), 22-32. ISSN 2147-4923
- Uysal, A., Ardahan, M. ve Ergül, Ş. (2006). Evde yaşayan yaşlılarda düşme risklerinin belirlenmesi, *Türk Geriatri Dergisi*, 9 (2), 75-80.
- Vu, M.Q., Weintraub, N. ve Rubenstein, L.Z.J. (2004). Fall in the nursing home: are they preventable? *J Am Med Dir Assoc*, 5, 401-406.
- Yeşilbakan, Ö.U. ve Karadakovan, A. (2005). Narlıdere dinlenme ve bakımevlerinde yaşayan yaşlı bireylerdeki düşme sıklığı ve düşmeyi etkileyen faktörler. *Türk Geriatri Dergisi*, 8, 72-77.

GERONTOLOJİDE KİŞİSEL EMNİYET ÇÖZÜMLERİ

Oya HAZER¹ - Fahri ÖZSUNGUR²

Öz

Bu makalede geronteknolojide emniyet unsurunun önemi ortaya çıkarılmış, geronemniyet kavramı ile konu önemli ve farklı bir boyutta incelenmiştir. Geronteknolojide bilginin önemi ortaya konularak örgün ve yaygın eğitim ile farkındalık yaratılması gerektiği konusu üzerinde durulmuştur. Konu hakkında yapılmış nitel ve nicel araştırmalar birlikte değerlendirilmiş, gerontoloji ve geronteknolojinin emniyet unsuru ile birlikte düşünülmesi gerektiği; kişisel emniyetin teknoloji tasarımında dikkate alınması gereken mutlak bir unsur olduğu hususları ile geronteknoloji ve kişisel emniyet için örgün ve yaygın eğitimin önemi üzerinde durulmuştur. Bu makale ile geronteknoloji ve gerontoloji konuları araştırılmış, kişisel emniyet çözümleri hakkındaki düşünce ve gözlemler birlikte değerlendirilerek kişisel emniyet prensipleri oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geronemniyet, Geronteknoloji, Gerontoloji, Yaşlılık, Ergonomi.

¹ Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü, e- posta: ohazer@hacettepe.edu.tr

² Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Aile ve Tüketici Bilimleri ABD, e-posta: ticaretsicili@gmail.com

PERSONAL SAFETY SOLUTIONS IN GERONTECHNOLOGY

Abstract

The importance of safety factor in gerontechnology is revealed, subject is researched in significant and different dimension with geronsafety concept. The importance of knowledge in gerontechnology is revealed, dwelled on awareness- raising subject required with formal and informal education. It is utilized with both qualitative and quantitative researches about subject, need to deliberate with gerontology and gerontechnology safety factor; it is emphasised that the results of taking into account that personal safety in technology design as an absolute factor, requiring formal and informal education for gerontechnology and personal safety. Gerontechnology and gerontology subjects are researched with this article, personal safety principles are created with utilizing consideration and observation about personal safety solutions.

Keywords: Geronsafety, Gerontechnology, Gerontology, Aging, Ergonomy.

Giriş

Geronteknoloji, bireylerin özgür yaşam ve sosyal katılımlarını sağlık, konfor ve güven şartları altında arttırmayı amaçlayan elektronik veya dijital ürün ve hizmetleri ifade eden bir kavramdır (Bouma, Fozard & Bouwhuis, 2007, ss.190-200). Bu bağlamda gerontoloji, teknoloji, yaşlılık sürecine ilişkin bilgi temelli geliştirilen ve üretilen ürün veya hizmetler, gerontolojinin çalışma alanına girmektedir (Lesnoff- Caravaglia, 2007, ss.1-10). Geronteknoloji ile geliştirilen faydalı ürün ve hizmetler, gerontolojiye katkı sağladığı gibi bireylerin sosyal ağlarının gelişmesine ve emniyetlerinin sağlanmasına da yardımcı olmaktadır. Hastalık ve yaşlılığa bağlı fiziksel, bilişsel fonksiyonlardaki düşme eğiliminin, destekleyici ve uyarlanabilir medikal teknoloji ile telafi edilmeye çalışılması bu duruma örnek verilebilir (Chen & Chan, 2014, s.127; Yang & Hsiao, 2009, s.328). Teknoloji ilerlerken yardımcı ve uyarlanabilir teknolojiler de gelişmekte ancak bu husus güvenlik açıklarını da beraberinde getirmektedir. Geronteknolojinin ürün ve hizmet ağına teknolojik katkıları, emniyet unsuru gözetilerek sağlanmalıdır. Bu nedenle makalede geronteknoloji, yazındaki düşünceler ve örnekler ışığında kişisel emniyet çözümleri bağlamında açıklanmaya çalışılmıştır.

Kavramsal Çerçeve

Gerontolojide kişisel emniyet çözümlerinin, ergonomi ve geronteknoloji prensipleri izah edilebilmesi için bazı kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlar: Geronteknoloji, eronemniyettir.

Geronteknoloji

Geronteknoloji, kavramsal olarak gerontoloji ve teknoloji kelimelerinden türetilmiş bir yaklaşım, yaşlıların günlük faaliyetlerinin iyileştirilmesi için yaşlılık ve teknoloji çalışmalarının bütününe verilen addır (Fukuda, 2011, s.79). Geronteknoloji, yaşlı kişilerin hayatını ve günlük faaliyetlerini kolaylaştıran, yaşam kalitelerini yükselten, fiziksel, zihinsel ve sosyal kapasite ve durumlarını iyileştiren teknolojik ürünlerin ve uygulamaların araştırılması, geliştirilmesi, sunulması ve değerlendirilmesi ile ilgilenen, gerontolojinin alt koludur (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2015, s. 9). Graafmans ve Brouwers (1989)

tarafından ortaya konulan bu yaklaşım ile sosyal hizmet ve yaşlılık bilimine önemli katkılar sağlanmaya başlanmıştır (ss.188-189). Geronteknoloji; araştırma, tasarım, üretim ve pazarlamayı da içinde barındıran multidisipliner bir yaklaşımdır. Yaşlılık bağlamında bilimsel çalışmalar, ürünlerin geliştirilmesi ve uygulanması, çevre, sosyal hizmetler, tüketim, hukuk, politika, yatırım gibi birçok konu bu yaklaşımın içinde yer alır. Geronteknoloji, yaşlılığın çok yönlülüğü üzerinde çözümsel bir bakış açısı kazandırır (Fukuda, 2011, s.79).

Fiziksel, zihinsel, teknolojik vb. çok yönlü unsurları içinde barındıran bu yaklaşım ile uyum ve güvenlik unsurları ön plana çıkmaktadır. Yaşam ve çalışma faaliyetlerinde yaşlanmanın etkilerini asgari düzeye indirmek bir uyum sürecini gerektirir. Teknolojinin bu uyum sürecine uygun şekilde tasarım ve tahsisi gerekir. Her şeyden önce unutulmaması gereken en önemli konu emniyettir. Emniyet, teknoloji tasarımında öncelikli bir konudur. Sağlıklı bir yaşam ve iş faaliyeti, emniyetli teknoloji ile mümkün olabilir. Bu nedenle geronteknolojide kişisel emniyetin geronemniyet bağlamında araştırılması gerekmektedir (Deist & Latouille, 2015, s.2).

Geronemniyet (Geronsafety)

Yaşlıların teknoloji kullanımı konusunda günlük yaşam faaliyetleri geronteknoloji ile kolaylaştırılmaya çalışılmaktadır. Teknolojinin hızlı değişimi, yaşlılıkla ortaya çıkan günlük faaliyet zorlukları, çevresel etkenlerin gittikçe birer tehdit unsuruna dönüşmesi, ergonomi ile birlikte emniyet ağırlıklı çalışmaları âdeta zorunlu duruma getirmektedir. Hareket kabiliyetinin yaşa bağlı düşüş göstermesi, şehir yaşamında yaşanabilecek olası kaza risklerinin gittikçe artması teknolojinin emniyet faktörünü önemli derecede göz önünde bulundurması gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır. Tanımlamak gerekirse geronemniyet; yaşlı kişilerin hayatını ve günlük faaliyetlerini güvenli kılan ve bu bağlamda kolaylaştıran, bireylere güvenli yaşam kalitesi sunan, fiziksel, zihinsel, sağlık, sosyal kapasite ve durumlarını kişisel emniyet açısından iyileştiren ürün ve sosyal hizmetlerin araştırılması, geliştirilmesi, sunulması ve değerlendirilmesi ile ilgilenen, gerontolojinin alt koludur (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2015, s.4; Burdick, 2007, s.620; Pinto vd., 2000, s.321).

Günümüz dünyasında nüfus hızla artmakta, teknoloji ise bu artışı geride bırakacak düzeyde ilerlemektedir. Çevre kirliliği, sağlık sorunları, elektrikli aletlerin önemli derecede artış göstermesi, kaza risklerini de beraberinde getirmektedir. Yaşlılıkta görülen görme, işitme hareket gibi duyuşsal ve eylemsel zayıflıklar, bu kaza risklerini daha da artırmaktadır. Bu nedenlerle, geronteknolojinin kişisel emniyeti sağlayıcı önlemleri göz önünde bulunduran şekilde çalışmalara öncü olması gerekmektedir. Geronteknolojinin yaşlılık ve teknoloji ağırlıklı çalışma göstermesi yanında emniyet faktörünü birinci düzeyde tutacak geronemniyet çalışma sahası içinde yürütülmesi günümüz dünyasında bir zorunluluk hâline gelmiştir. Emniyet, sadece teknoloji kullanım ve üretiminde değil aynı zamanda sosyal hizmetlerin yürütülmesinde de önemlidir. Yaşlı bakımında sağlık birinci derecede önemli faktör olduğundan, emniyet bu faktörün ayrılmaz bir parçasıdır. Özellikle ilaç kullanımı, rutin kontroller, psikolojik destek, fiziksel koruma, fiziksel ihtiyaçların giderilmesi gibi konularda emniyeti sağlayıcı önlemler alınmalıdır (Daniel, Cason & Ferrell, 2009, ss.384-389).

Ergonomi ve Yaşlılık Teorisi

İnsanın zihinsel, duyuşsal, hareket kabiliyeti fonksiyonlarının yaşa bağı gerilemelerini konu edinen gerileme modeli Smith (1990) tarafından ileri sürülmüştür (ss.510-525). Yaş artışı ile birlikte insanlar, yaşam faaliyetlerinde bir düşüş yaşarlar. Çevresinde gelişen olaylar ve beklentiler ise insanların, artan yaşa karşı dinamik kalmasını gerektirmektedir (Lawton & Nahemow, 1973, ss.620-624). Bu nedenle ergonominin rolü, insan kapasitesinin düşüşü ve çevresel talepler arasında uyumu geliştirmektir. Geliştirmeyi başarabilmenin en temel yolu ise iş analizidir (Fozard, 1996, s.138). Yaşlılıkta toplam gelişimsel süreci vurgulayan yaşamdan geri çekilme adında ikinci bir model daha ileri sürmüştür. Bu model gerilemeyi konu edinmiş olsa da bununla sınırlı değildir (Fozard & Popkin, 1978, s.978). Performans gereksinimi kadar psikolojik gerekliliklere duyarlı olmak, gerilemeye uyum sağlamak yaşlılıkta önemlidir. Smith (1990) bu modellerin uygulanabilirliğini araştırma, rehberlik ve eğitime bağlamaktadır (s.514). Her iki modelin de ortak noktası insan unsurunu merkez almasıdır. Ayrıca sistem performansını maksimize etmenin en önemli yolu, insan ve makine yetkinliklerinde optimal fayda sağlanmasıdır. Yaşlılık ve

ergonomi arasındaki bağlantının bir uyum süreci içinde yürütülmesi, teknoloji ve emniyet açısından önem arz etmektedir (Mccan & Bryson, 2015, s.51).

Teknolojik araçların ergonomik olması kişi ile teknolojik araç arasındaki uyuma bağlıdır. Bu uyum bireylerin antropometrik (boyutsal) ölçümlerinin tasarıma entegre edilmesi ile mümkün olabilir. Yaşlıların daha iyi ve yakından tanınabilmesi, çevre ile uyumlarının sağlanması, yaşam biçimlerinin iyileştirilmesi için antropometrik ölçümlere ihtiyaç vardır (Kalıncara, 2015, s.100). Ev içinde mutfak, yatak odası, oturma odası, banyo, tuvalet, balkon gibi yerlerde; ofis ve çalışma ortamlarında ise tuvalet, çalışma odası, misafir salonu gibi yerlerde yaşlıların günlük yaşamlarını kaliteli kılabilen, güvenli teknolojik ürünler bu ölçümün en çok fayda sağlayacağı alanlar arasındadır (Smith, 1990, ss.515-520; Molenbroek & Bruin, 2006, s.196). Yaşlıların faaliyet alanlarının kamu, sosyal ve özel alanlar olduğu düşünüldüğünde bankalar, kamu kurum ve kuruluşları, sosyal hizmetlerin görüldüğü hizmet birimlerinde yaşlıların ergonomisi düşünülerek ürün ve iç mekân tasarımının gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Dahler, Rasmussen & Andersen, 2016, s.7; Blaschke, Freddolino & Mullen, 2009, s.644).

Kişisel Emniyet Prensipleri

Fozard (1996), teknoloji temininde geronteknoloji araştırmalarının beş temel amaca hizmet ettiğini ifade etmiştir: Yaşlılıkla ilgili araştırmaların geliştirilmesi, önleme, iyileştirme, telafi, hastabakıcı hizmeti. Önleme, kişisel emniyetin en önemli amaçlarından biridir (ss.138-140). Beslenme, fiziksel aktiviteler, tıbbi müdahaleler, eğitim, günlük faaliyetler gibi birçok konuda kişisel emniyet istenmeyen durumların önüne geçilmesine hizmet eder. Ancak, olayları her zaman engellemek mümkün olmayabilir. Böyle durumlarda, kişisel emniyet, istenmeyen durumun meydana gelmesinde olası zararı mümkün olduğunca asgari düzeye çekmeyi amaçlar (Daniel, Cason & Ferrell, 2009, ss.384-389). Böylece geronteknolojideki en önemli amaçlardan birinin, kişisel emniyet olduğunu söylemek mümkündür. Zira yaşlılık ve ergonomi açısından amacına ulaşan ancak olası risk durumlarını gözden kaçırmış bir teknolojinin, yaşlılık bilimine gerçek anlamda hizmet ettiği söylenemez (Smith, 1990, s. 510).

Geronteknolojide kişisel emniyet prensipleri kapsamında risk durumu, teknoloji ve buna bağlı ihtiyaçların sınıflandırılması ve tespiti ile belirlenebilir (Daniel, Cason & Ferrell, 2009, ss.384-389). Teknolojiyi, emniyet ve asayiş izleme, yardımcı, sosyal medya gibi ayrımlara tabi tutan çalışmalar mevcuttur (Demiris & Hensel, 2008, ss. 33-40). Yapılan bu ayrımlarla kişisel emniyetin sağlanmasında önem arz eden risk durumları belirlenebilecektir. Aynı şekilde ihtiyaçların belirlenmesi ve sınıflandırılması da riski belirleme açısından önemlidir. Cullen ve Moran (1992), yaşlı insanların teknoloji ile bağlantılı ihtiyaçlarını sosyal, tıbbi, aktiviteler ve güvenlik olarak dört sınıfa ayırmıştır (s. 135). Bu ihtiyaçları karşılanmamış, karşılanmış ve yeterince karşılanmamış ihtiyaçlar şeklinde sınıflandırmak da mümkündür. Teknoloji ve teknolojiye bağlı ihtiyaçların tespiti ile risk durumu tespit edilebilecek ve böylece kişisel emniyet prensipleri ortaya konulabilecektir (Fozard, Rietsema, Bouma & Graafmans, 2000, s. 337).

Teknolojik Ürünlerde Tasarım Prensipleri

Yaşlılıkta yaşam kalitesinin yükselmesi, teknoloji tasarımının doğru planlanması ve bazı prensiplerin uygulanması ile mümkündür. Yaşlı insanların ihtiyaçları, tercihleri, yaşadıkları sorunlar, çevresel faktörler, sağlık durumları teknoloji tasarımının nasıl gerçekleşeceği konusunda bilgiler verir. Tasarım döngüsünü başlatan faktörlerin başında yaşlıların günlük yaşam ve ani davranışları gelmektedir (Rietsema & Melenhorst, 1998, s. 107).

Geronteknolojide aygıt özelliklerinin, kişisel emniyete uygunluğunun belirlenebilmesi için beklenti ve ihtiyaçlar ortaya konulmalıdır. Teknolojik bir aygıtın, kullanılabilirliğinin belirlenmesi, ihtiyaca ne derecede cevap verebildiğinin tespiti ve elde edilen neticenin beklentileri karşılayıp karşılamadığı ile ölçülmelidir. Bu konuda yapılan araştırmalardan biri cep telefonları üzerinedir. Plaza, Martín, Martín ve Medrano (2011) cep telefonunun işlevselliği açısından yaşlıların beklenti ve ihtiyaçları üzerine içerik analizi yapmış ve Tablo 1'deki verileri elde etmişlerdir (s. 1980).

Tablo 1. Cep Telefonunun İşlevselliği Açısından Yaşlıların Beklenti ve İhtiyaçları Tablosu

İhtiyaçlar ve Beklentiler	Açıklama
Emniyet ve Gizlilik Hissi	Önemli Bir Konudur. Teknolojinin kullanılabilirliği ile ilgilidir.
Hafıza ve Günlük Aktivite Konusunda Yardım	Görev ve randevuları hatırlatır. Alarm, adres defteri, günlük gibi fonksiyonları vardır.
İletişim Aracı	Aile ve arkadaşlarla iletişimi sağlar.
Hareket Özgürlüğü	Hür irade ve yetki bağlamında güç sağlar.
Haz, Öz Yapabilirlik, Sağlıklı Özgür Yaşam	Kendine özgü motivasyon sağlar. Fiziksel ve zihinsel refaha katkıda bulunur.

Kaynak: Plaza, Martín, Martín & Medrano, 2011, s. 1980.

Bu çalışma ile teknolojik bir araç olan cep telefonu açısından, yaşlıların en çok ihtiyaç duyduğu ve beklenti içinde olduğu konunun emniyet ve gizlilik hissi olduğu ortaya konulmuştur. Teknolojinin güvenli olması kadar insanlarda bıraktığı güvenlilik duygusu da önemlidir. Özellikle yaşlılar için teknolojinin hareket kabiliyeti ve güven hissi, gizlilikten daha önemlidir (Melander, Fåltholm & Gard, 2007, ss. 337–346). Conci (2007) de yapmış olduğu bir araştırmada yaşlılarda güven hissini, cep telefonu kullanma niyetine doğrudan etki etmese bile fayda değerini arttırdığını ortaya koymuştur (Plaza, Martín, Martín & Medrano, 2011, s. 1979). Teknolojinin gerçekten güvenli olması yanında bu güvenlik hissini bireyin algısına doğrudan sunması da gerekmektedir. Zira kullanıcı teknolojik aleti kullanırken kişisel olarak kendini güvende hissetmelidir. Özellikle; konaklama, iletişim, haberleşme ve ulaşım, sağlık, çalışma, kişisel eğlenme ve dinlenme alanlarında yaşlıların teknolojik ihtiyaç ve ilgileri öne çıkmaktadır (Vercruyssen, Graafmans, Fozard, Bouma & Rietsema, 1997, ss.593–603). Kişisel emniyeti temelde sağlayan bir araç olan cep telefonunun, kişisel emniyet açısından daha güvenilir parçalarla donatılması gerekmektedir. Zira günümüz teknolojisinde cep telefonları sadece bir iletişim aracı olmaktan çıkmıştır. Cep telefonları birçok teknolojik cihazla eş düzeyli çalışabilmekte, bu cihazları yönetebilmektedir. Yeni teknoloji

ile bireylerin sağlık durumlarını gözetim altında tutmak için uzaktan algılama sistemleri, görüntülü telefonlar, internet ağları vasıtasıyla güvenli izleme sistemleri geliştirilmektedir (Erkert, 1997, ss.26–28). Bu teknoloji yaşlıların hayat standardını iyileştirmekte, duygusal destek ve kişisel güven hissi sağlamaktadır. (Nakamura, Takano & Akao, 1999, ss.117–125).

Acil Durum Butonu

Acil durumlar karşısında kişisel destek teknoloji cihazlarında acil durum butonu yer almalıdır. Bu butonun bireyin kullanımına uygun şekilde tasarlanmış olması, teknolojik cihazın acil durumlara uygun şekilde tasarlanmış olması gerekmektedir. Acil duruma ilişkin buton kişinin olası acil durumlarda ulaşması rahat bir konumda ve kişinin her odada en yakın ulaşabileceği noktalarda bulunmalıdır. Ayrıca, sıklıkla kullanılan cihazlarda bu buton yer almalıdır. Örneğin cep telefonu, kol saati, yatak yanı, çağrı cihazı, banyo ve tuvaletlerde klozet yanı gibi yerlerde bu cihazlar bulunmalıdır. Engelliler ve yaşlılar için acil durum çağrı cihazı klozetten yetişecek ve yere düşüldüğünde de iple çekerek işlevini yerine getirecek şekilde dizayn edilmiş olmalıdır. Bu butonların işlevini gerçekleştirdiğine işaret eden ses, ışık sistemi ile geliştirilmiş olması gerekmektedir. Cihaza basıldığında, cihazın işlevini yerine getirdiği, kullanıcılar tarafından idrak edilebilmelidir. Örneğin, acil durum butonuna basıldığında kırmızı ışık yanıp sönüyor ve/veya ses veriyor ise cihazın işlevini yerine getirdiği anlaşılabilir (Nakamura, Takano & Akao, 1999, ss.117–125).

Şekil 1. Acil Durum Bilekliği ve Acil Durum Kolyesi

Kaynak: Greatcall, 2016; Ageuk, 2016.

Şekil 1’de görüleceği üzere acil durum bilekliği ve kolyesi, acil durumlarda bireyin kullanabileceği şekilde tasarlanmıştır. Kolyenin ipi, bireyin elinin yetişebileceği asgari uzaklık düşünülerek ayarlanmalıdır. Bileklik ise hangi elin daha rahat kullanılacağı düşünülerek daha az sıklıkta kullanılan ele takılmalıdır. Örneğin sağ kolunu daha rahat kullanan birinin bilekliği, sol eline takılmalıdır (Elliot, 1991, ss.3-16).

Acil durum sadece sağlık ya da fiziki durumlarla ilgili olmayabilir. Acil durumlardan biri de istenmeyen aramalara karşı alınacak önlemlerdir. Bireyi tehdit eden bir arama gerçekleştiğinde, dolandırıcılıklara karşı önlem amaçlı, bazı numaralar telefonda engellenebilmeli veya yasaklılar listesine kolaylıkla eklenebilmelidir. Bu nedenle, tek tuşla bu engelleme yapılabilmesini sağlayacak tasarımın cihaza uygulanması gerekmektedir. Ancak burada unutulmaması gereken konu, bazı kamu kurum ve kuruluşları ile acil yardım telefonlarının cihaz tarafından aranmasının engellenmemesine dikkat edilmesi gerektiğidir (Melander, Fåltholm & Gard, 2007, ss.337–346).

Teknolojik Ürün Tasarımında Dikkat Edilmesi Gereken Konular

Teknoloji gün geçtikçe ilerlemekte ve insanlığa faydası da giderek artmaktadır. Ancak teknolojinin gerçek faydası, yaşlı insanlar arasında sınırlı

kalmaktadır (Elliot, 1991, s.3). İnsan özelliklerindeki farklılıklar, çevresel faktörler, ihtiyaçların kişiden kişiye değişiklik göstermesi, yetersiz eğitim, bilgi eksikliği ve bilginin doğru kullanılmaması gibi sebepler temel sınırlılıklara örnek verilebilir (Cohen-Mansfield & Biddison, 2007, s.12). Sınıflandırmak gerekirse bu sınırlılıkları uyum, tasarım, eğitim, destek hizmetleri, ücret, kalite ve bilgi temelinde ayırmak mümkündür. Bu sınıflandırma, ürünün tasarımına ve yerleştirilmesine yardımcı olur.

Yaşlılar açısından teknolojideki sınırlılıklar kadar uyum ve verimlilik de önem arz etmektedir. Bireyle ürün arasındaki uyum ve verimlilik, teknolojik ürünlerin yerleştirilmesinde belirleyici rol oynar. Yaşlılar ile teknolojik ürünler arasındaki bağ, uyum ve verimlilik açısından gözden geçirilmelidir. Ürünün kullanışlı olması, uygun şekilde yerleştirilmiş olması bu bağın uyumlu veya verimli olduğunu gösteren araçlardandır. Bu duruma örnek olarak yaşlıların hasta bakımında ilaçlar listesi, bilgisayar sistemlerinin ya da yaşlıyı uyaracak cihazın uygun bölümüne monte edilmesi ve bu bölümün kullanışlı olması gösterilebilir. Cihazın uygun bölüme yerleştirilmesi ve bu bölümün kullanışlı olması teknolojik ürünü uyumlu ve verimli duruma getirir. Aynı şekilde yaşlıların kullanacakları ilaçların kullanım sıklığını hatırlatıcı işlevin, ürüne uygun şekilde yerleştirilmesi de uyum ve verimlilik sağlar (Vercruyssen, Graafmans, Fozard, Bouma & Rietsema, 1997, ss.593-603).

Ürün tasarımında uyum ve verimlilik yanında bazı ürün özellikleri ve riskler de göz önünde bulundurulmalıdır. Teknolojik ürünün güvenli tasarımında batarya ve güç kaynağının çabuk ısınan ve tükenen özellikte olmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Çabuk ısınan ya da hemen tükenen bir batarya olası kaza risklerini beraberinde getirerek güvenlik açığı oluşturur (Smith, 1990, ss.510-525).

Ürün tasarımının veri girişlerinde, kullanacak kişinin ihtiyacına dikkat edilmelidir. İhtiyacı aşan nitelikte veri girişleri, amacı aşan uygulamalara ve kazalara sebep olabilir. Ürünlerin aparatlarının ve düğmelerinin ihtiyacı karşılayacak asgari özelliklerde yapılandırılmış olması gerekmektedir. Örnek vermek gerekirse on tuş ile ihtiyacı karşılayabilecekken, fazladan tuşlarla ihtiyacı ve amacı aşan bir tasarım, kullanıcının eğitim süresini uzatabilir birey tuşların işlevlerini belleğinde uzun süre tutamayabilir. Ayrıca bu fazladan

tuşların varlığı, asıl amaca hizmet eden tuşlarla karıştırılmasına neden olabilir ve olası acil durumlarda hizmet ve yardım gecikmelerine neden olabilir (Olson, O'Brien, Rogers & Charness, 2011, ss.124-126)

Ürünün görsel özellikleri, üzerindeki verileri kolayca ayırt etmeye yardımcı olacak renk ve şekil farklılıklarını bünyesinde barındırmalıdır. Ürünün rengi ile veri girişi yapılacak düğme ya da aparatların aynı olması, ürün kullanımını zorlaştırabilir. Veri girişini sağlayacak düğme ya da aparatlar, iç ışıklandırma ile ayırt edici hâle getirilebilir (Plaza, Martín, Martín & Medrano, 2011, s. 1979).

Ürün, işlevini yerine getirdiğini gösteren işitsel özelliklere sahip olmalıdır. Ürünü kullanırken her işlevi için ayrı işitsel öğenin açığa çıkması, özellikle yaşlılar için önemlidir. Çünkü her işlev için ortaya çıkan işitsel öğedeki farklılık bireyce bellekte tutulur ve sonraki kullanımlarda bu durum bireye kolaylık sağlar. Ürünlerin kullanımında, hatalı bir tuşa basılması ya da aparatın kullanılması durumunda, yanlış yapıldığı izlenimi verecek şekilde işitsel öğenin açığa çıkması sağlanmalıdır (Fozard, 1996, ss. 138-140).

Teknolojik ürünün işlev hızı doğru şekilde tasarlanmalıdır. Teknolojik ürünlerde, ürün ya da cihazın istenilen yönde harekete geçmesi için kullanılan aygıtların, en uygun zamanda istenilen işlevi göstermesi gerekir (Plaza, Martín, Martín & Medrano, 2011, s. 1979). Cep telefonlarında, acil bir arama yapılmak istendiğinde acil durum tuşuna basılmasına rağmen çok uzun bir süre bu işlevi göstermemesi ve bu durumun süreklilik arz etmesi, cihazın işlev hızının doğru tasarlanmadığını ya da arızalı olduğunu gösterebilir (Fozard, 1996, ss. 138-140).

Ürün, sivri uçları olacak şekilde tasarlanmamalıdır (Srivastava, Pant, Trivedi & Pandey 2016, s. 58). Zira sivri uçlar kullanıcının kaza ile kendine zarar vermesine neden olabilir (Wen vd., 2016, s. 53; Pan vd., 2016, s. 431). Ayrıca ürün kolayca kırılmamalı ve darbelere karşı korunaklı tasarlanmalıdır (Fasolo, Bergold, von Poser & Teixeira, 2016, s. 58). Ürünün darbelere dirençli olması, kırılma sonrasında parçaların kullanıcıya zarar vermesini önler. Ürünün, çevre ile uyumu da tasarımda öngörülmesi gereken bir konudur (Bell & Schwartz, 2015, s. 124). Çevresel faktörler, ürünün bozulmasına, işlevini

yitirmesine ya da azalmasına, beklenmedik kazalara, sağlık sorunlarına neden olabilir. Fiziksel çevrede yer alan uydular, GSM vericileri, telsiz aygıtları gibi sinyal gönderen cihazlar, yaşlıların kullanımına sunulan cihazların işlevlerini yitirmesine neden olabilir (Bottero vd., 2015, s. 35). Tasarımda, bu husus göz önünde bulundurulmalıdır. Ürün tasarımında, kullanılan malzemelerin çevre dostu olmasına da dikkat edilmelidir. Nano teknolojik ürünlerin bu anlamda faydalı olacağını söylemek mümkün değildir. Zira nano parçacıkların oksidatif stresi tetikleyerek yaşlanmayı tetikleyebileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır (Shakib, Tan, Soskic & Seifalian, 2014, s. 891). Bu nedenle, tasarımda çevre dostu, yeşil teknoloji kullanılmalıdır. Teknolojik ürünün çevreye ve insan sağlığına zarar vermeyen, atık olarak doğaya kolay dönüşebilen ya da geri dönüşümü mümkün olma özelliklerine sahip olması önemlidir (Md Taib, Mohamed Udin & Abdul Ghani, 2015, s. 239). Ayrıca teknolojik aygıt üreticisinin, yaşanabilecek sorunların çözüme kavuşturulabilmesi için teknik destek hizmeti sunması da gerekir.

Bilgi Sistemleri

Bilgilerin toplanması, depolanması ve iletişim için gerekli olan bilgi sistemleri, hasta bakımı ve mali işler için fayda sağlar. Özellikle, evde bakım hizmetlerinde, yaşlılar hakkındaki bilgilerin depolanması, veri girişleri ile istatistiki sonuçlar elde etme, yaşlı ve hastaların gözlenmesi gibi hizmetlerin doğru şekilde yerine getirilmesine hizmet eder. Barkod, ses tanıma sistemleri, sesi yazıya ve yazıyı sese dönüştürme sistemleri bilgi sistemleri arasında yer almaktadır (Cohen-Mansfield & Biddison, 2007, s. 4). Akıllı evlerde, bilgisayar sistemlerinde ve akıllı telefonlarda sıklıkla karşılaşılan ve yaşam kolaylığı sağlayan bu sistemler, esasen güvenlik açıklarını da beraberinde getirmektedir (Ozkan, Amerighi & Boteler, 2014, s. 1179). Sisteme girilebilecek yanlış bilgiler, sesin tanınmasında veya dönüştürülmesinde yaşanabilecek aksaklıklar, sisteme izinsiz girişler, dolandırıcılık amaçlı sisteme sızma olayları, yaşlı güvenliğini bertaraf edebilir (Marottoli & Coughlin, 2011, s. 375). Bu gibi durumları önleyebilmek adına, bilgi sistemlerinin geronteknolojide kullanımının amaca uygun sınırlılıkta bırakılması sağlanmalı, kullanıcılar sistem hakkında eğitilmeli ve bilgi sistemini bünyesinde barındıran teknolojik cihazların olası

bilgi sızmaları ve hatalara karşı doğru şekilde tasarlanması gerekmektedir (Castle, Wagner, Ferguson & Handler, 2010, s. 53).

Gerri Besleme

Geronteknolojide cihazların kullanıcılara tahsisinde belirli bir süreç izlenir. Öncelikle, kullanıcı cihazı tanımalıdır. Yaşlıların kullanacağı cihazların bilişsel süreçte kavranması ve kullanma yönünde eylemin gerçekleştirilmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu eylemin gerçekleştirilebilmesi için çoğu zaman itici bir güce ihtiyaç duyulur. Bu itici güç, motivasyon ile mümkün olabilir (Chen & Chan, 2014, ss. 126–135). Yaşlı ya da hastanın cihazı kullanması yönünde sağlanan itici güç ile gerçekleşen kullanma eylemi yönlendirilmelidir. Yönlendirmedeki amaç, cihazın doğru, amacına uygun ve talimatlara uygun şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Kullanıcının cihazı amacına ve talimatlarına uygun şekilde kullanmasından sonra, kullanıma ve cihaza ilişkin bir algı ortaya çıkar. Meydana gelen bu algı kullanıcının cihaz ve kullanım amacı ile ilgili düşüncelerinin belirginleşmesini sağlar. İnsani vasıflar, algısal yapı, ürün özellikleri, itici güç özellikleri, çevresel faktörler cihazın yanlış ya da amacına uygun algılanmasını engelleyebilir. Bu durum geri besleme vasıtası ile tekrarları gerektirir. Kullanıcının cihaza olan ilgisinin giderek azalması, çevresel faktörler nedeniyle cihazın kullanım amacı ile ilgili yanlış fikirlere kapılma, cihazın talimatlarının kullanıcıya yanlış ya da amaca aykırı iletilmesi, kişisel yanlış algılar gibi sebepler, cihaz hakkında kısa ya da uzun zamanlı tekrarları gerektirebilir (Cohen-Mansfield & Biddison, 2007, s. 4).

Sonuç ve Öneriler

Kişisel emniyet sadece teknolojide değil, aynı zamanda sosyal hizmetin yürütüldüğü faaliyetlerde de gereklidir. Teknoloji bir araç, geronemniyet ise amaçtır. Gerontolojinin bir alt dalı olarak ortaya çıkan geronteknolojiyi, geronemniyetten bağımsız düşünmek mümkün değildir. Yaşlılar için yürütülen hizmetlerin öncelikli hedeflerinden biri de kişisel emniyetleri olmalıdır. Teknoloji olmaksızın bir emniyet mümkün iken emniyetsiz bir teknoloji istenmeyen sonuçlara neden olabilir.

Yaşlıların her şeyden önce birer tüketici oldukları düşünölmeli, arzu ve talepleri dikkate alınmalı, tüketim davranışları gözlenmeli, ihtiyaçları antropometrik ölçümler ve güven kriterleri ile detaylı şekilde tespit edilmelidir. Yaşlıların ihtiyaç ve isteklerine uygun, uyumlu, güvenli ve amacına uygun teknolojik araçların üretilmesi için üreticilerin eğitilmesi, üretilen bu ürünlerin doğru ve amacına uygun şekilde kullanılabilmesi için sosyal hizmet sunucuların ve yaşlıların da eğitime tabi tutulması gerekmektedir. Eğitimin, üretilen ürün ve kullanımı ile sınırlı kalmamasına da özen gösterilmelidir. Yaşlılık, geronteknoloji, sosyal hizmet, aile ve tüketici gibi konularda yaşlılar, üreticiler ve hizmet sağlayıcılar sürekli eğitimlerle bilgilendirilmelidir (Hazer, 2009, s. 151).

Yaşlılıkta, geronteknoloji ve geronemniyet açısından eğitim önemli bir yer tutar. Eğitim, ilkokuldan başlayarak yaşam boyu devam etmelidir. Yaşlılığın biyolojik ve ruhsal yönü olduğu gerçeğinden hareketle, bu konuda bireylerin bilinçlendirme çalışmalarının, eğitim programlarının yürütölməsi çağımız dünyasında bir zorunluluk hâline gelmiştir. Bilinçli bireyler yetiştirebilmek, örgün ve yaygın eğitimle mümkün olabilir. Örgün eğitimde, sosyal sorumluluk, yaşlılık, gerontoloji, geronteknoloji, geronemniyet konularını içeren eğitim konularının eğitim programları kapsamına alınması, bireylere çocuk yaşta konuya ilişkin farkındalık yaratılmasını sağlayabilir. Televizyon, radyo, yazılı ve görsel basın, sivil toplum kuruluşları, devlet teşvikleri, kamu spotları, dijital/sanal platformlar, halk eğitim merkezleri, üniversiteler aracılığıyla bireysel bilinçlendirmeler yapılabilir. Konunun; ülke ekonomisi, birey sağlığı ve güvenliğini etkilemesi, yaşlı nüfusun her geçen gün artış göstermesi, bu yönde gerçekleştirilecek örgün ve yaygın eğitimleri gerekli kılmaktadır (United Nations, 2015, s. 7). Bu tür kasıtlı eğitimlerin yanında gelişigüzel öğrenme tecrübelerini içeren kasıtsız eğitimlerin yer aldığı toplantılar ve paneller düzenlenebilir (Şenel & Gençoğlu, 2003, ss. 50-52). Yaşlılık alanında çalışan personelin, geronemniyet konusunda hizmet içi eğitim alması gerekmektedir. Eğitimin örgün ve yaygın eğitimle küçük yaşlardan itibaren başlanması, öğrenme güçlüğü ve yavaşlığı konularının eğitim programlarının başarısını olumlu yönde etkileyebilecektir (Hazer & Sökmen Kılınç, 2009, s. 91). Verilecek eğitimlerin yaşa, kültürel yapıya, konuya, amaca, kuşaklar arası geçiş özelliğine, ürün ve hizmetin türüne uygun olmalıdır. Örneğın

yaşa göre teknolojiye bakış açısı aynı düzeyde olmayabilir. Bu nedenle yaşlı bireylerin modern teknolojiyi, tam anlamıyla kabullenme ve kullanma eğilimlerinin düşük olma ihtimali her zaman göz önünde bulundurulmalıdır (Olson, O'Brien, Rogers & Charness, 2011, s. 142). Düzenlenecek eğitim programlarının yaşlıları ve hastaları özendirici olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Tüm bu eğitim programları ve faaliyetleri ile yaşlılar, üreticiler ve kuşaklar açısından gerontoloji, geronteknoloji ve geronemniyet konularında farkındalık yaratılmış olacaktır.

Geronemniyet konusu, gerontolojiyi ilgilendiren tüm bilim dallarını da ilgilendirmektedir. Sosyal bilimler, eğitim ve fen bilimlerinde yapılacak çalışmalarda, geronemniyet konusunun araştırma konusu yapılması yaşlılık bilimine katkı sağlayacaktır. Nüfusun hızlı artışı, zamanın kısıtlı oluşu, teknolojinin çoğu zaman kontrolsüz gelişimi beraberinde güvenlik sorunlarını getirmektedir. Bu nedenle sosyal bilimler, eğitim ve fen bilimlerinde geronemniyet konusunun araştırılması ve böylece kişisel emniyet ağırlıklı çalışmaların yapılması bireylere bilinçli, özgür, güvenilir bir yaşam sunacaktır.

Kaynakça

- Abx Elektronik. (2016). *Engelli WC Acil Yardım Çağrı Sistemi*. Erişim tarihi: 21.04.2016, http://www.abxelektronik.com/engelli_wc_acil_yardim_cagri_sistemi.html.
- Ageuk. (2016). *Personal Alarms*. Erişim tarihi: 23.04.2016, <http://www.ageuk.org.uk/products/mobility-and-independence-at-home/personal-alarms/>.
- Bell, Iris R., Schwartz, Gary E. (2015). *Enhancement of Adaptive Biological Effects by Nanotechnology Preparation Methods in Homeopathic Medicines*, Homeopathy, Vol. 104, ss. 123- 138.
- Blaschke, C. M.; Freddolino, P; P. , Mullen, E. E. (2009). *Ageing and Technology: A Review of the Research Literature*, The British Journal of Social Work, Vol. 39, No. 4, ss. 641-656.
- Bottero, Jean-Yves, Auffan, Me'lanie, Borschnek, Daniel, Chaurand, Perrine, Labille, Je'ro'me, Levard, Cle'ment, Masion, Armand, Tella, Marie, Rose, Je'ro'me, Wiesner, Mark R. (2015). *Nanotechnology, Global Development in The Frame of Environmental Risk Forecasting. A Necessity of Interdisciplinary Researches*, C. R. Geoscience, Vol. 347, ss. 35-42.
- Bouma, H., Fozard J. L., Bouwhuis, D. G. (2007). *Gerontechnology in Perspective*, 6 (4), ss. 190-216
- Mccan, J., Bryson, D. (2015). *Textile-led Design for the Active Ageing Population*, Woodhead Publishing Series in Textiles: Number 142, Elsevier Ltd., UK.
- Burdick, D. C. (2007). *Encyclopedia of Gerontology*, Second Edition, ss. 619- 630.
- Castle, N. G., Wagner, L. M., Ferguson, J. C., Handler, S. M. (2010). *Nursing Home Deficiency Citations for Safety*, *Journal of Aging & Social Policy*, Vol. 23, No. 1, ss. 34-57, DOI: 10.1080/08959420.2011.532011
- Chen, Ke, Chan, Alan H. S. (2014). *Predictors of Gerontechnology Acceptance by Older Hong Kong Chinese*, *Technovation*, Vol. 34, ss. 126-135.
- Cohen-Mansfield, Jiska ve Biddison, James (2007). *The Scope and Future Trends of Gerontechnology: Consumers' Opinions and Literature Survey*, *Journal of Technology in Human Services*, Vol. 25, No. 3, ss. 1-19.
- Conci, M., (2007). *Mobile Phone Acceptance by Older People. Building and Validation of a Theoretical Model. Thesis*. Universita Degli Studi di Trento.

- Cullen, K., ve Moran, R. (1992). *Technology and The Elderly* (Commission of the European Communities, Report EUR 14419 L2920L). Luxembourg: Office for Official Publications of the European Commissions.
- Dahler, A. M., Rasmussen, D. M. ,Andersen, P. T. (2016): *Meanings and experiences of assistive technologies in everyday lives of older citizens: a meta-interpretive review, Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, ss. 1-11, DOI: 10.3109/17483107.2016.1151950
- Daniel K. M. , Cason C. L., Ferrell S. (2009). *Emerging Technologies to Enhance The Safety of Older People in Their Homes*. Geriatr Nurs, Vol. 30, No. 6, ss. 384-389.
- Deist F. L., Latouille M. (2015). *Acceptability Conditions for Telemonitoring Gerontechnology in the Elderly Optimising the Development and Use of This New Technology*. Elsevier Masson Farnce, IRBM 395, ss. 1- 5.
- Demiris G., Hensel B. K. (2008). *Technologies for An Aging Society: A Systematic Review of "Smart Home" Applications*. Yearb Med Inform, Vol. 2, ss. 33-40.
- Elliot, Robert (1991). *Assistive Technology for The Frail Elderly: An Introduction and Overview*. U.S. Department of Health and Human Services Assistant Secretary for Planning and Evaluation Office of Disability, Aging and Long-Term Care Policy, ss. 1-16. Erişim tarihi: 25.03.2016, <https://aspe.hhs.gov/sites/default/files/pdf/74366/asttech.pdf>.
- Erkert, T. (1997). *High- Quality Television Links For Home- Based Support for The Elderly*. Journal of Telemedicine and Telecare, Vol. 3, ss. 26–28.
- Fasolo, Daniel, Bergold, Ana Maria, von Poser, Gilsane, Teixeira, Helder Ferreira (2016). *Determination of Benzophenones in Lipophilic Extract of Brazilian Red Propolis, Nanotechnology-Based Product and Porcine Skin and Mucosa: Analytical and Bioanalytical Assays*, Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis, Vol. 124, ss. 57–66.
- Fozard, J. L. (1996). *Aging and Technology: A Developmental View, Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting*, Vol. 40, No. 3, ss. 138-140.
- Fozard, J.L. ve Popkin, S.J. (1978). *Optimizing Adult Development: Ends and Means of An Applied Psychology of Aging*. American Psychologist, Vol. 33, ss. 975-989
- Fozard, James L., Rietsema, Jan, Bouma, Herman, Graafmans, J. A. M. (2000). *Gerontechnology: Creating Enabling Environments for The Challenges and Opportunities Of Aging*, Educational Gerontology, Vol. 26, No. 4, ss. 331-344.

- Fukuda, Ryoko (2011). *Gerontechnology for a Super-Aged Society*, F. Kohlbacher and C. Herstatt (eds.), The Silver Market Phenomenon, Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg.
- Graafmans, J.A.M., ve Brouwers, A. (1989). *Gerontechnology: The Modeling of Normal Aging*. Proceedings of the Human Factors and Ergonomics Society Annual Meeting, 33 (3), ss. 187-189.
- Greatcall. (2016). *Everyday Accessories*. Erişim tarihi: 23.04.2016, <https://www.greatcall.com/devices/lively-alert-mobile-personal-emergency-response>.
- Hazer, Oya (2009). *Aile ve Tüketici Bilimleri Gözüyle Geriatri*, *Akad Geriatri*, 1: ss. 147-151. Erişim tarihi: 21.03.2016, http://www.akadgeriatri.com/managete/fu_folder/2009-03/2009-1-3-147-151.pdf.
- Hazer Oya, Sökmen Kılınç, Vildan (2009). *Kırkbeş Yaş ve Üzeri Yetişkinlerin Günlük Yaşamda Teknolojiyi Kullanma Durumlarının İncelenmesi*, *Türk Geriatri Dergisi*, Cilt. 12, No. 2, ss. 82-92.
- Lawton, M. Powell ve Nahemow, Lucille (1973) *Ecology and The Aging Process*. C. Eisdorfer & M. P. Lawton (Ed), *The Psychology of Adult Development and Aging*. ss. 619- 674. Washington, DC, US: American Psychological Association.
- Lesnoff-Caravaglia, G. (2007). *Gerontechnology: Growing Old in a Technological Society Springfield*. Charles C Thomas, Illinois.
- Marottoli, R. A., Coughlin, J. F. (2011). *Walking the Tightrope: Developing a Systems Approach to Balance Safety and Mobility for an Aging Society*, *Journal of Aging & Social Policy*, Vol. 23, No. 4, ss. 372-383, DOI: 10.1080/08959420.2011.605655
- Md Taib, Mohd Yazid, Mohamed Udin, Zulkifli, Abdul Ghani, Abdullah Hj (2015). *The Collaboration of Green Design & Technology Towards Business Sustainability in Malaysian Manufacturing Industry*, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol. 211, ss. 237-242.
- Melander, A., Fältholm, Y., Gard, G., (2007). *Safety vs. Privacy: Elderly Persons' Experiences of a Mobile Safety Alarm*. *Health and Social Care in the Community*, Vol. 16, No. 4, ss. 337-346.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu Sağlık ve Sosyal Hizmetler Sektör Komitesi (2015), *MYK Mesleki Yeterlilik Kurumu*, Gerontolog, Seviye 6, ss. 1-29.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2015). *Ulusal Meslek Standardı*, *Gerontolog*, Seviye 6. Erişim tarihi: 20.03.2016, <https://www.google.com.tr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc>

=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwi3rt6trqbLAhXTbZoKHaSeBmEQFggeMAA&url=http%3A%2F%2Feyh.aile.gov.tr%2Fdata%2F55ed4fa8369dc5a034dbe09f%2FGerontolog-Seviye-6-25.08.2015.docx&usq=AFQjCNE0pRg7yfLSKqda3IGNY9BJ0ej4nw&sig2=GQisID1p0pjuHGzHLEihzA.

- Molenbroek, J. F. M., Bruin, R. de (2006). *Anthropometry of a Friendly Rest Room, Assistive Technology*, Vol. 18, No. 2, ss. 196-204, DOI: 10.1080/10400435.2006.10131918
- Nakamura, K., Takano, T., ve Akao, C. (1999). *The Effectiveness of Videophones in Home Healthcare for The Elderly*. *Medical Care*, Vol. 37, ss. 117–125.
- Olson, K.E., O'Brien, M.A., Rogers, W.A., Charness, N., (2011). *Diffusion of Technology: Frequency of Use for Younger and Older Adults*. *Ageing International*, Vol. 36, No.1, ss. 123–145.
- Ozkan, N. B., Amerighi, O., Boteler, B. (2014) *A comparison of consumer perceptions towards smart homes in the UK, Germany and Italy: reflections for policy and future research*, *Technology Analysis & Strategic Management*, Vol. 26, No. 10, ss. 1176-1195, DOI: 10.1080/09537325.2014.975788
- Pan, Wen-Yu, Huang, Chieh-Cheng, Lin, Tzu-Tsen, Hu, Hsin-Yi, Lin, Wei-Chih, Li, Meng-Ju, Sung, Hsing-Wen (2016). *Synergistic Antibacterial Effects of Localized Heat and Oxidative Stress Caused by Hydroxyl Radicals Mediated by Graphene/Iron Oxide-Based Nanocomposites*, *Nanomedicine: Nanotechnology, Biology, and Medicine*, Vol. 12, ss. 431–438.
- Pinto, M. R., Medici, S. De, Sant, C. V., Bianchi, A., Zlotnicki, A., Napoli C. (2000). *Ergonomics, Gerontechnology, and Design for the Home-environment*, *Applied Ergonomics*, Vol. 31, ss. 317- 322.
- Plaza, Inmaculada, Martín, Lourdes, Martín, Sergio, Medrano, Carlos (2011). *Mobile Applications in An Aging Society: Status and Trends*, *The Journal of Systems and Software*, Vol. 84, ss. 1977–1988.
- Rietsema J, Melenhorst A-S (1998). *User Involvement in Gerontechnology: Early Stage User-Understanding to Empower Technology Development*. In: I Placencia Porrero, E Ballabio, eds. *Improving The Quality of Life For The European Citizen*, IOS Press, Amsterdam.

- Sağlık Kurumlarında Özürlü Bireyler İçin Ulaşılabilirlik Temel Bilgiler Rehberi (2012), Erişim tarihi: 23.03.2016. <http://www.tkhk.gov.tr/Dosyalar/750b66c8527d4e029e0c0b0dccd6be04.pdf>.
- Shakib, Kaveh, Tan, Aaron, Soskic, Vukic, Seifalian, Alexander M. (2014). *Regenerative Nanotechnology in Oral and Maxillofacial Surgery*, British Journal of Oral and Maxillofacial Surgery, Vol. 52, ss. 884–893.
- Smith, D. B. D. (1990) *Human factors and aging: An Overview of Research Needs And Application Opportunities*. Human Factors, Vol. 32 (5), ss. 509- 526.
- Srivastava, Swati, Pant, Aakanksha, Trivedi, Shalini, Pandey, Rakesh (2016). *Curcumin and Caryophellene Attenuate Cadmium Quantum Dots Induced Oxidative Stress And Lethality in Caenorhabditis Elegans Model System*, Environmental Toxicology and Pharmacology, Vol. 42, ss. 55–62.
- Şenel, A., Gençoğlu, S. (2003). *Küreselleşen Dünyada Teknoloji Eğitimi*, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt. 11, No. 12, ss. 45-65.
- Telemedic. (2010). *Hemşire Çağrı Sistemi*. Erişim tarihi: 21.04.2016, <http://www.telemedic.com.tr/urunler-kategori.asp?id=1>.
- United Nations (2015). *World Population Prospects The 2015 Revision: Key Findings and Advance Tables*, 1, ss. 1-59. Erişim tarihi: 20.04.2016, http://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/Key_Findings_WPP_2015.pdf.
- Vercruyssen, M., Graafmans, J. A. M., Fozard, J. L., Bouma, H., ve Rietsema, J. (1997). *Gerontechnology*. In J. E. Birren (Ed.), *Encyclopedia of Gerontology*. San Diego, CA: Academic Press, ss. 593 -603.
- Wen, Ru, Banik, Bhabatosh, Pathak, Rakesh K. Kumar, Anil, Kolishetti, Nagesh, Dhar, Shanta (2016). *Nanotechnology Inspired Tools for Mitochondrial Dysfunction Related Diseases*, *Advanced Drug Delivery Reviews*, Vol. 99, ss. 52–69.
- Yang, H., Hsiao, S. (2009). *Mechanisms of Developing Innovative IT- Enabled Services: A Case Study of Taiwanese Healthcare Service*. *Technovation*, Vol. 29, No. 5, ss. 327–337.

THE POSITION OF THE YOUTH IN POLITICAL PARTICIPATION

Melike TEKİNDAL¹

Abstract

This study aimed to explain youth definition and characteristics of youth, and also evaluate the importance of the youth political participation. Part of the this aim first of all youth definition is given, after that factors and constraints are evaluated on the participation of youth. And also youth needs and importance of media are focused. All this together with the dynamics associated with young people's participation in voting, volunteering, youth programs and organizations are evaluated.

Keywords: Social Work, Youth, Political Participation, Youth Political Participation.

¹ Asst. Assoc. Dr., İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Bölüm Başkanı, Çiğli Ana Kampüsü, 35620, e-posta: meliketunc@yahoo.com.tr /melike.tunc@ikc.edu.tr

SİYASAL KATILIMDA GENÇLİĞİN YERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Bu çalışmada öncelikle gençliğin tanımı ve özellikleri verilerek siyasi katılımı gençliğin önemini değerlendirmek amaçlanmaktadır. Bu amaç kapsamında öncelikle gençlik tanımı yapılmaya çalışılmıştır. Sonrasında çalışmada gençliğin katılımı etkenler ve kısıtlar değerlendirilmektedir. Bunlarla birlikte gençliğin katılımı konusundaki ihtiyaçları ve medyanın önemine yer verilmektedir. Bunlarla birlikte gençlerin katılımıyla ilgili dinamikler kapsamında oy verme, gönüllülük, gençlik programları ve örgütlenmeler değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Hizmet, Gençlik, Siyasi Katılım, Gençliğin Siyasi Katılımı.

The Phenomenon of Youth: Definition and Basic Characteristics

Human life consists of different periods: babyhood, childhood, youth, adulthood, and old age. Youth is very information for both the individual himself and the society he lives in. Thus, the concepts of “young” and “youth” are very important concepts. The concept of “youth” varies from country to country depending on the average age and cultural factors. The concept of “youth” varies not only from society to society, but from age to age and even from class to class, from stratum to stratum, and from segment to segment.

Youth is a period of change and seeking. This period is melancholic due to the young person’s search to find his ego, personality, and identity. He experiences the pain of exploring himself and changing shell. He can display incoherent attitudes towards his family and environment. The young person that goes in and out of the house as he wishes, does not like anything, and gives sharp responses to moderate warnings is mostly considered to be a problematic person by his family and social environment.

A lot of definitions have been made and various ideas have been put forward about “young” and “youth” so far. However, there is not an absolute consensus on these definitions and ideas. Yet, some definition and ideas are of importance. UNESCO defines youth as the period in which a person develops capabilities and social skills required to be ready for the financial gain and responsibility to be brought by the status of adulthood. Accordingly, youth can be deemed as a special period of life with unique social, economic, psychological, and political characteristics rather than a period limited to determined age boundaries (Erkan, 1985).

Young people want justice to be ensured and inequalities to be eliminated in the society immediately without regard to the facts of life. They have such strong tendencies in this matter that they easily rely on simple solutions and trail behind false leaders to accomplish their goals. Also, they adopt a critical attitude towards all the moral, religious, traditional, and political principles which, they believe, come from their parents. In other words, parents are devalued, and their authority is unconsciously demolished. They generalize

the demolition of their parents' authority without noticing and thus oppose all the authority figures in the society (Büyükkaragöz, 1987).

They put forward certain abstract principles while contacting with the moral and political values of the society. They mostly believe that these abstract principles have been eliminated by the generations older than them. When this attitude is not canalized well, it can lead to social alienation, which is referred to as "negative identity". This alienation is a result of the split between social values and "himself". This may turn into social explosion any moment. This is because; university students who are both young and have high-level education do not like traditional prescriptions in terms of cultural and political beliefs. Old generations, on the other hand, are more faithful to traditional norms than young people in social control patterns such as family authority and rights, authority, and religion. Differences in attitudes are associated with educational level, too. In general, a good education system is good at directing the youth to modern values (Türkdoğan, 1985).

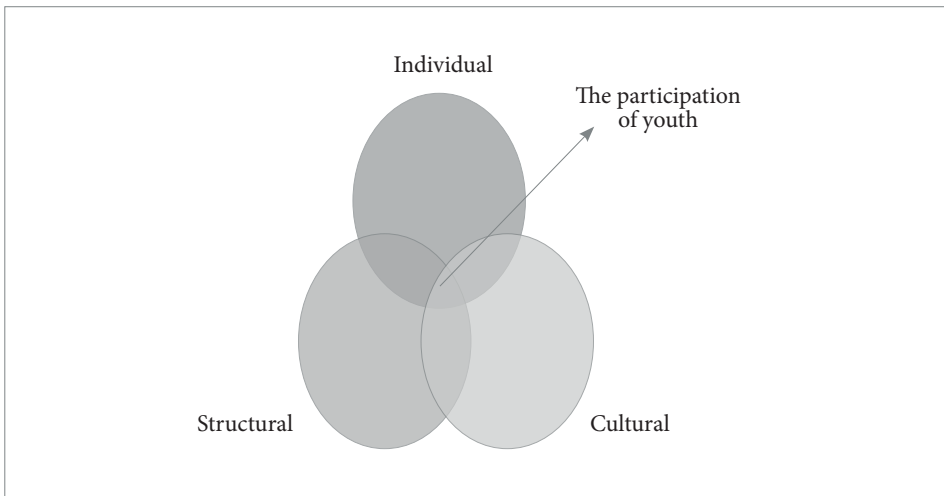
Youth political participation and the factors influential on it

There are various ways in which adolescents participate in politics. In democracies, participation is not only about voting. There are some indicators showing the youth's social responsibilities. These indicators are being knowledgeable about the political process and understanding it, thinking techniques, skill of using information technology, participation in media, interaction and discussion skills, and participation in voluntary activities (Schusler and Krasny, 2008: 270).

Youth participation is very important for modern societies as well. This is because; social exclusion and youth participation are considered to be two opposing concepts, and it is emphasized that social inclusion policies cannot be successful unless they ensure youth participation (Edwards, 2008: 17). Social inclusion refers to ensuring the participation of individuals who have difficulty in participating due to reasons such as poverty, lack of education, religion, language, and race in social life. Hence, young people are also considered to be among disadvantaged groups contained in social inclusion (Özer, 2011).

Research on youth participation shows that most important issues in everyday life are political issues. University students see economic, social and educational issues as important after political issues (Aras, 2007). And also participation takes place in three ways: individual, collective, and official (Pavlidis and Baker, 2010: 27). A similar approach is adopted in the figure below.

Figure 1. Youth Participation Model

Ref: The International Planned Parenthood Federation (IPPF), 2004: 13.

In the Figure 1, personal knowledge and experiences in practice are evaluated. Organizations' making structural decisions in such a way that youth are also covered is mentioned. Individuals' negative attitudes towards participation, procedures and bureaucracy in the organizations, and cultural values requiring youth to be quiet and calm or disapproving the participation of young women are among the obstacles to participation (The International Planned Parenthood Federation (IPPF), 2004: 13–15). Youth participation in decision-making can change the culture of a person, a society, and an organization. At this point, participation culture emerges. Participation culture is the factor that has the biggest influence on participation, but is most difficult to change as well. All in all, youth participation takes place at the intersection

of individual, organization, and cultural factors. Participation channels will broaden to the degree that these factors allow youth participation (Özer, 2011).

It should be noted that youth participation varies and differs. While some young people are willing and eager to participate, some others are deprived of support for participation or may not have adequate knowledge about how to participate. Basically, youth's awareness and actual consciousness increase if the decisions concerning them are not taken without regard to them and they organize social actions themselves. Youth participation will increase their experience in participation, enable them to use their political rights, help them democratize, and allow active participation. Not only young people but also adults have to be conscious so that these positive factors are put into practice (Checkoway and Schuster, 2003: 21-30).

It is acknowledged that young people need to be informed above all for participation to be ensured. In other words, young people have to acquire and use decision-making and participation skills to become influential and active citizens (Arches and Fleming, 2006: 85). The research entitled "The Political Awareness of School Leavers" conducted by Straddling in the USA in 1977 concluded that most of the young people of that day had inadequate knowledge on local, national, and international issues (Farthing, 2010: 182). Today's conditions and opportunities to reach the information are much more developed than those days. At the present time, young people are expected to obtain information about participation in various ways. For example, schools are regarded as places where individuals are prepared for life and provided with theoretical knowledge about participation, human rights, and democracy. On the other hand, it is reported that citizenship education given through schools or lifelong learning practices increases level of knowledge about participation, but does not raise interest and action in participation in some countries including England (Print, 2007: 337). Nevertheless, it is stated that schools are the most appropriate place for acquiring knowledge about political participation in a lot of schools and conditions (Fournier and Reuchamps, 2008: 37). Participation is not something to be learned only at schools; on the contrary, it will be strengthened as one takes place in democratic processes (Russell, 1994: 469-493 and Finkel, 2002: 997). In short, schools should not

be expected to provide young people with a complete education on problems, disorders, or irresponsible behaviors in the society. However, schools must, at least, provide the students with awareness of accountability (UNDP, 2008). Quintelier (2010:149) searched the the possible influence of schools on political participation; and investigated which learning strategies and school characteristics; and also whether there are different effects for different groups of people matter for political participation. Quintelier found that *“school students attend does not greatly affect their level of political participation; in other words, most of the difference in political participation can be explained by individual-level characteristics”*. Secondly *“providing young people with political information and with the opportunity to participate encourages them to take a more active role in politics”*. Last of all *“possibly schools do not make a large difference, simply because only small differences in political participation can be observed”*.

Another factor influential on youth participation is interest. Level of interest in participation and models of participation may vary by gender, educational level, and the place of residence (Gaiser et al., 2010: 428-434). To increase interest in politics and participation among young people, it is necessary to inform them at local and national levels, make politicians accountable about young people and open to representation, and operate participation channels for young people (Molloy et al., 2002: 78). Interest and knowledge are two highly important factors influential on participation. This is because; lack of knowledge and political apathy affect youth participation and are considered to be the basic indicators of low participation rates in elections (Gauthier, 2003: 266).

Young people can raise their levels of interest and knowledge about participation in some ways. Among these ways, media is the most important one. Young people are considered to be the basic consumers of the information produced by media. Youth, who are the consumers of information, deem media both as an actor and as a means of expressing their views. This is, indeed, consistent with the idea of UNESCO that youth should be the active participants of media rather than being passive customers of it (Asthana, 2006: 6).

Today, young people use information and communication technologies at the highest level. Information moves in the global environment through these technologies. Young people are expected to be always kept in the process so that information to help participation can be obtained (Özer, 2011).

Dynamics Related to Youth Participation

When participation is mentioned, what comes into mind first is voting in elections. Although voting is an important indicator of democratic life, it is only a starting point for participation. However, though modern democracies aim to increase youth participation, they confront with the decreasing interest of young people in voting, which can be considered to be only a beginner level for participation. In Galson's 2004 research entitled "Civic Education and Political Participation" and Frisco, Muller, and Dodson's 2004 research entitled "Participation in Voluntary Youth-Serving Associations and Early Adult Voting Behavior", which dealt with the voting behaviors of youth in a lot of countries such as the USA, Canada, and the United Kingdom, it was concluded that voting rate falls among young people (Galston, 2004: 263-266; Frisco, 2004: 662-663). It is also reported that young voters in the European Union countries show more interest in national elections in comparison to the elections held for the European Union (Print, 2007: 328-329). On the other hand, Gaiser, De Rijke, and Spannring's research entitled "Youth and Political Participation — Empirical Results for Germany Within a European Context" and Fyfe's research entitled "Civic Education and Political Participation", which dealt with the political behaviors of youth in Germany and Australia, concluded that majority of the young people consider voting to be the most important means of participation (Gaiser et al., 2010: 437; Fyfe, 2009: 39).

To increase participation, it is necessary to attract the attention of youth to politics and diversify the ways of participation. According to the results of the research carried out by Balsano, Phelps, Theokas, J.V. Lerner, and R. M. Lerner in 2009 under the title of "Patterns Of Early Adolescents' Participation in Youth Development Programs Having Positive Youth Development Goals", rise in the quality of local and central youth programs and increase in young people's levels of concentrating on these programs can stop the decrease in participation (Balsano et al., 256). It is reported that those young people who

take part in a successful youth program gain acquisitions for establishing better relationships with adults, taking responsibility, acquiring new skills, having positive thoughts about others, and participation in social life (Gyamfi et al., 2007: 384; Wood et al., 2009: 295).

Youth programs are effective in creating socio-political awareness besides providing youth with a sense of responsibility and making them understand themselves better (Evans and Prilleltensky, 2007: 690). In Gauthier's research on the social participation of young people entitled "The Inadequacy of Concepts: The Rise of Youth Interest in Civic Participation in Quebec", it is emphasized that youth have adequate participation and interest in social events, but are hesitant about membership to political parties or sympathizing with a political party (Gauthier, 2003:274). Therefore, youth programs should be arranged with a content that will raise youth's interest in politics. All in all, non-implementation of youth programs in a country may have negative effects on both young people and the society as a whole. In this sense, the current programs should be continuous (McFarland and Reuben, 2006: 422). Another factor that is as important as continuity is social cooperation for the success of these programs. At this point, non-centralized choices that take into consideration voluntary participations in administrative decisions and organizational processes are as important as volunteerism-based participatory programs that improve social dialogues (Toprak, 2010: 33).

Young people should be able to speak comfortably and should not avoid speaking in any environment where their opinions are taken and their participation is expected (Faulkner, 2009:99). However, youth may be withdrawn from participation and have hesitations and lack of trust with regard to the consideration of their opinions (Print, 2007: 326–335). On the other hand, young people should not be reprimanded for their opinions in the environments they participate in. Otherwise, they may be withdrawn from participation. The activities involving taking young people's opinions should be continuous, and representatives from civil society and public institutions as well as youth organizations should take part in these activities (GTZ, 2010). In brief, young people should be regarded as one of the means of solving social problems rather than one of the sources of problems (Esen, 2007: 34).

It is thought that making young people active in the social environment is a supportive factor to ensure self-confidence and participation. In this way, youth should be encouraged to voluntarily participate in youth organizations and voluntary activities that will help to participate in decisions and actions (Checkoway and Schuster, 2003: 21-32). Voluntary activities appear at this point. In Galston's research entitled "Civic Education and Political Participation", it is concluded that voluntary activities increase in the last years of high school period and during university life, but only one-third of youth continue voluntary activities after they get a paid job (Galston, 2004: 263-266).

Organization accompanies young people's intense interest in voluntary activities. Level of organization among young people is higher in industrialized countries in comparison to developing countries (GTZ, 2010).

Youth should reach a stronger position through organization. However, such organization mostly takes place informally or over the Internet. It is clearly seen that organization can effectively be achieved over the Internet. It is reported by Milner in the research entitled "The Informed Political Participation of Young Canadians and Americans" dealing with the US youth's levels of participation and interest that the Internet can be used as an effective means of organization among the young people with a high level of interest though it is not as effective as traditional methods for the 15-25 age group young people with a low level of interest (Milner, 2008: 1-39). Hence, the Internet should not be ignored as it can be an effective means of participation and organization among young people. For instance, it is considerable that young people are organized and protest certain social, political, and economic events over the Internet. This is because; the forums, thought communities, and blogs created over the Internet can direct youth to active participation.

It is accepted that all the communication and information technologies have not only introduced a new dimension to democracy but also turned out to be an opportunity for young people to be active citizens (Farthing, 2010: 186). Increase in use of new participation methods by youth will have a highly positive influence on social interaction and active participation (Fyfe, 2009: 40-41). According to the 2009 TurkStat (Turkish Statistical Institute) data, the ratio of individuals below the age of 30 to total population in Turkey is 60.4%.

Internet usage rate, on the other hand, rose to 34% in 2009 (Millennium Development Goals Report Turkey, 2010: 61). Accordingly, it can be said that although the ratio of young population is quite high in Turkey, the development of the above-mentioned ways of participation is just at beginner level. Hence, there is a long distance to cover in this matter (Özer, 2011).

Some constraints are mentioned with regard to youth participation. They are mostly about age, economic situation, time, place, and not being ready (Okojie, 2016). Among these factors reducing participation, the main ones are economic constraints, high unemployment, and food insecurity in some countries (Bessant, 2004: 396–397). Therefore, social policy steps should be taken for the youth struggling with economic problems in parallel with participation programs. This lays a burden on local administrations besides the centralized administration (Özer, 2011).

The E-Status of Youth Political Participation

In today's Turkey, young people have almost no confidence in the traditional political institutions of liberal democracy such as political parties, foundations, and unions and in the capability of these institutions to solve social and political problems. Thus, they have quite low rates of participation in these traditional political institutions (Lüküslü, 2008). Today's youth, who increasingly move away from the representative liberal democratic politics defined based on these political institutions, embark on a quest of new public spheres where they can express themselves.

Questioning the legitimacy of public sphere-private sphere distinction in the Internet-based social groups has also led to questioning distinctions such as individual-community, subject-object, and self-other. Surely, considering the cultural and historical importance and well-established nature of these distinctions, it is not easy to eliminate them. Still, network stands as an alternative technology where individuals can manifest their strengths and avoid the rational domination of the state and institutions (Stone, 1995). All of these mentioned factors offer us the virtual sphere as an alternative public sphere where free and equal individuals can have a direct influence on the democratic process by making negotiations. Online blogs, discussion groups,

and voting platforms definitely allow democratic participation for participants, though in the virtual sphere. However, this participation takes place in the cyber space to the contrary of conventional participation, physical meetings, and geographically limited spaces (Çebi and Şahin Akıllı, 2011).

Today's youth's lack of interest in the institutions of representative democracy is simply associated with their "political apathy" or "indifference" to social issues. However, voting rates, which reach up to 60s%, show that young people are not completely indifferent to domestic politics. Likewise, research conducted on youth through in-depth interview shows that today's youth are aware of problems and get annoyed and even feel sorrow due to them, to the contrary of factoids about them such as "carefree", "easygoing", or "insensitive" (Lüküslü, 2008).

Lüküslü (2011) reports that political sphere is considered to be incapable of solving youth's problems and thus is negatively perceived. Before all, political sphere is defined as a "fusty" order where relationships based on interests play the leading role. Moreover, it is perceived as an area which is difficult to change and has strict rules making it difficult for individuals to make changes. Similarly, all the political organizations (e.g. political parties) are described by young people as "authoritative" groups in which they cannot express themselves comfortably, but only stand as part of a group. However, these do not mean that young people do not have any interest in what is going on and are not affected by it. Indeed, it is possible to see unhappiness and uneasiness due to all what is happening as well as a criticism and a hidden opposition in these feelings. However, such criticism does not appear in traditional politics (Lüküslü, 2009).

Active use of the Internet and computer technology is associated with young generation first. Although Charles Tilly (2004: 98), who reflects on the social movements of the 21st century, warns that innovations in communication reduce costs of communication, but rigorously exclude those who do not have any access to new communication technologies, thereby leading to inequality, and Pippa Norris (2001) describes "digital divide" as a new form of division, research on the use of information technology emphasizes youth's advantageous position in reaching it (Anduiza, Cantijoch, Gallego, 2009:

871). In a similar vein, whether the Internet affects political participation or not has been discussed by social scientists much. Though different ideas are put forward in this matter, some researchers argue that a new and different political participation emerges through information technology in this period when young generation do not participate in traditional politics (Della Porta and Mosca, 2005; DiMaggio et al., 2001; Norris, 2002).

Given the fact that today's young generation have been born into these technologies, it can be said that these new youth movements attach importance to the Internet and information technologies in connection with the generation they are part of. It is even impossible to take these movements independent of the Internet and information technologies. Though they also operate in the "real" environment in non-Internet settings, they owe their existence to information technology.

How individuals use media and how often they engage in controversial discussions have social and political consequences. Research has indicated that individuals' patterns of media use have influenced the perceived salience of social issues (Iyengar & Kinder, 1987; McCombs & Shaw, 1972), causal attributions (Iyengar, 1991), decisionmaking outcomes (McLeod, Sotirovic, Voakes, Guo, & Huang, 1998; Sotirovic, 2001), learning (Ferejohn & Kuklinski, 1990), and political participation (McLeod & McDonald, 1985).

Sotirovic and Mcleod (2001) states that communication patterns play in political participation. Reading public affairs and diverse discussions have a direct positive impact. While TV entertainment viewing has a direct negative effect on participation. Newspaper public affairs use also affects participation indirectly through more diverse discussions and higher knowledge. And also Public affairs reading mediates the positive effects of postmaterialism, while watching entertainment mediates the negative impact of materialism on participation. The model also demonstrates the positive effects of reading public affairs in newspapers and the negative effects of watching television entertainment on political knowledge and participation. In addition, it shows the various indirect positive effects of newspaper reading operating via reflective integration on participation (Sotirovic and Mcleod, 2001:286).

This study demonstrates the important role of values in political behavior. Our most important finding is that values influence political participation through shaping individuals' communication behaviors (Sotirovic and Mcleod, 2001:286).

In this regard, establishing communication with the youth requires internalizing the new patterns of communication they have and founding units devoted to them within political formation. Considering the development of technology in the globalizing world, localization of the global, and thus majority of participation, it can be said that communication of the youth in this area proves the existence of an undeniable participation. Therefore, investments to be made in youth can accomplish their goals only with the active participation of the youth.

Conclusion

Lüküslü (2005:35) demonstrated that the three generations of the Turkish republic, which correspond to the history of modernising Turkey, the changing roles and the changing images of youth have been traced. The emergence of the first generation was closely linked to the birth of Turkey as a nation state, and it has been argued that, in this project, youth figured as both constructed and constructors. The generation of the 1960s and the 1970s has been labelled young "rebels", while the post-1980 generation is conceived of as the first "individualised" generation born into a globalised consumer society. The third generation, the globalisation generation, or individualised youth, is also a worldwide phenomenon. At each of these stages, as was shown above, youth played a dual role, being constructed by the conjuncture of the period and the same time acting as constructors of their time, and carriers of a new culture.

The globalizing world, many evaluations are made on youth political participation by the nature of youth. Youth participation is important because they constitute majority of the population groups and are considered to be future policy-makers. Hence, they are among the population groups that need to be put to the forefront for each political authority.

To conclude, individual, cultural, and structural reasons are influential on youth political participation while age, economic situation, time, place,

and not being ready are among the factors affecting and constraining youth political participation.

Lopes, Benton and Cleaver (2009:15) suggests that adult models of political participation are helpful in studying young peoples' intentions to participate in England. In particular, there is evidence that English students may be making choices according to the rational actor model. Student efficacy and knowledge may also be important, although the latter's importance may not be as great in the context of young people's participation as it is for adults' engagement.

Adults must be as conscious as young people and play an active role to ensure the active participation of the youth. Knowledge of participation and interest in participation must be raised among the youth. In this regard, media has an undeniable importance. In the globalizing world, access to and use of information bring forward the e-status of political participation. Organizations are mostly in electronic environment in today's world. However, their structures must be evaluated as well.

As fear culture affects participation. It leads to those who are less risky. In addition, fear favors the current political view of power, or it does not appear to be, and it leads to being passive.

The importance of education in youth participation in politics is great. Actors in the education system can play an effective role in genocide political participation in this period, when the age is required to realize itself and the desire for socialization is at the highest level. Particularly in this turnover, the university life is important in determining the genocide political participation preferences. In this sense, support and training for political participation during university education can be effective in making genius the right choice.

Moreover, if we have an authoritarian education system, education institutions can play a negative role in the willingness of young people to political participation because they see political areas as taboo and cautious about discussing political issues. Particularly, it is necessary for educators to support the students, to guide them, to balance the emancipatory practices. The quality of the education given in this sense is also important. Because, if evaluations are not done on current issues, we may have taken the opportunity

of students to discuss and evaluate the topic. In this sense, young people who are interested in political participation need to be supported within the education system.

It also plays an important role in how the political system works and how it leads the participants. Because liberal, political discourses that do not respect human rights and differences can have a passive effect on young people. They may be afraid and anxious about expressing their own thoughts, acting on their own minds and doing activities. In this case, political participation may decline. Or with this sense of fear, young people can be forced to do the least harm they can. For this reason, educational institutions play an important role in the lives of students. It is expected that these institutions will realize themselves by actively thinking and in objective, non-conflictual discussions. It also aims to perform free, non-coercive, passes through the presence of educators respectful of different ideas and opinions.

When youth political participation is mentioned, what that come into mind first are voting, the effectiveness of youth programs, encouraging to participate in decisions and actions, increasing voluntary activities, and ensuring youth's active participation in these activities. The youth's active participation in the field of organization will also play an active role in their political participation.

Finally, in an age of constitutional reform that aims at encouraging greater democratic participation (Brown 2007; Lopes, Benton and Cleaver 2009:15), it is important to highlight that, from a policy-making perspective, bringing out the personal advantages of participation through citizenship education and other initiatives may be desirable if young people's engagement in civic and political life is to be stimulated. It may also be warranted to take into account young people's ways of engaging with public issues, including their disposition towards rational-actor decisions, when (re-)designing structures for both civic and political participation.

According to the results of Büyükösunođlu (2013) study, although there is no significant difference between the students in terms of the level of political interest of the university students, Significant differences were found in the areas such as following the current political process, the most watched programs on

television, the factors influencing the voting decision and personal interests in shaping political preferences, party leaders, country interests, religious beliefs, attitudes and traditions. The lack of political confidence in university youth in Turkey makes it difficult for students to make healthy and conscious choices.

Socialization is an ongoing process through changing agents at every stage of life. As an important means of socialization in this process, educational institutions are highly influential on young people within the senses of ambivalence in the youth age. Especially the university is an educational institution where students with different political backgrounds study together. Every university or organization has a common culture that develops spontaneously or is developed consciously. This existing common culture affects the individuals within the organization. On the axis of the university's existing culture and ideology, it is inevitable that the identity development and political tendencies of the students are shaped.

References

- Anduiza, E., Cantijoch, M., Gallego, A. (2009). Political participation and the internet, information. *Communication & Society*, 12(6), ss. 860-878.
- Aras, H.Ö. (2006). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel ilgi alanları*. XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (5-7 Eylül 2007). Bildiri Özetleri Kitabı.
- Arches, J., ve J. Fleming (2006). Young people and social action: youth participation in The United Kingdom and United States. *New Directions for Youth Development*, 111, ss. 81-90.
- Asthana, S. (2006). Innovative practices of youth participation in media, UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization), 6, Erişim Tarihi: 37.06.2016 http://portal.unesco.org/ci/en/files/22831/11593413569UNESCO_Innovative_practices.pdf/UNESCO%2BInnovative%2Bpractices.pdf.
- Balsano, A., E. Phelps, C. Theokas, J.V. Lerner ve R. M. Lerner (2009). Patterns of early adolescents' participation in youth development programs having positive youth development goals. *Journal Of Research on Adolescence*, 19(2), ss. 249-259.
- Bessant, J (2004). Mixed messages: youth participation and democratic practice. *Australian Journal of Political Science*, 39 (2), ss.387-404.
- Brown, G. (2007) . Constitutional reform statement, 3 July (online). Available from: <http://www.pm.gov.uk/output/Page12274.asp> [Accessed 1 April 2017].
- Büyükkaragöz, S. (1987). *Gençlerde törel gelişim ve bu gelişimi etkileyen sebepler*. Uluslararası Terörizm ve Gençlik, MEB Yay. Ank.
- Büyüktosunoğlu, T. (2013). Selçuk ve Dicle Üniversitesi Öğrencilerinin siyasal katılma davranışları üzerine uygulamalı bir çalışma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Checkoway, B. ve K. R. Schuster (2003). Youth participation in community evaluation research. *American Journal of Evaluation*, 24 (1), ss. 21-33.
- Çebi S. ve Y. Şahin Akıllı. (2011). Türkiye'de gençliğin internet üzerinden katılımı özelinde genç siyasetçiliği ve müzakereci demokrasi. *Katılımın e-hali, Gençlerin sanal eylemi*. A. T. Aydemir (eds.). Alternatif Bilişim. 198-232
- Della Porta, D. ve L. Mosca. (2005). Global-net for global movements? A network of networks for a movement of movements. *Journal of Public Policy*, 25(1), ss. 165-190.

- DiMaggio, P., Hargittai, E., Neuman, R. ve J. Robinson. (2001). Social implications of the internet. *Annual Review of Sociology*, 27, ss. 307-336.
- Edwards, K (2008). Social inclusion and youth participation: a new deal for Australia's young people? *Youth Studies Australia*, 27 (2), ss. 11-17.
- Erkan, N. (1985). *Gençlik ve Demokrasi*, Güven Yay., Ank.
- Esen, A (2007). Gençliğin yerel siyasete katılımı. *Yerel Siyaset*, 23, ss. 34-35.
- Evans, S. D., ve I. Prilleltensky (2007). Youth and democracy: participation for personal, relational, and collective well-being. *Journal of Community Psychology*, 35 (6), ss. 681-692.
- Farthing, R (2010). The politics of youthful antipolitics: representing the 'issue' of youth participation in politics. *Journal of Youth Studies*, 13 (2), ss. 181-195.
- Faulkner, K.M (2009). youth participation in ongoing public decision-making projects. *Childhood: A Global Journal of Child Research*, 16 (1), ss.89-104.
- Ferejohn, J. ve J. Kuklinski. (1990). *Information and democratic processes*, Urbana: University of Illinois Press.
- Finkel, S.E (2002). Civic education and the mobilization of political participation in developing democracies. *The Journal of Politics*, 64, ss. 994-1020.
- Fournier, B. ve M. Reuchamps. (2008). Youth political interest, political participation, and civic education in French-speaking Belgium. *Civic Education and Political Participation Workshop*, Université de Montréal: ss.1-47.
- Frisco, M.L., C. Muller ve K. Dodson (2004). Participation in voluntary youth-serving associations and early adult voting behavior. *Social Science Quarterly*, 85 (3), ss.660-676.
- Fyfe, I (2009). Researching youth political participation in Australia. *Youth Studies Australia*, 28 (1), ss. 37-45.
- Galston, W.A (2004). Civic education and political participation. *Political Science and Politics*, 37(2), ss. 263-266.
- Gaiser, W., J. De Rijke ve R. Spanring (2010). Youth and political participation, empirical results for Germany within a European context. *Nordic Journal of Youth Research*, 18(4), ss 427-450.

- Gauthier, M (2003). The inadequacy of concepts: the rise of youth interest in civic participation in Quebec. *Journal of Youth Studies*, 6 (3), ss. 265-276.
- GTZ, (2010). E.D.: 05.07.2016 <http://www2.gtz.de/dokumente/bib/gtz2010-3224en-youth-structures.pdf>
- Iyengar, S. ve D.R. Kinder. (1987). *News that matters*, Chicago: University of Chicago Press.
- Iyengar, S. (1991). *Is anyone responsible?. How television frames political issues*, Chicago: University
- Lopes, J., Benton T. ve E. Cleaver. (2009). Young people's intended civic and political participation: does education matter?, *Journal of Youth Studies*, 12(1), ss. 1-20,
- Lüküslü, G.D. (2005). Constructors and constructed: youth as a political actor in modernising Turkey. In *Revisiting Youth Political Participation Challenges for Research and Democratic Practice in Europe* (Edited Joerg Forbrig). France: Council of Europe Publishing.
- Lüküslü, D. (2008). Günümüz Türkiye gençliği: ne kayıp bir kuşak ne de ülkenin aydınlık geleceği, Yentürk, N. Y. Kurtaran ve Nemutlu, G. (2008) *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* içinde, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Lüküslü, D. (2009). *Türkiye'de "Gençlik Miti". 1980 Sonrası Türkiye Gençliği*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Lüküslü, D. (2011). Bilişim teknolojileriyle örgütlenen gençlik hareketleri ve yeni bir siyaset arayışı. *Katılımın e-hali, Gençlerin sanal eylemi*. A. T. Aydemir (eds.). Alternatif Bilişim. 48-67.
- McCombs, M. E. ve Shaw, D.L. (1972). The agenda-setting function of the media. *Public Opinion Quarterly*, 36, ss. 176-187.
- Mcfarland D.A ve J. T. Reuben. (2006). Bowling young: how youth voluntary associations influence adult political participation. *American Sociological Review*, 71 (3), ss. 401-425.
- McLeod, J.M., Daily, K., Guo, Z., Eveland, W.P. Jr, Bayer, J., Yang, S. ve H. Wang. (1996). Community integration, local media use and democratic processes. *Communication Research*, 23, ss. 179-209.
- McLeod, J. M. ve D. McDonald. (1985). Beyond simple exposure: Media orientations and their impact on political processes. *Communication Research*, 12, ss. 3-33.

- Millennium Development Goals Report Turkey, Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu Türkiye, (2010). E.D. 27.06.2016 <http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/mdg/mdgreportTurkey2010.html>
- Milner, H. (2008). The informed political participation of young Canadians and Americans. *The Center for Information & Research on Civic Learning & Engagement (CIRCLE) Working Paper 60*. E.D.: 27.06.2016 [http://www.civicyouth.org/Pop Ups/WorkingPapers/WP60Milner.pdf](http://www.civicyouth.org/Pop%20Ups/WorkingPapers/WP60Milner.pdf)
- Molloy, D., C. White ve N. Hosfield. (2002). Understanding youth participation in local government a qualitative study final report. *National Centre for Social Research*, ss. 78.
- Norris, P. (2002), *Democratic Phoenix: reinventing political activism*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Okojie, E.E. (2016). E.D.: 05.07.2016 http://www.un.org/esa/socdev/unyin/documents/tc_addis06_1_youth_participation.pdf
- Özer, Y. E. (2011). Gençlerin toplumsal yaşama katılımı ve yerel yönetimlerin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26 (1), ss.43-65.
- Quintelier, E. (2010). The effect of schools on political participation: a multilevel logistic analysis, *Research Papers in Education*, 25(2), ss. 137-154, DOI: 10.1080/02671520802524810
- Pavlidis, A. ve Barker, S. (2010). Who participates? *Youth Studies Australia*, 29 (1), ss. 27-34.
- Print, M. (2007). Citizenship education and youth participation in democracy. *British Journal of Educational Studies*, 55 (3), ss. 325-345.
- Russell, D. (1994). Communists and Democrats: democratic attitudes in the two Germanies. *British Journal of Political Science*, 24, ss. 469-493.
- Schusler, T.M ve M. E. Kasny. (2008). Youth participation in local environmental action: an avenue for science and civic learning? *Participation and Learning*, ss. 268-284.
- Sotirovic, M. ve J.M. McLeod. (2001). Values, communication behavior, and political participation, *Political Communication*, 18:3, 273-300, DOI: 10.1080/10584600152400347
- Sotirovic, M. (2001). Affective and cognitive processes as mediators of media influences on crime policy preferences. *Mass Communication & Society*, 4, ss. 311-329.

- Stone, Allucquere Rosanne (Sandy). (1995). *The war of desire and technology at the close of the mechanical age*. Cambridge: MIT Press.
- The International Planned Parenthood Federation (IPPF). (2004). Setting Standards For Youth Participation. E.D.: 27.06.2016 http://www.ippf.org/NR/rdonlyres/DF423C28-F09C-4912-BE27-6C9970354EE5/0/Setstand_YouthPart.pdf
- Toprak, Z. (2010). Müzakereci demokrasi ve yerel siyasetin demokratik gelişimi. *Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar*, Ed. Prof. Dr. Bekir Parlak, Bursa: Dora Yayıncılık, ss. 30–42.
- Türkdoğan, O. (1985). *Sosyal Şiddet ve Türkiye Gerçeği*. Maya Yay. Ankara.
- UNDP, (2008). E.D.: 5.07.2016 http://www.undp.org.tr/publicationsdocuments/nhdrtr2008/nhdr_bp_ali_carkoglu.pdf
- Wood, D., R.W. Larson ve J.R. Brown (2009). How adolescents come to see themselves as more responsible through participation in youth programs. *Child Development*, 80(1), ss. 295-309.

ÖĞRETMEN ADAYLARININ ENGELLİ BİREYLERE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ

Salih AKYILDIZ¹

Öz

Bu çalışmada sınıf öğretmenliği, okul öncesi ve özel eğitim bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında, “Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, sınıf öğretmenliği, okul öncesi ve özel eğitim bölümlerindeki öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için ayrıca örneklem alınmamıştır. Araştırmanın bulgularına göre; genel olarak öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının olumlu olduğu; bayan öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre engellilerin eğitim almaları ve çalışma hayatına katılmalarına ilişkin daha olumlu tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları, diğer bazı değişkenlere göre farklılaşmaktadır. Araştırma sonucunda şunlar önerilmiştir: Öğretmen adaylarına özel eğitim dersi kapsamında, okul ziyaretleri yapmaları sağlanarak engelli bireyleri yakında tanımaları ve onlara yönelik olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilir. Seçmeli dersler arasında engelli bireyleri tanımalarını sağlayacak dersler konulabilir. Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında öğretmen adaylarına kaynaştırma eğitimi uygulamalarını gözleme ve uygulamaları yapmalarına katılmaları istenebilir.

Anahtar Kelimeler: Engelli Bireylere Yönelik Tutum, Öğretmen Adayları, Öğretmenlik Mesleği, Öğretmen Eğitimi ve Özel Eğitim.

¹ Yrd. Doç. Dr., KTÜ Fatih Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Trabzon, e-posta: sakyildiz61@gmail.com

EXAMINATION OF THE TEACHER CANDIDATES' ATTITUDES TOWARDS PEOPLE WITH DISABILITIES

Abstract

The purpose of this investigation is to identify preservice preschool and special education teachers' perceptions towards individuals with disabilities. To collect research data, "Attitude Scale towards Disabled" developed by Disability Management Department. Research population is students from general education, preschool education and special education departments of Fatih Education Faculty in Karadeniz Technical University. All population is reached by the researcher, so there is no research sampling. According to the findings, preservice teachers' attitudes are positive in general, female preservice teachers are found to be more positive than male preservice teachers about the education and the employment of individuals with disabilities. Preservice teachers' perceptions towards individuals with disabilities differentiated due to some variables. At the end of the research, to increase preservice teachers' perceptions about individuals with disabilities, it is suggested for them to visit their classrooms and observe. They may take elective courses to be informed about individuals with disabilities. It is also suggested for them to observe and join activities of individuals with disabilities while they are in inclusion classrooms as a part of their practicum program.

Keywords: Attitudes Towards Disabilities, Teacher Candidates, Teaching Profession, Teacher Education and Special Education.

1. Giriş

Öğretmenler, öğrenciler üzerinde etkileme gücü olan kişilerdir. Onlara sadece bilgi ve beceriler kazandırmaz aynı zamanda olgu ve olaylara karşı gösterdikleri tavır ve davranışlarıyla, kişilik özellikleriyle de öğrencilerin olumlu ya da olumsuz tutum ve davranışlar kazanmalarını sağlayabilirler. Öğretmenlerin öğrencileri etkileyen en önemli kişisel özelliklerinden biri de bir duruma ya da insana yönelik tutumlarıdır (Çelik, 2011).

Tutum, “bireyin insanlar, olaylar ve cansız varlıklar karşısında takındığı davranış biçimi” veya “belirli birtakım kişi, nesne ve olaylara karşı sürekli olarak aynı biçimde davranmamıza neden olan öğrenilmiş bir eğilim”(TDK, 2016) olarak tanımlanmaktadır. Tutumlar, “bireyin davranışlarını yönlendiren, güdülenmeye hazırlayan bir etmen” (Erden, 1995, s. 99), “davranışa hazırlayıcı bir eğilim” (Kağıtçıbaşı, 1988, s. 84), “bireyleri belli insanlar, nesnelere ve durumlar karşısında belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimler” (Demirel ve Ün, 1987, s. 173-174) olarak da ifade edilmektedirler. Tutumlar, öğrenilmiş eğilimler olarak düşünce ve duygularımıza yön verme, karar ve uygulamalarımızı etkileyebilme potansiyeline sahiptirler. Kendileri gözlenemez ama gözlenebilen bazı davranışlara yol açarlar (Kağıtçıbaşı, 1988). Tutumlar, öğrencilerin davranışlarını etkileyen en önemli kişisel özelliklerden biri olarak görülmektedir (Küçükahmet, 1976).

Bandura’ya (1986) göre bireyin inançları, tutumları ve davranışları arasında bir ilişki vardır. İnsan davranışlarının temelinde tutumlar yer alır. Nitekim öğretmen tutumları üzerine yapılan araştırmalar, öğretmenlerin tutum ve davranışlarının öğrenciler üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Yiğiter, 2005; Çapa ve Çil, 2000; Güven, 2001; Temizkan, 2008; Çelik, 2011; Aydın ve Tekneci, 2013; Atıcı, 2014; Genç, 2016a; Genç 2016b). Kişilerin bir başkasına, olguya, olgu ya da nesneye yönelik tutumları bilinirse, o kişinin nasıl davranacağını kısmen kestirmek mümkündür (Arkonaç, 2001; Özyürek, 2006). Diğer taraftan tutumlar yaşantılara bağlı olarak değişebilir. Tutumların değişmesi üzerine yapılan çalışmalar, bilgilendirme ve etkileşimde bulunmanın tutumları değiştirmede önemli değişkenler olduğu sonucuna varılmıştır (Özyürek, 2006).

Türkiye İstatistik Kurumu 2002 yılı verilerine göre nüfusun % 12,29'unu engelliler oluşturmaktadır (TÜİK, 2017). Ülkemizde, özel eğitim hizmetlerinden yararlananların sayısı 2013-14 eğitim-öğretim yılı itibarıyla 261.726'ya ulaşmıştır. Özel gereksinimli öğrencilerin 173.117'si kaynaştırma eğitiminden yararlanmakta; 29.094'ü özel eğitim sınıflarında ve geri kalanı ise özel eğitim okullarında öğrenim görmektedir (ERG, 2014).

Türkiye'de özel gereksinimli öğrenciler özel eğitim okullarında, genel eğitim okullarında, özel eğitim sınıflarında veya genel eğitim sınıflarında kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim almaktadır. Engelli bireylerin eğitiminde onlara "en az kısıtlayıcı" eğitim ortamını sunan, gelişmelerini ve toplumla bütünleşmelerini en üst düzeyde sağlayan kaynaştırma eğitimi tercih edilmektedir (ERG, 2014). Kaynaştırma eğitiminin başarıyla yürütülebilmesi öğretmenlerin engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine bağlıdır (Orel ve Zerey, 2004; Şahin ve Güldenoğlu, 2013; Fırat 2014; Ergin, Tösten, Kaya ve Köselioğlu, 2014). Genel eğitim öğretmenlerinin özel gereksinimli çocukların sınıfa yerleştirilmelerine yönelik tutumları başarılı kaynaştırmanın en önemli belirleyicilerden biri olarak görülmektedir (Mastropieri ve Scruggs, 2017). Durum böyle iken ülkemizde kaynaştırma ortamlarında görev alan eğitimcilerin engelli bireylere yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmalarda, etkili bir kaynaştırma eğitiminin önündeki en temel engelin engelli bireylere yönelik olumsuz tutumların olduğu görülmüştür (Sarı ve Bozgeyikli, 2003; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Orel ve Zerey, 2004; Şahin ve Güldenoğlu, 2013).

Engelli bireylere yönelik tutumlar denildiğinde görme, işitme, zihin, bedensel, dil ve konuşma yetersizliği olan bireylere karşı diğer bireylerin (anne, baba, kardeş, öğretmen, akran, doktor vb.) duygu, düşünce ve davranışlarının bütünü kast edilir (Freedman vd., 2003). Engelli bireylere yönelik olumlu tutumlar, engellilerin toplumla bütünleşmesini, toplum kesimleri tarafından daha çok kabul görmelerini sağladığı bilinmektedir. Tutumların olumsuz olduğu durumlarda ise bütünleştirme zarar görmekte ve kişisel, ailevi, sosyal sorular ortaya çıkmakta (Özida, 2009, s.31), engelli bireylerin yaşam kalitesi olumsuz yönde etkilenmektedir (Şahin ve Bekir, 2016, s. 769). [Hughes ve Paterson (1997)], Bilinç düzeyinin arttırılması, engelli bireylere yönelik olumsuz tutumların değiştirilmesi ve engellilerin toplumla bütünleşmelerini

sağlamaya yönelik çalışmaların yapılmasının önemini vurgulamaktadır (aktaran Çolak ve Çetin, 2014, s. 196). Özellikle çocukların engellilere yönelik tutumlarının genellikle olumsuz olması (Özida, 2009), okul öncesi eğitimde yapılan uygulamaların, engelli çocukların gelişimlerini engelleyecek faktörlerin etkilerini azaltmada en iyi ve uygun uygulamalar olması (Miller vd., 1993), engelli çocukların toplumla bütünleşmesinde temel eğitimin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Yaralı'nın (2015) da belirttiği gibi, engellilere yönelik olumsuz tutumları olumluya çevrilmesi, engelli çocukların hem kendilerini değerli hissetmelerini hem de toplumda kabul görmelerini sağlayabilir. Bu bağlamda okullar, çocukların uzun bir süre bir arada olmalarından ötürü, toplumdaki en önemli sosyalleşme alanlarından biri olma avantajına sahiptir. Zira, engelli çocuklar diğer çocuklarla bir arada bulunurlar. Bu nedenle, okul yarının toplumunu oluşturacak çocukların engellilere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ve engelli bireylerin toplumla bütünleşmesine katkı sağlayabilir. Öğrencilerin tutum geliştirmesinde öğretmenlerin önemli bir rol model olduğu düşünüldüğünde öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının bilinmesi önem taşımaktadır.

Alanyazında, öğretmenlerin engelli bireylere yönelik tutum ve algılarını belirlemeyi amaçlayan çok sayıda çalışma mevcuttur (Erturan ve Aslan, 1992; Diken ve Sucuoğlu, 1999; Özbaba, 2000; Akman ve Okyay, 2004; Orel ve Zerey, 2004; Avcıoğlu, Sazak-Pınar ve Öztürk, 2005; Yiğiter, 2005; Yavuz, 2005; Fakolade, Adeniyi & Tella, 2009; Altun ve Gülben, 2009; Sarı, Çeliköz ve Seçer, 2009; Gök, 2009; Bek, Gülveren ve Başer, 2009; Özdemir, 2010; Şahbaz ve Kalay, 2010; Kılıç, 2011; Özaydın ve Çolak 2011; Kuzu, 2011; Erişkin, Kırac ve Ertuğrul, 2012; Daşbaş, Kesen ve Eryılmaz, 2013; Engin, Tösten, Kaya ve Köselioğlu, 2014; Çolak ve Çetin, 2014). Ancak yapılan çalışmaların genellikle öğretmenlerin kaynaştırma uygulamalarına yönelik tutumlarıyla ilgili çalışmalar olduğu görülmüştür. Yapılan literatür taramasında, birkaç çalışma dışında (Ör., Fırat, 2014; Yaralı, 2015; Şahin ve Bekir, 2016), öğretmen adaylarının doğrudan engellilere yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir çalışmaya ise rastlanmamıştır.

Öğretmenlik mesleği, engelli bireylere yönelik daha bilinçli ve duyarlı olması gereken meslek gruplarından birini oluşturmaktadır. Özellikle bu grup

içinde yer alan okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin engelli çocuklara karşı çok daha duyarlı olması beklenir. Çünkü engelli bir çocuğun okula ilk başladığında karşılaşacağı öğretmenler bu alanlardaki öğretmenlerdir. Bu alanlardaki öğretmenlerin engelli bireylere yönelik olumlu tutum ve davranışlar göstererek onlara rol model olmaları, engelli bireylerin toplumla bütünleşmesinin sağlanması açısından son derece önemlidir. Zira okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmenlerinin, engellilerin toplumla bütünleşmesini sağlamada karşılaşılabilecek sorunların ve olumsuz algıların ortadan kaldırılması konusunda, etkili olma potansiyelleri vardır. Dahası bu öğretmenlerin engellilerin toplumsal bütünleşmesinin sağlanması ile ilgili makro düzeyde ele alınan politikaların uygulanmasında da önemli bir işlev görebilirler. Ancak bunun sağlanabilmesi için öncelikle öğretmenlerin engelli bireylere yönelik olumlu bir tutum sahip olmaları beklenir.

Bu araştırmada, okul öncesi, sınıf öğretmeni ve özel eğitim alanındaki öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının bilinmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan yapılan alanyazın taramasında okul öncesi öğretmenleri, sınıf öğretmenleri ve özel eğitim öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Çalışmada elde edilecek bulgular, öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri ile ilgili ileride alınacak karar ve uygulamalara katkı sağlayabileceği düşünüldüğünden önemli görülmektedir.

Lasek ve Wiesenbergova'nın (2007) ifade ettiği gibi, öğretmen adayları lisans dönemlerinde alan bilgisinin yanında meslekle ilgili değer ve tutumlar kazanırlar (aktaran, Aydın ve Tekneci, 2013). Bu açıdan öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının lisans düzeyinde tespit edilmesi önem kazanmaktadır. Bu nedenle çalışmada sınıf öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri ve okul öncesi öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmış bu kapsamda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları ne düzeydedir?

2. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları “cinsiyetlerine” göre farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları “sınıf düzeyine” göre farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları “alanlarına” göre farklılaşmakta mıdır?
5. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları “ailede ya da yakın akrabada engelli olup olmama” durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
6. Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları “hamilelik sırasında engelli bir bebek dünyaya getireceğini öğrenen bir yakınınız sizce ne yapmalı” değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?

2. Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından belirlenmesi amaçlandığından betimsel tarama modelinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimlemeyi amaç edinen araştırmalar için uygun bir modeldir (Karasar, 2006). Diğer yandan geniş katılımlı bir örnekleme ihtiyaç duyulan çalışmalarda tarama yöntemini kullanmak ideal yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir (Cohen ve Manion, 2007).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği, Okul Öncesi ve Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümleri 1. ve 4. sınıflardaki öğrenciler oluşturmaktadır. Evrenin tamamına ulaşıldığı için ayrıca örneklem alınmamıştır. Araştırmaya katılanların öğretmen adaylarının demografik özellikleri tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmen Adaylarının Demografik Özellikleri

Özellikler	Kategoriler	N	%
Cinsiyet	Kadın	619	77,7
	Erkek	178	22,3
Alan	Sınıf öğretmenliği	307	38,5
	Okul öncesi öğretmenliği	276	34,6
	Zihinsel engelliler öğretmenliği	144	18,1
	İşitme engelliler öğretmenliği	70	8,8
Sınıf Düzeyi	Birinci sınıf	290	36,4
	Dördüncü sınıf	507	63,6
Ailede ya da yakın akrabada engelli kişi var mı?	Evet	201	25,2
	Hayır	596	74,8
Engelli bir bebek dünyaya getireceğini öğrenen bir yakınınız size göre ne yapmalı?	Bebeği aldırmalı	46	5,8
	Bebeği doğurmalı	664	83,3
	Diğer (Doktor kararı, özür derecesi, anneye olan zararı, bakabilme durumu vb.)	87	10,9

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada kullanılan tutum ölçeği, Başbakanlık Özürler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan “Toplum Engelliliği Nasıl Anlıyor?” konulu araştırmada kullanılmak üzere geliştirilmiştir. Ölçeğin geliştirilmesinde Türkçe ve İngilizce alan yazında taramasında ulaşılan yaklaşık otuz ölçekten yararlanılmıştır. “Engellilere Yönelik Tutum Ölçeği” (ÖYTÖ)’nin güvenilirlik hesaplanmasında her bir faktöre bağlı Cronbach Alpha değerleri; (1) Eğitim ortamı: 0.56; (2) Kişiler arası ilişkiler: 0.80; (3) Çalışma yaşamı: 0.74; (4) Aile yaşamı: 0.67; (5) Kişisel özellikler: 0.74 ve (6) Yetkinlik-Bağımsız yaşam: 0.83 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin faktör bazında düzeltilmiş madde toplam katsayıları ise 0.30 ile 0.58 arasında değişmektedir. ÖYTÖ’ü altı faktörden ve 43 maddeden oluşmaktadır. Bu sonuçlara göre ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir

olduğuna karar verilmiştir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ise; $X^2(sd, N) = 8712.26^{**}$ (841,4144), $X^2/sd = 10.35$, $RMSEA = 0.05$, $RMR = 0.04$, $SRMR = 0.05$, $GFI = 0.91$, $AGFI = 0.90$ bulunmuştur. Doğrulayıcı faktör analiz sonucunda, ölçeğin doğrulanmak istenen 6 faktörlü yapısının gözlemlenen verilerle kabul edilir düzeyde uyum gösterdiği anlaşılmıştır (Özida, 2009). Ölçeği oluşturan faktörler tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Engellilere Yönelik Tutum Ölçeğinin Alt Ölçekleri

Eğitim Ortamları	• Katılımcıların engellilerin nasıl eğitilmeleri gerektiğine ilişkin görüşlerini değerlendirmeyi içermektedir.
Kişiler arası ilişkiler	• Katılımcıların engelliler ile ilişki kurmaya ilişkin tutumlarıyla ilgilidir.
Çalışma Yaşamı	• Katılımcıların engellilerin çalışma hayatına katılımlarıyla ilgili tutumlarını değerlendirmeyi içermektedir.
Aile Yaşamı	• Katılımcıların engellilerin aile üzerindeki etkisine ilişkin tutumlarıyla ilgilidir.
Kişisel Özellikler	• Katılımcıların engellilerin sahip olduğu özelliklere ilişkin inançlarını ifade etmektedir.
Yetkinlik Bağımsız Yaşam	• Katılımcıların yetkinliklerine ve yaşamlarını bağımsız şekilde sürdürmelerine ilişkin düşüncelerini değerlendirmeyi içermektedir.

ÖYTÖ, beş dereceli likert türü bir ölçektir. Ölçekteki olumsuz maddeler ters çevrilerek puanlanmaktadır. ÖYTÖ’den yüksek puan almak, engellilere yönelik olumlu tutumları ifade etmektedir (Özida, 2009, s.56).

Verilerin Analizi

Katılımcıların öğretme-öğrenme anlayışlarının belirlenmesinde, bilgisayar ortamında, betimsel istatistik teknikleri; katılımcıların cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine ve ailesine veya yakın akrabalarında engelli birey olma değişkenlerine göre yapılan karşılaştırmalarda, ilişkisiz örneklem t-testi kullanılmıştır. İlişkisiz örneklem için t-testi, iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için uygulanır (Büyüköztürk, 2002). Öğretmen adaylarının alan ve “Hamilelik sırasında engelli bir bebek dünyaya getireceğini öğrenen bir yakınınız ne yapmalı?” değişkenlerine göre yapılan karşılaştırmalarda ise ilişkisiz örneklem için tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Tek yönlü varyans

analizi, ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için uygulanır (Büyüköztürk, 2002). Farklılığın belirlendiği durumlarda, farklılığın kaynağını belirlemek için Bonferoni testi kullanılmıştır. Bonferoni testi, yaygın kullanılan çoklu karşılaştırma testi olup “eşit örneklem sayısı” ilkesini gerektirmemesi (Miller, 1969) nedeniyle tercih edilmiştir (Aktaran, Kayri, 2009).

Varyansların homojenliği levne testi uygulanarak test edilmiştir. Levene testi, iki ya da daha fazla grubun varyansların homojenliğini test eder (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Ölçek ifadelerinin değerlendirilmesinde aşağıdaki ölçütler temel alınmıştır.

Seçenekler	Puanlar	Puan Aralığı	Ölçek Değerlendirme
Hiç katılmıyorum	1	1.00-1.79	Çok düşük
Katılmıyorum	2	1.80-2.59	Düşük
Kararsızım	3	2.60-3.39	Orta
Katılıyorum	4	3.40-4.19	Yüksek
Tamamen katılıyorum	5	4.20-5.00	Çok yüksek

3. Bulgular

1. Öğretmen Adaylarının Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları ne düzeydedir?” alt problemine ilişkin bulgular incelenmiş ve ölçeğin alt boyutlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3’te sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktör	Alt Boyutlar	N	\bar{X}	Ss	Ort. Karşılığı	Değerlendirme
Engellilere Yönelik Tutumlar	Eğitim Ortamı	797	4,73	,46	Tamamen katılıyorum	Çok yüksek
	Kişiler Arası İlişkiler		4,38	,49	Tamamen katılıyorum	
	Çalışma Yaşamı		4,23	,51	Tamamen katılıyorum	
	Aile Yaşamı		3,61	,78	Katılıyorum	Yüksek
	Kişisel Özellikler		3,97	,51	Katılıyorum	
	Yetkinlik-Bağımsız Yaşam		4,05	,52	Katılıyorum	
	Ölçeğin Tamamı		4,19	,40	Katılıyorum	

Tablo 3'te yer alan değerler incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarını gösteren ortalama puanları “eğitim ortamı” alt boyutunda \bar{X} = 4,73, “kişiler arası ilişkiler” alt boyutunda \bar{X} = 4,38, “çalışma alanı” alt boyutunda \bar{X} = 4,23, “aile yaşamı” alt boyutunda \bar{X} = 3,61, “kişisel özellikler” alt boyutunda \bar{X} = 3,97, “yetkinlik-bağımsız yaşama” alt boyutunda \bar{X} = 4,05 ve ölçeğin tamamında \bar{X} = 4,19 olarak bulunmuştur. Ölçek ifadelerinin değerlendirilmesinde, *tamamen katılıyorum*: \bar{X} = 4,20 arası \bar{X} = 5.00 (çok yüksek) ve *katılıyorum*: \bar{X} = 3,40 arası \bar{X} = 4.19 (yüksek) ölçütleri dikkate alındığında; öğretmen adaylarının engellilere yönelik olarak ölçeğin “eğitim ortamı”, “kişiler arası ilişkiler” ve “çalışma yaşamı” boyutlarında *tamamen katılıyorum* düzeyinde; “aile yaşamı”, “kişisel özellikler”, “yetkinlik-bağımsız yaşam” boyutları ile ölçeğin tamamında *katılıyorum* düzeyinde puan verdikleri görülmektedir. Buna göre öğretmen adaylarının engellilere yönelik olarak eğitim ortamı, kişiler arası ilişkiler ve çalışma yaşamı boyutlarında oldukça yüksek bir tutuma sahip oldukları; aile yaşamı, kişisel özellikler ve yetkinlik-bağımsız yaşam boyutlarında ise nispeten daha düşük düzeyde olumlu tutum gösterdikleri söylenebilir.

2. Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre Engellilere Yönelik Tutumları

Araştırmanın “Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları cinsiyetlerine göre değişmekte midir?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 4. Öğretmeni Adaylarının “Cinsiyet” Değişkenine Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Alt Boyutlar		Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Engellilere Yönelik Tutumlar	Eğitim Ortamı	Kadın	619	4,74	,45	795	2,128	,034*
		Erkek	178	4,67	,50			
	Kişiler Arası İlişkiler	Kadın	619	4,39	,49	795	,912	,362
		Erkek	178	4,35	,48			
	Çalışma Yaşamı	Kadın	619	4,26	,51	795	2,231	,026*
		Erkek	178	4,16	,50			
	Aile Yaşamı	Kadın	619	3,63	,76	795	1,423	,155
		Erkek	178	3,53	,81			
	Kişisel Özellikler	Kadın	619	3,98	,51	795	,770	,442
		Erkek	178	3,94	,50			
	Yetkinlik- Bağımsız Yaşam	Kadın	619	4,06	,52	795	1,911	,056
		Erkek	178	3,98	,52			

P<0.05

Tablo 4’te öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının “cinsiyet” değişkenine göre bağımsız gruplar t-testi sonuçları incelendiğinde aday öğretmenlerin engellilere yönelik tutumlarının ölçeğin “eğitim ortamı” [$t_{(795)} = 2,128; p=0,034$] ve “çalışma yaşamı” [$t_{(795)} = 2,231; p=0,026$] boyutlarında, kadın öğretmen adayları lehine anlamlı fark saptanmıştır. Bulgular incelendiğinde kadın öğretmen adaylarının ($\bar{X}=4,74$), engellilerin nasıl eğitilmeleri gerektiği ile ilgili görüşlere ve çalışma hayatına katılımlarıyla ilgili görüşlere erkek öğretmen adaylarına oranla ($\bar{X}=4,67$) daha çok katıldıkları görülmektedir. Ölçeğin, “kişiler arası ilişkiler” [$t_{(795)} = ,912; p=0,362$], “aile yaşamı” [$t_{(795)} = 1,423; p=0,155$], “kişisel özellikler” [$t_{(795)} = ,770; p=0,442$] ve “yetkinlik-bağımsız yaşam” [$t_{(795)} = -1,911; p=0,054$] boyutlarında ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu bulgulara göre kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre ölçeğin eğitim ortamı ve çalışma hayatı

boyutlarında daha olumlu bir tutuma sahip oldukları; ölçeğin kişiler arası ilişkiler, aile yaşamı, kişisel özellikler ve yetkinlik-bağımsız yaşam boyutlarında ise kadın öğretmen adayları ile erkek öğretmen adaylarının engelli bireylere yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

3. Öğretmen Adaylarının Sınıf Düzeylerine Göre Engellilere Yönelik Tutumları

Araştırmanın “Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları sınıf düzeyine göre değişmekte midir?” alt problemine ilişkin bulgular Tablo 5’te sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının “Sınıf Düzeyi” Değişkenine Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Alt Boyut	Sınıf Düzeyi	n	\bar{X}	ss	sd	t	p	
Engellilere Yönelik Tutumlar	Eğitim Ortamı	1. sınıf	290	4,74	,46	795	,787	,431
		4. sınıf	507	4,72	,46			
	Kişiler Arası İlişkiler	1. sınıf	290	4,41	,51	795	1,276	,202
		4. sınıf	507	4,36	,47			
	Çalışma Yaşamı	1. sınıf	290	4,20	,55	795	-1,605	,109
		4. sınıf	507	4,26	,48			
	Aile Yaşamı	1. sınıf	290	3,70	,76	795	2,497	,013*
		4. sınıf	507	3,56	,78			
	Kişisel Özellikler	1. sınıf	290	3,98	,51	795	,292	,770
		4. sınıf	507	3,96	,51			
	Yetkinlik-Bağımsız Yaşam	1. sınıf	290	4,09	,53	795	1,794	,073
		4. sınıf	507	4,02	,51			

P<0.05

Tablo 5’teki verilere göre öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarında, “eğitim ortamı” [$t_{(795)} = ,797$; $p=0,431$], “kişiler arası ilişkiler” [$t_{(795)} = 1,276$; $p=0,202$], “çalışma yaşamı” [$t_{(795)} = -1,605$; $p=0,109$], “kişisel özellikler” [$t_{(795)} = ,292$; $p=0,770$] ve “yetkinlik-bağımsız yaşam” [$t_{(795)} =$

1,994; $p=0,073$] boyutlarında] sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Buna göre öğretmen adaylarının eğitim ortamı, kişiler arası ilişkiler, çalışma yaşamı, kişisel özellikler ve yetkinlik-bağımsız yaşam boyutları ile ilgili tutumları arasında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farkın olmadığı anlaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının sınıf düzeyine göre bağımsız gruplar t-testi sonuçları incelendiğinde öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarında, “aile yaşamı” [$t_{(795)} = 2,497$; $p=0,013$] boyutunda, birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarının lehine anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarının ($\bar{X}=3,70$), dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarına ($\bar{X}=3,56$) göre aile yaşamına ilişkin görüşlere daha yüksek bir ortalama puan ile katıldıkları anlaşılmaktadır. Bu bulgudan hareketle, birinci sınıfta okuyan öğretmen adaylarının dördüncü sınıfta okuyan öğretmen adaylarına göre aile yaşamına ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

4. Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Alanlarına Göre Engellilere Yönelik Tutumları

Araştırmanın “Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları öğretmen adaylarının alanlarına göre değişmekte midir?” alt problemine ilişkin bulgular incelenmiş ve varyans analiz sonuçları Tablo 6’da sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının “Alan” Değişkenine Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analiz Sonuçları

Alt Ölç.	Öğretmenlik Alanı	n	\bar{X}	ss	Vary. Kay.	Kar. Top.	sd	F	p	Bonferoni
Eğitim Ortamı	1.Sınıf Eğitimi	307	4,70	,50	Gruplar arası	,885	3	1,357	,255	-
	2.Zihinsel Engelliler	144	4,79	,41						
	3.İşitme Engelliler	70	4,74	,40	Grup İçi	172,375	793			
	4.Okul Öncesi	276	4,72	,46						
	Toplam	797	4,73	,46						
Levene: 1,306		p= ,271								
Kişiler arası İlişki	1.Sınıf Eğitimi	307	4,34	,49	Gruplar arası	4,642	3	6,526	,000*	2-1 2-4
	2.Zihinsel Engelliler	144	4,52	,50						
	3.İşitme Engelliler	70	4,47	,46	Grup İçi	188,048	793			
	4.Okul Öncesi	276	4,33	,47						
	Toplam	797	4,38	,49						
Levene: ,705		p= ,549								
Çalışma Yaşamı	1.Sınıf Eğitimi	307	4,21	,52	Gruplar arası	,437	3	,552	,647	-
	2.Zihinsel Engelliler	144	4,27	,50						
	3.İşitme Engelliler	70	4,25	,42	Grup İçi	209,120	793			
	4.Okul Öncesi	276	4,24	,52						
	Toplam	797	4,23	,51						
Levene: ,847		p= ,468								

Aile Yaşamı	1.Sınıf Eğitimi	307	3,60	,82	Gruplar arası	1,325	3	,723	,538	-
	2.Zihinsel Engelliler	144	3,60	,79						
	3.İşitme Engelliler	70	3,50	,74						
	4.Okul Öncesi	276	3,65	,73	Grup İçi	484,464	793			
	Toplam	797	3,61	,78						
	Levene: 2,573 p= ,053									
Kişisel Özellikler	1.Sınıf Eğitimi	307	3,95	,51	Gruplar arası	2,063	3	2,626	,049	-
	2.Zihinsel Engelliler	144	3,93	,55						
	3.İşitme Engelliler	70	3,89	,48						
	4.Okul Öncesi	276	4,04	,49	Grup İçi	207,620	793			
	Toplam	797	3,97	,51						
	Levene: 1,692 p= ,167									
Yetkinlik-Bağımsız Yaşam	1.Sınıf Eğitimi	307	4,01	,52	Gruplar arası	1,473	3	1,802	,145	-
	2.Zihinsel Engelliler	144	4,04	,54						
	3.İşitme Engelliler	70	4,00	,49						
	4.Okul Öncesi	276	4,10	,52	Grup İçi	216,190	793			
	Toplam	797	4,04	,52						
	Levene: ,685 p= ,561									

Tablo 6'daki bulgulara göre öğretmen adaylarının ölçeğin "eğitim ortamı" alt boyutunda engellilere yönelik tutumları arasında "alan" değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F_{(3-793)}=1,357$, $p>0,05$). Tablo 6'daki verilere göre sınıf eğitimi ($\bar{X}=4,70$), zihinsel engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,79$), işitme engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,74$) ve okul öncesi öğretmenliği ($\bar{X}=4,72$) anabilim dallarında devam eden öğretmen adaylarının eğitim ortamı alt boyutunda yer alan ifadelerle ilgili *tamamen katılıyorum* düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre araştırmaya katılan sınıf eğitimi, zihinsel engelliler, işitme engelliler ve okul öncesi öğretmen adaylarının ölçeğin "eğitim ortamı"

boyutunda çok yüksek düzeyde bir tutuma sahip oldukları ve tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında, ölçeğin “kişiler arası ilişkiler” alt boyutunda, “alan” değişkenine göre anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($F_{(3-793)}=6,526$, $p<0,05$). Bulgulara göre sınıf eğitimi ($\bar{X}=4,34$), zihinsel engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,52$), işitme engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,47$) ve okul öncesi öğretmenliği ($\bar{X}=4,33$) anabilim dallarında devam eden öğretmen adaylarının kişiler arası ilişkiler alt boyutunda yer alan ifadelerle ilgili *tamamen katılıyorum* düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Bulgulara göre zihinsel engelliler öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarının hem sınıf eğitimi hem de okul öncesi öğretmenliği anabilim dallarında okuyan öğretmen adaylarına oranla, engellilerle ilişki kurmayı ifade eden “kişiler arası ilişki” boyutunda çok daha olumlu bir tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Öğretmen adaylarının ölçeğin çalışma yaşamı ilgili alt boyutunda engellilere yönelik tutumları arasında “alan” değişkenine göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır ($F_{(3-793)}=,552$, $p>0,05$). Bu sonuçlara göre sınıf eğitimi ($\bar{X}=4,21$), zihinsel engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,27$), işitme engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,25$) ve okul öncesi öğretmenliği ($\bar{X}=4,24$) anabilim dallarında devam eden öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının “çalışma yaşamı” alt boyutunda *tamamen katılıyorum* düzeyinde görüş belirttikleri anlaşılmaktadır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, alan değişkenine göre ölçeğin çalışma yaşamına yönelik tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Tablo 6'daki verilere göre öğretmen adaylarının ölçeğin aile yaşamı alt boyutunda engellilere yönelik tutumları arasında “alan” değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F_{(3-793)}=,723$, $p>0,05$). Bu sonuçlara göre sınıf eğitimi ($\bar{X}=3,60$), zihinsel engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=3,60$), işitme engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=3,50$) ve okul öncesi öğretmenliği ($\bar{X}=3,65$) anabilim dallarında devam eden öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının “aile yaşamı” alt boyutunda *katılıyorum* düzeyine bir görüşe sahip oldukları belirlenmiştir. Bu bulgulara göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, alan değişkenine göre ölçeğin aile yaşamı yönelik tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Tablo 6'daki varyans analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında ölçeğin kişisel özellikler alt boyutunda "alan" değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F_{(3-793)}=2,626$, $p>0,05$). Bu sonuçlara göre sınıf eğitimi ($\bar{X}=3,95$), zihinsel engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=3,93$), işitme engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=3,89$) ve okul öncesi öğretmenliği ($\bar{X}=4,045$) anabilim dallarında devam eden öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının "kişisel özellikler" alt boyutunda *katılıyorum* düzeyinde bir görüşe sahip oldukları görülmüştür. Buna göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, alan değişkenine göre ölçeğin kişisel özelliklere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Yine, yapılan istatistiksel analiz sonucunda, öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında ölçeğin "yetkinlik-bağımsız yaşam" alt boyutunda "alan" değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F_{(3-793)}= 1,802$, $p>0,05$). Buna göre sınıf eğitimi ($\bar{X}=4,01$), zihinsel engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,04$), işitme engelliler öğretmenliği ($\bar{X}=4,00$) ve okul öncesi öğretmenliği ($\bar{X}=4,10$) anabilim dallarında devam eden öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının "yetkinlik-bağımsız yaşam" alt boyutunda *katılıyorum* düzeyinde bir görüşe sahip oldukları anlaşılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğretmen adaylarının, alan değişkenine göre ölçeğin yetkinlik-bağımsız yaşama yönelik tutumları arasında anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

5. Öğretmen Adaylarının Ailede veya Yakın Akrabalarda Engelli Olma Durumuna Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın "Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları aile veya yakın akrabalarda engelli olma durumuna göre değişmekte midir?" alt problemine ilişkin bulgular incelenmiş ve bu alt boyutlara ilişkin t-testi Sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Adaylarının “Ailesinde veya Yakın Akrabalarda Engelli Olma” Değişkenine Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin t-Testi Sonuçları

Alt Boyut	Ailesinde veya Yakın Akrabada Engelli		n	\bar{X}	ss	sd	t	p
	Var	Yok						
Eğitim Ortamı	Var		201	4,77	,40	795	1,688	,092
	Yok		596	4,71	,48			
Kişiler Arası İlişkiler	Var		201	4,46	,49	795	2,653	,008*
	Yok		596	4,35	,48			
Çalışma Yaşamı	Var		201	4,32	,44	795	2,970	,003*
	Yok		596	4,20	,53			
Aile Yaşamı	Var		201	3,64	,78	795	,654	,513
	Yok		596	3,59	,77			
Kişisel Özellikler	Var		201	4,01	,51	795	1,303	,193
	Yok		596	3,95	,51			
Yetkinlik-Bağımsız Yaşam	Var		201	4,12	,53	795	2,472	,014*
	Yok		596	4,01	,51			

P<0.05

Tablo 7’de verilen bulgulara göre öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının, ölçeğin “eğitim ortamı” [$t_{(795)} = 1,688$; $p=0,092$], “aile yaşamı” [$t_{(459)} = ,654$; $p=0,513$] ve “kişisel özellikler” [$t_{(795)} = 1,303$; $p=0,193$] alt boyutlarında, aile veya yakın akrabada engelli çocuk olma durumuna göre değişmediği anlaşılmaktadır. Buna göre öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında eğitim ortamı, aile yaşamı ve kişisel özellikler boyutlarında, aile veya yakın akrabada engelli çocuk olma değişkenine göre anlamlı bir farkın olmadığı söylenebilir.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarında, “ailede veya yakın akrabada engelli olma” değişkenine göre ölçeğin “kişiler arası ilişkiler” [$t_{(795)} = 2,653$; $p=0,008$], alt boyutunda anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Buna göre ailesinde veya yakın akrabalarında engelli olan öğretmen adaylarının ($\bar{X} = 4,46$), ailesinde veya yakın akrabalarında engelli olmayan ($\bar{X} = 4,35$), öğretmen adaylarına göre ölçeğin kişiler arası ilişkiler alt boyutunda engellilere yönelik daha olumlu bir tutuma sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarında, “ailede veya yakın akrabada engelli olma” değişkenine göre ölçeğin “çalışma yaşamı” [$t_{(795)} = 2,970$; $p=0,003$], alt boyutunda anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Katılımcı öğretmen adaylarından ailesinde veya akrabalarında engelli olan öğretmen adaylarının ($\bar{X}=4,32$), ailesinde veya yakın akrabalarında engelli olmayan ($\bar{X}=4,20$), öğretmen adaylarına göre ölçeğin çalışma yaşamı alt boyutunda engellilere yönelik daha olumlu bir tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Benzer şekilde öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarında, “ailede veya yakın akrabada engelli olma” değişkenine göre ölçeğin “yetkinlik-bağımsız yaşam” [$t_{(795)} = 2,472$; $p=0,014$], alt boyutunda anlamlı fark ortaya çıkmıştır. Elde edilen bulgular, ailesinde veya akrabalarında engelli olan öğretmen adaylarının ($\bar{X}=4,12$), ailesinde veya yakın akrabalarında engelli olmayan ($\bar{X}=4,01$), öğretmen adaylarına göre ölçeğin yetkinlik-bağımsız yaşam alt boyutunda engellilere yönelik daha olumlu bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir.

Bu bulgulardan hareketle, ailesinde veya yakın akrabalarında engelli olan öğretmen adaylarının, ailesinde veya yakın akrabalarında engelli olmayan aday öğretmenlere göre ölçeğin “kişiler arası ilişkiler”, “çalışma yaşamı” ve “yetkinlik-bağımsız yaşam” alt boyutlarında engellilere yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları söylenebilir.

6. Öğretmen Adaylarının Bir Yakınının Engelli Bebek Dünyaya Getirme İhtimaline Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmanın “Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları ‘Hamilelik sırasında engelli bir bebek dünyaya getireceğini öğrenen bir yakınınız ne yapmalı?’ ‘değişkenine göre değişmekte midir?’ alt problemine ilişkin bulgular incelenmiş ve bu alt boyutlara ilişkin varyans analiz sonuçları Tablo 8’de sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Tablo 8. Öğretmen Adaylarının, “Hamilelik Sırasında Engelli Bir Bebek Dünyaya Getireceğini Öğrenen Bir Yakınınız Ne Yapmalı?” Değişkenine Göre Engellilere Yönelik Tutumlarına İlişkin Varyans Analiz Sonuçları

Alt Ölç.	Engelli Bebek Doğurma İhtimali Olma	n	\bar{X}	s	Vary. Kay.	Kar. Top.	sd	F	P	Bonfero-ni
Eğitim Ortamı	1. Bebeği aldırılmı	46	4,62	,67	Gruplar Arası	,607	2	1,396	,248	-
	2. Bebeği doğurmalı	664	4,72	,45	Grup İçi	172,653	794			
	3. Diğer	87	4,76	,40						
	Toplam	797	4,72	,46	Toplam	173,260	796			
	Levene= 2,254 p= ,106									
Kişiler Arası İlişki	1. Bebeği aldırılmı	46	4,24	,52	Gruplar Arası	,992	2	2,055	,129	-
	2. Bebeği doğurmalı	664	4,39	,48	Grup İçi	191,698	794			
	3. Diğer	87	4,39	,52						
	Toplam	797	4,38	,49	Toplam	192,690	796			
	Levene= 1,011 p= ,364									
Çalışma Yaşamı	1. Bebeği aldırılmı	46	4,04	,58	Gruplar Arası	1,838	2	3,512	,030*	1-2
	2. Bebeği doğurmalı	664	4,24	,50	Grup İçi	207,719	794			
	3. Diğer	87	4,26	,53						
	Toplam	797	4,23	,51	Toplam	209,556	796			
	Levene= 1,377 p= ,253									
Aile Yaşamı	1. Bebeği aldırılmı	46	3,27	,81	Gruplar Arası	7,229	2	5,997	,003*	1-2
	2. Bebeği doğurmalı	664	3,65	,77	Grup İçi	478,560	794			
	3. Diğer	87	3,49	,74						
	Toplam	797	3,61	,78	Toplam	485,789	796			
	Levene= ,007 p= ,993									
Kişisel Özellikler	1. Bebeği aldırılmı	46	3,83	,47	Gruplar Arası	1,315	2	2,506	,082	-
	2. Bebeği doğurmalı	664	3,99	,50	Grup İçi	208,368	794			
	3. Diğer	87	3,91	,54						
	Toplam	797	3,97	,51	Toplam	209,683	796			
	Levene= ,487 p= ,614									

Yetkinlik-Bağımsız Yaşam	1. Bebeği aldırmalı	46	3,93	,50	Gruplar Arası	,754	2	1,381	,252	-
	2. Bebeği doğurmalı	664	4,05	,52	Grup İçi	216,909	794			
	3. Diğer	87	4,02	,51						
	Toplam	797	4,04	,52	Toplam	217,663	796			
	Levene= ,270		p= ,864							

Tablo 8'deki varyans analiz sonuçlarına göre öğretmen adaylarının, engellilere yönelik tutumları arasında ölçeğin "eğitim ortamı" alt boyutunda "engelli bebek doğurma ihtimali olma" değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir. ($F_{(2-794)}=1,396$, $p>0,05$). Araştırmaya katılan öğretmen adaylarından bebeği aldırma ($\bar{X}=4,62$), bebeği doğurmalı ($\bar{X}=4,72$) ve "diğer (doktor kararı, özür derecesi, anneye olan zararı, bakabilme durumu vb.)" ($\bar{X}=4,76$) görüşünde olan öğretmen adaylarının "eğitim ortamı" alt boyutunda yer alan ifadelerle ilgili *tamamen katılıyorum* düzeyinde görüş belirtmişlerdir. Buna göre "bebeği aldırma", bebeği doğurmalı" ve "diğer" görüşlerde olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında ölçeğin eğitim ortamı alt boyutunda anlamlı bir fark saptanmamıştır.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının "kişiler arası ilişki" alt boyutundaki tutumları arasında "engelli bebek doğurma ihtimali olma" değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır ($F_{(2-794)}=2,055$, $p>0,05$). Buna göre bebeği aldırma ($\bar{X}=4,24$), bebeği doğurmalı ($\bar{X}=4,39$) ve diğer (doktor kararı, özür derecesi, anneye olan zararı, bakabilme durumu, karışmazdım vb.) ($\bar{X}=4,39$) görüşünde olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının kişiler arası ilişki alt boyutunda *tamamen katılıyorum* düzeyinde bir tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının "çalışma alanı" alt boyutundaki tutumları arasında "engelli bebek doğurma ihtimali olma" değişkenine göre anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($F_{(2-794)}=3,512$, $p<0,05$). Bonferoni analiz sonuçlarına göre bebeği aldırma ($\bar{X}=4,04$) görüşünde olan öğretmen adayları ile bebeği doğurmalı ($\bar{X}=4,24$) görüşünde olan öğretmen adayları arasında olduğu görülmüştür. Buna göre bebeği doğurmalı görüşünde olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının çalışma alanı alt boyutunda daha olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmen adaylarının engelliliğe yönelik tutumlarının “aile yaşamı” alt boyutundaki tutumları arasında “engelli bebek doğurma ihtimali olma” değişkenine göre anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($F_{(2-794)}=5,997$, $p<0,05$). Bonferoni analizine göre bu farkın bebeği aldırması ($\bar{X}=3,27$) görüşünde olan öğretmen adayları ile bebeği doğurması ($\bar{X}=3,65$) görüşünde olan öğretmen adayları arasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu bulguya göre bebeğin doğurulmasını isteyen öğretmen adaylarının bebeğin alınması görüşünde olan öğretmen adaylarına göre engellilere yönelik tutumlarının aile yaşamı alt boyutunda daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır.

Yapılan varyans analizine göre öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında “kişisel özellikler” alt boyutunda “engelli bebek doğurma ihtimali olma” değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F_{(2-794)}=2,506$, $p>0,05$). Bu sonuçlara göre bebeği aldırması ($\bar{X}=3,83$), bebeği doğurması ($\bar{X}=3,99$) ve diğer (doktor kararı, özür derecesi, anneye olan zararı, bakabilme durumu, karışmazdım vb.) ($\bar{X}=3,91$) görüşünde olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının kişisel özellikler alt boyutunda *katılıyorum* düzeyinde bir tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır.

Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları arasında “yetkinlik-bağımsız yaşam” alt boyutunda “engelli bebek doğurma ihtimali olma” değişkenine göre anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir ($F_{(2-794)}=1,381$, $p>0,05$). Bu sonuçlara göre bebeği aldırması ($\bar{X}=3,93$), bebeği doğurması ($\bar{X}=4,05$) ve diğer (doktor kararı, özür derecesi, anneye olan zararı, bakabilme durumu, karışmazdım vb.) ($\bar{X}=4,02$) görüşünde olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının yetkinlik-bağımsız yaşam alt boyutunda *katılıyorum* düzeyinde bir tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır.

4. Tartışma

Bu araştırmada sınıf öğretmenliği, okul öncesi ve özel eğitim bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının ne düzeyde olduğu; tutumlarının “cinsiyet, sınıf düzeyi, alan, ailesinde ya da yakınları arasında engelli birey olma, bir yakınının engelli bir bebek doğma ihtimali” değişkenlerine göre engellilere yönelik tutumlarının (engellilerin

eğitim, çalışma hayatı, kişilik özellikleri, aile yaşantısı, kişiler arası ilişkileri) değişip değişmediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcı öğretmen adaylarının ölçeğin “eğitim ortamı”, “kişiler arası ilişkiler” ve “çalışma alanı” boyutlarında çok yüksek düzeyde bir tutuma sahip oldukları; ölçeğin “aile yaşamı”, “kişisel özellikler” ve “yetkinlik-bağımsız yaşam” boyutlarında ise ölçeğin diğer boyutlarına oranla daha düşük düzeyde bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bu bulgu, Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yaptırılan, aynı ölçeğin kullanıldığı “Toplum Engellileri Nasıl Anlıyor?” adlı araştırmada elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir (Özida, 2009). Diğer yandan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarında en yüksek ortalamanın ölçeğin “eğitim ortamı” ($\bar{X}= 4,73$) boyutunda olduğu, en düşük ortalamanın ise yetkinlik-bağımsız yaşam ($\bar{X}= 4,05$) boyutunda olduğu dikkat çekmiştir. Öğretmen adayları engellilere yönelik eğitim verilmesine, eğitimin evin dışında olması gerektiğine ve bu konuda yapılacak yatırımların boşa gitmeyeceğine inandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının, özel eğitim ders kapsamında aldıkları eğitiminin engellilere yönelik daha olumlu bir tutum kazanmalarına katkı sağladığı sonucuna varılmıştır. Alan yazında, engellilere ilgili alınan eğitimin engelli bireylere yönelik tutumları olumlu yönde değiştirdiğini gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Akbuğa ve Gürsel, 2007; Özyürek, 2006; Şahin ve Güldenoğlu, 2013). Örneğin, Şahin ve Güldenoğlu (2013) çalışmaları sonucunda, üniversite öğrencilerine yönelik engelliler konusunda verilen eğitimin engelli bireylere ilişkin tutumlar üzerinde olumlu yönde etkileri olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Özyürek (2006), bilgilendirmenin engellilere yönelik tutumların değişmesinde etkili bir değişken olduğunu belirtmiştir.

Araştırmada, bayan öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre engellilerin “eğitim ortamı” ve “çalışma alanı” boyutlarında daha olumlu yönde bir tutum gösterdikleri tespit edilmiştir. Ölçeğin, diğer boyutlarında ise öğretmen adaylarının tutumları üzerinde cinsiyetin anlamlı bir etkisinin olmadığı saptanmıştır. Engellilere yönelik tutumları belirlemeyi amaçlayan benzer çalışmalarda elde edilen bulgular, bu çalışmada eğitim ortamı ve çalışma alanı boyutları ile ilgili elde edilen bulgularla paralellik göstermektedir

(Erturan ve Aslan, 1992; Kargın, 2001; Chong, Forlin ve Au, 2007; Fakolade, Adeniyi ve Tella, 2009; Şahin ve Akyol, 2010; Mastropieri ve Scruggs, 2016). Ancak, ilgili alan yazında engellilere yönelik tutumların cinsiyete göre farklılaşmadığını gösteren çalışmalar da mevcuttur (Tervo vd., 2002; Özyürek, 2006; Çolak ve Çetin, 2014; Yaralı, 2015). Kadınlar, hemen her kültürde, temel bakım kişisi olma rolünü üstlenmekte, şefkat, duyarlılık ve ilgilenme gibi özellikler geleneksel olarak kadınlara daha çok yakıştırılmaktadır (Özida, 2009, 108). Bu nedenle, bayan öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre engellilerin eğitim almaları ve çalışma hayatına katılmaları ile ilgili daha olumlu bir tutuma sahip olmalarının nedeni, onların şefkat gösterme, ilgilenme ve koruyuculuk gösterme eğiliminde olmalarından kaynaklanabilir.

Araştırmaya katılan birinci sınıf öğretmen adaylarının dördüncü sınıf öğretmen adaylarına göre ölçeğin “eğitim ortamı”, “kişiler arası ilişkiler”, “çalışma yaşamı,” “kişisel özellikler” ve “yetkinlik-bağımsız yaşam” boyutlarında engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık ortaya çıkmamıştır. Ölçeğin “aile yaşamı” değişkenine göre ise birinci sınıftaki öğretmen adaylarının dördüncü sınıftaki öğretmen adaylarına göre engellilere yönelik daha olumlu bir tutuma sahip oldukları saptanmıştır. “Aile ortamı” değişkeni dışında, öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının sınıf düzeyine göre değişmediği söylenebilir. Literatürde öğrencilerin engelli bireylere yönelik tutumlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiğini belirten çalışmalar yanında (Kargın ve Baydık, 2002, s. 27; Thompson, Emrich ve Moore, 2003, s.27; Şahin ve Bekir, 2016) engellilere yönelik tutumların sınıf düzeyine göre değiştiğini gösteren çalışmalar da (Sarı-Yıldırım, Bektaş ve Altıparmak, 2010) bulunduğundan, engelli bireylere yönelik tutumların açıklanmasında sınıf değişkeninin tek başına anlamlı bir değişken olmadığı söylenebilir.

Araştırmada, öğretmen adaylarının engellilere yönelik görüşleri arasında, alan değişkenine göre kişiler arası ilişki boyutunda anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Bu farklılığın kaynağı incelendiğinde zihinsel engelliler öğretmenliği anabilim dalında okuyan öğretmen adaylarının sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği anabilim dallarında okuyan öğretmen adaylarına göre kişiler arası ilişkiler boyutunda daha olumlu tutuma sahip oldukları anlaşılmıştır.

Bu bulgu, Mastropieri ve Scruggs, (2016) tarafından yapılan çalışmada “özel eğitim öğretmenlerinin genel eğitim öğretmenlerine göre daha olumlu tutumlara sahip oldukları” bulgusuyla paralellik sağlamaktadır. Alptekin ve Vural-Batık (2013), yaptıkları yeri deneysel çalışmada da özel eğitim dersinin özel eğitim bölümü öğrencilerinin engelli bireylere yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirlemişlerdir. Yine, Sarı ve Bozgeyikli (2003), özel eğitim dersi alan öğretmen adaylarının engelli öğrencilere yönelik tutumlarının özel eğitim dersi almayan öğretmen adaylarına göre anlamlı düzeyde daha olumlu olduğunu ortaya koymuşlardır. Benzer şekilde, engellilerin eğitimine ilişkin eğitim almış ve engellilerle etkileşimde bulunmuş öğretmenlerin engellilere yönelik tutumlarının, engellilerin eğitimine ilişkin herhangi bir eğitim almamış ve engellilerle etkileşimde bulunmamış öğretmenlere göre daha olumlu bulunmuştur (Özyürek, 2006). Alan yazında öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin engellilere yönelik tutumlarının değiştirmede bilgilendirmenin etkili olduğunu gösteren başka araştırmalar da yer almaktadır (Özyürek, 1977; Özyürek, 2006; Gürsel, 2006; Akbuğa ve Gürsel, 2007; Tavil ve Özyürek, 2009; Şahin ve Güldenoğlu, 2013). Araştırma bulgularından hareketle, zihinsel engelliler öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik aldıkları eğitimin engellilere yönelik olumlu tutum geliştirmelerinde olumlu yönde etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Ailesinde ya da yakın akrabalarında engelli olan öğretmen adaylarının, “kişiler arası ilişkiler”, “çalışma hayatı” ve “yetkinlik-bağımsız yaşam” boyutlarında ailesinde ya da akrabalarında engelli olmayan öğretmen adaylarına göre daha olumlu tutuma sahip oldukları saptanmıştır. Bu bulgudan hareketle, engelli biriyle yaşayan veya engelli yakını olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik daha olumlu tutum geliştirildikleri sonucuna varılmıştır. Alan yazında engelli yakını olan bireylerin engellilere yönelik tutumlarının daha olumlu olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Thompson ve diğ. (2003); Horner-Johnson ve vd., 2002; Sezer, 2012; Çolak ve Çetin, 2014). Örneğin, Sezer (2012) tarafından üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine yönelik yapılan yönelik deneysel bir çalışmada, engelli bireylerle yaşantı geçirme ve onları eğitim ortamlarında ziyaret etmenin engellilere yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olduğu

bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Çolak ve Çetin (2014), çalışmalarında ailesinde engelli birey bulunanların engellilik algısının daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Diğer yandan bu bulgu, engellilerle yakın ilişkide olmanın onlara yönelik tutumları olumlu yönde etkilediğini gösteren diğer araştırma bulgularını da desteklemektedir (Yıldırım ve Dökmen, 2004; Özyürek, 2006; Marom vd., 2007; Sezer, 2012; Çolak ve Çetin, 2014) başka çalışmalar da bulunmaktadır. Bu bulgulara göre engelli bir yakını olmanın engellilere yönelik olumlu tutum geliştirmede önemli bir değişken olduğu, engelli biriyle yaşama ve engelli biriyle etkileşimde bulunmanın engellilere yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etkilerinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada, öğretmen adaylarının bir yakınının engelli bir bebek doğma ihtimaline, karşı bebeği doğurmalı görüşünde olan öğretmen adaylarının, bebeği aldırma görüşünde olan öğretmen adaylarına göre “çalışma hayatı” ve “aile yaşamı” boyutlarında engellilere yönelik daha olumlu tutuma sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu bulgu, engelli bebeğin doğması gerektiğine inanan öğretmen adaylarının tutumlarının, kürtaj yapılması gerektiğini söyleyen öğretmen adaylarının tutumlarına göre daha olumlu olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, Özürlüler İdaresi Başkanlığının (Özida, 2009), “Engelli bebeğin doğması gerektiğine inananların tutumları, kürtaj yapılması gerektiğini söyleyenlerin tutumlarına göre daha olumludur.” bulgusu ile paralellik göstermektedir. Bu araştırma bulgularına göre engelli bir bebeğin en temel hakkının yaşam hakkı olduğuna olan inancın engellilere yönelik olumlu tutum geliştirmede temel etmenlerden biri olduğu söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

1. Öğretmen adaylarının, engellilerin eğitim almaları, engellilerle ilişki kurulması ve çalışma hayatına katılmaları ile ilgili tutumları daha olumludur.
2. Öğretmen adaylarının, özel eğitim dersi kapsamında, engellilerle ilgili edindikleri bilgilerin engellilere yönelik olumlu tutum geliştirmelerine katkı sağladığı saptanmıştır.

3. Bayan öğretmen adaylarının, erkek öğretmen adaylarına göre engellilerin eğitim almaları ve çalışma hayatına katılmaları ile ilgili düşünceleri daha olumludur.
4. Öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumlarının açıklanmasında devam ettikleri sınıf düzeyi değişkeni tek başına anlamlı değildir.
5. Zihinsel engelliler bölümünde okuyan öğretmen adaylarının engellilere yönelik tutumları, diğer bölümlerde okuyan öğretmen adaylarına göre daha olumludur.
6. Engelli biriyle yaşayan veya engelli yakını olan öğretmen adaylarının engellilere yönelik daha olumlu tutum geliştirdikleri ve engelli bir bireyle yaşama ve etkileşimde bulunmanın engellilere yönelik tutum geliştirmede olumlu etkisinin olduğu tespit edilmiştir.
7. Engelli bir bireyin en temel hakkının yaşam hakkı olduğuna olan inancın engellilere yönelik tutumlar üzerinde olumlu etkisinin olduğu sonucuna varılmıştır.

Sonuç olarak engelli bireylerin toplumla bütünleşmesinde okul ortamlarının ne denli önemli olduğu yadsınamaz. Okul ortamlarında engelli bireylerin etkileşimde bulunmanın, tutum değiştirmede, ne denli önemli bir rolünün olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, okul ortamlarında öncelikle engelli bireylerin öğretim ekinliklerine katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu noktada, öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Bu bağlamda, öğretmenlerin görevleri ve aldıkları eğitim gereği engelli bireylere yönelik olumlu tutuma sahip olmaları beklenmektedir. Zira, öğretmenlerin engelli bireylere yönelik gösterecekleri olumlu tutum ve davranışlar hem velilerin hem de diğer öğrencilerin engelli bireylerin yönelik olumlu tutum geliştirmelerine ve onların toplumla bütünleşmesine katkı sağlayacaktır.

Bu araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle bazı öneriler geliştirilebilir:

1. Eğitim fakültelerinde okul öncesi ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde okutulan özel eğitim dersi kapsamında, teorik çalışmalardan ziyade uygulamalara yer verilerek öğretmen adayları ile engelli çocuklar

etkileşime sokulabilir; bu yolla engelli bireyleri yakından tanımaları ve onlara yönelik olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabilir.

2. Sözü edilen programlarında var olan seçmeli dersler arasına engelli bireyleri tanıma ve onlara yönelik olumlu tutum geliştirme sağlayacak ilave dersler konulabilir.
3. Öğretmen adaylarında engelli bireylere yönelik olumlu tutum geliştirmek amacıyla, okullarda uygulanan öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında, engelli çocukların bulunduğu sınıflarda gözlem yapmaları, kaynaştırma eğitimi uygulamalarına katılmaları sağlanabilir.
4. Engelli bireyleri daha yakından tanımak ve onlara yönelik farkındalık geliştirmek amacıyla eğitim fakültelerinde var olan topluma hizmet uygulamaları dersi kapsamında öğretmen adaylarına proje çalışmaları verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akbuğa, B., & Gürsel, F. (2007). Bilgilendirme Yoluyla Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu öğrencilerinin engelli bireye yönelik değişen tutumları. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 5-8.
- Akman, B. ve Okyay, Ö. (2004). Sınıfında engelli çocuk bulunan ve bulunmayan okul öncesi öğretmenlerinin engelli çocukların kaynaştırılmasına ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. XVIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. 1-3 Ekim. İzmir.
- Alptekin, S., & Batık, Ö. G. M. V. (2013). Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutumlarına Özel Eğitim Dersinin Etkisi/Effect of Special Education Course on Department of Special Education Students Attitudes toward Persons with Disability.
- Altun, T. ve Gülben, A. (2009). Okul öncesinde özel gereksinim duyan çocukların eğitimindeki uygulamalar ve karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. 28, 253 -272.
- Arkonaç, S. (2001). *Sosyal psikoloji*. İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım Ltd.
- Atıcı, R. (2014). Sınıf İçerisinde Öğrenci Davranışlarına Etki Eden Etmenler. *International Journal of Social Science* Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2445> Number: 28 , p. 413-427
- Avcıoğlu, H., Sazak-Pınar, E. & Öztürk, T. (2005). Kaynaştırma uygulamaları okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan kaynaştırmaya yönelik öğretmen ve anne-baba tutumlarının incelenmesi. *XIV. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiri Kitabı*, 69-89.
- Aydın, A., & Tekneci, E. (2013). Zihin engelliler öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile kaygı düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(2), 01-12.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Bek, H., Gülveren, H., Başer, A. (2009). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 160-168.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. *Pegem Atf İndeksi*, 1-213.
- Çapa Y., ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 69-73.

- Çelik, S. (2011). Öğretmen Tutumları İle İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişki. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2014). Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi
- Çolak, M., & Çetin, C. (2014). Öğretmenlerin Engelliliğe Yönelik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 29(1).
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Research Methods in Education*, (6th ed.). New York: Routledge.
- Chong, S.K.S., Forlin C., & M.L. Au. (2007). "The Influence of an Inclusive Education Course on Attitude Change of Pre-Service Secondary Teachers in Hong Kong". *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 35(2): 161-79.
- Daşbaşı, S., Kesen, N. F., & Eryılmaz, C. (2013). Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Engellilere Yönelik Tutumları. *Sağlık ve Toplum Yılı*, 23, 35-49.
- Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). Eğitim Terimleri, Ankara: Şafak Matbaası.
- Diken, H. İ. ve Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında zihin engelli çocuk bulunan ve bulunmayan sınıf öğretmenlerinin zihin engelli çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumlarının karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi *Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (3), 25-39.
- ERG (2014). Eğitim İzleme Raporu. Eğitim Reformu Girişimi. Hata! Köprü başvurusu geçerli değil. EIR2013. 05.05.2017.Web.pdf
- Erden, M. (1995). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Sertifikası Derslerine Yönelik Tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11: 99-104.
- Ergin, Ali, O., Tösten, R., Kaya, M. D., & Köselioğlu, Y. (2014). İlköğretim Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamasıyla İlgili Tutum ve Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Kars İli Örneği). *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 1(13).
- Erişkin, A. Y., Kırac, S. Y., & Ertuğrul, Y. (2012). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 193, 200-213.
- Erturan, N. Ç. ve Aslan, E. (1992). Anaokulu, İlkokul ve Orta Dereceli Okullara Öğretmen Olacak Üniversite Öğrencilerinin Özürlülere Karşı Tutumları, I. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildiriler Kitabı, Ankara: YA-PA Yayıncılık.

- Fakolade, O. A., Adeniyi, S. O., & Tella, A. (2009). Attitude of Teachers towards the Inclusion of Special Needs Children in General Education Classroom: The Case of Teachers in Some Selected Schools in Nigeria. *International Electronic Journal of elementary education*, 1(3), 155-169.
- Fırat, T. (2014). Farklı Eğitim Kademelerinde Görev Yapacak Öğretmen Adaylarının Kaynaştırmaya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2014(18).
- Freedman, J. L., Sears, D.O. & Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal psikoloji* (çev: Ali Dönmez). Ankara: İmge Yayınevi.
- Genç, Y., (2016a) “Gençleri Fiziksel Şiddete İten Sebepler, Öğrenme Yolları ve Şiddet Eğilimleri” Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, JASS, Number: 44 , p. 51-62, Spring II 2016, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASS3321>
- Genç, Y., (2016b) “Gençlerin Sözel Şiddeti Öğrenme Yolları ve Şiddet Eğilimleri”, ASOS JOURNAL (The Journal of Academic Social Science), Number:30, pp.144-155, ISSN:2148-2489, DOI : Doi Number :<http://dx.doi.org/10.16992/ASOS.1335>
- Gök, G. (2009). Okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri ve önerileri. Yüksek lisans tezi (Yayınlanmamış). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri, Kayseri.
- Gürsel, F. (2006). Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor Dersi'nin öğrencilerin engellilere yönelik tutumlarına etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 31, 67-73.
- Güven, İ. (2001). Öğretmen yetiştirmenin uluslararası boyutu (UNESCO 45. Uluslararası Eğitim Kongresi). *Millî Eğitim Dergisi*, 150.
- Horner-Johnson W, Keys C, Henry D, Yamaki K, Oi F, Watanabe K, et al.(2002). Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability. *J Intellect Disabil Res*; 46:365-378.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988) İnsan ve İnsanlar: Sosyal Psikolojiye Giriş, 5.Basım, İstanbul: Beta Yayınları.
- Kargın T. (2001). Farklı eğitim özgeçmişlerine sahip öğretmenlerin işitme engelli çocuklara yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34:93-105.

- Kayri, M. (2009). Araştırmalarda gruplar arası farkın belirlenmesine yönelik çoklu karşılaştırma (post-hoc) teknikleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 51-64.
- Kılıç, A.F. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin engelli öğrencilerin kaynaştırılmasına yönelik bilgilendirilmelerinin kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin değişimindeki etkililiği. Yüksek lisans tezi (yayınlanmış). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul öncesi Eğitimi Programı, Burdur.
- Küçükahmet, L. (1976). Öğretmen Yetiştiren Kurum Öğretmenlerinin Tutumları. Ankara: A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Kuzu, S. (2011). Öğretmen adaylarının kaynaştırma eğitimine yönelik tutumları ve öz duyarlılık düzeylerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Marom, M., Cohen, D., Naon, D. (2007), "Changing Disability-Related Attitudes And Self-Efficacy of Israeli Children via the Partners to Inclusion Programme, *International Journal of Disability, Development and Education*, 54 (1), 113-127
- Mastropieri, M. A., & Scruggs, T. E. (2017). *The inclusive classroom: Strategies for effective differentiated instruction*. Pearson Higher (Çeviri Editörleri: Mustafa Şahin, Taner Altun). Ankara: Nobel yayınları.
- Miller, J.L., Strain, S.P., Mckinley, J., Heckathorn, K. ve Miller, S. (1993). Preschool placement decisions: Are they predictors of future placement? Policy and practice in early childhood special education series. Educational Resources Information Center, ERIC, ED360771.
- Orel, A.& Zerey, Z. (2004). Sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırmaya yönelik tutumlarının incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(1), 23-33.
- Özdemir, H. (2010). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi. Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özaydın, L. ve Çolak, A. (2011). Okul öncesi öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ve okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi hizmet içi eğitim programına ilişkin görüşleri. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 1 (1), 189 – 226.
- ÖZİDA (2009). Toplum Özürlülüğü Nasıl Anlıyor: Temel Araştırması. Ankara. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı.

- Özbaba, N. (2000). Okul öncesi eğitimcilerin ve ailelerin özel eğitime muhtaç çocuklar ile normal çocukların entegrasyonuna (kaynaştırılmasına) karşı tutumları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özyürek, M. (1977). Effects of live, audio and print presentations of a discussion about physical disabilities on attitude modification toward disabled persons in Turkey. (Yayınlanmamış doktora tezi). University of Northern Colorado.
- Özyürek, M. (2006). Engellilere yönelik tutumların değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şahin, H., ve Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 767-779.
- Şahbaz, Ü. ve Kalay, G. (2010). Okul öncesi eğitimi öğretmen adaylarının kaynaştırmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(19),116-135.
- Şahin, H. ve Akyol, A. D. (2010). Evaluation of nursing and medical students' attitudes towards people with disabilities. *Journal of Clinical Nursing*, 19(15-16), 2271-2279.
- Şahin, F., & Güldenoğlu, B. (2013). Engelliler konusunda verilen eğitim programının engellilere yönelik tutumlar üzerindeki etkisi. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 214-239.
- Sarı, H., Çeliköz, N. ve Seçer, Z (2009). An analysis of pre-school teachers' and student teachers' attitudes to inclusion and their self-efficacy. *International Journal of Special Education*, 24, 30-44.
- Sarı-Yıldırım H.; Bektaş, M. & Altıparmak, S. (2010). "Hemşirelik Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi", *Yeni Tıp Dergisi*, S: 27.
- Sarı, H. ve Bozgeyikli, H. (2003) Öğretmen adaylarının özel eğitime yönelik tutumlarının incelenmesi: karşılaştırmalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 183-203.
- Sezer, F. (2012). Engelli Bireylere Karşı Olumlu Tutum Geliştirmeye Yönelik Önleyici Rehberlik Çalışması; Deneysel Bir Uygulama. *e-Journal of New World Sciences Academy*, Volume: 7, Number: 1. 16-26
- Tavil, Y. Z. ve Özyürek, M. (2009). Gerçekçi bilgilendirme ve etkileşimde bulunmanın özel eğitim öğretmen adaylarının engelli kişilere yönelik tutumlarının değişmesine etkisi. *Ekev Akademi Dergisi*, 13(39), 265-276.

- Tervo, R. C., Azuma, S., Palmer, G., & Redinius, P. (2002). Medical students' attitudes toward persons with disability: a comparative study. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 83(11), 1537-1542.
- Thompson, T. L., Emrich, K. & Moore, G. (2003). The effect of curriculum on the attitudes of nursing students toward disability. *Rehabilitation Nursing*, 28(1), 27-30. doi:10.1002/j.2048-7940.2003.tb01718.x
- TDK, (2016). Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğü. Erişim: <http://tdk.gov.tr/index>. Tarih: 1 Mart 2016
- TÜİK(2017). Özürlü İstatistik Sonuçları. http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1017 (Erişim: 2 Nisan 2017).
- Temizkan, M. (2008). Türkçe öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları üzerine bir araştırma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 461-486.
- Yaralı, D. (2015). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli bireylere yönelik tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Journal of Education Faculty*, 17(2), 431-455.
- Yavuz, C. (2005). Okul öncesi eğitimde kaynaştırma eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi (yayımlanmamış). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.
- Yıldırım, F. & Dökmen, Z. Y. (2004). Engellilere ilişkin tutumlarla sosyal üstünlük yönelimi, adil dünya inancı ve kontrol odağı inancı arasındaki ilişkiler, 6. Ulusal Sosyal Hizmetler Konferansı, 21 Mayıs 2004, Hacettepe, Ankara.
- Yiğiter, S. (2005). Sınıf öğretmenlerinin özel öğrenme güçlüğüne ilişkin bilgi düzeyleri ile özel öğrenme güçlüğü olan çocukların kaynaştırılmasına yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

YAYIN İLKELERİ

- Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından altı ayda bir yayımlanır. Dergide telif ve tercüme makaleler, araştırma makaleleri, araştırma raporları, yayın değerlendirme ve tartışma yazıları, Türkçe ya da İngilizce yer alır.
- Dergi, “**Hakemli**” bir yayındır. Dergiye gönderilen yazı, konusu ile ilgili iki akademisyen ve Yayın Kurulu tarafından incelendikten sonra yayımlanabilir. Dergiye gönderilen yazıların başka bir dergide yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere gönderilmemiş olması gerekir. Gönderilen yazıların yayımlanma zorunluluğu yoktur. Dergiye gelen yazılar yayımlansın ya da yayımlanmasın geri gönderilmez.
- Dergide yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlara aittir. Yayın için kabul edilen yazıların yayın hakkı, yayımlanan yazıların da her türlü telif hakları dergiye aittir. Yazarlar, makalelerini gönderdikleri zaman bu durumu kabul etmiş sayılırlar. Dergide yayımlanan yazılardan kaynak gösterilmeden alıntı yapılamaz.
- Makale yazımında Microsoft Office Word programı kullanılmalıdır. Yapılacak çalışmaların DERGİPARK sistemi üzerinden <http://dergipark.gov.tr/spcd> linki kanalıyla gönderilmesi gerekmektedir. **Makaleler 3500-7000 kelime arasında olmalıdır.** Bu uzunluk, dipnotları, sonnotları, referansları ve ekleri kapsamaktadır. Metinlerin tamamı **12 punto Times New Roman** yazı tipi kullanılarak yazılacak ve **satır aralığı 1,5** olacaktır.
- Makalenin **100-150** kelime arasında bir özeti (Türkçe ve İngilizce, makalenin yazı dili hangisiyse önce o dildeki özet konur) bulunmalıdır. Bu özet, araştırmanın amacı, metodu, sonuçları ve çıkarımlarına yer vermelidir fakat bunun için ayrı küçük başlıklar kullanılmamalıdır. Özeti başlığının “Öz” ve “Abstract” olarak konulması gerekmektedir. Ayrıca makale için **5 İngilizce (Keywords)** **5 Türkçe (Anahtar Kelimeler)** anahtar sözcüğe yer verilmelidir.
- Yazının kapak sayfasında, makalenin tam başlığı, yazarın adı, yazarın kurumu sayfada ortalanmış olarak alt alta ikişer satır aralıklarla yazılmalıdır. Sayfanın altına doğru yazar hakkında kısa bilgi notuna sola yaslanmış olarak yer verilir. Bu notta yazarın şu anki durumu, ödülleri gibi bilgiler, yazının bir proje kapsamında desteklenmesi, bir toplantıda sunuldu ise toplantının adı, tarihi ve yeri vb. bilgiler ile elektronik adresi yer almalıdır.
- Çalışmalar <http://dergipark.gov.tr/spcd> linki üzerinden gönderilmelidir. İletişim için **spcdergisi@aile.gov.tr** adresi kullanılabilir.

ATIFLAR ve KAYNAKÇA

- Metin içinde atıf yapılmasına yönelik **APA 6. Sürüm (6th Edition)** kullanılmaktadır. Paragraflar soldan girintili olacak şekilde başlatılırlar. Metin içindeki kitap, dergi, film, TV programı isimleri yana yatık (*italik*) yazılır. Yeni bir terim ilk kez kullanıldığında italik yazılır ama devam eden yinelemelerde italik yazılmaz. Daha fazla bilgi için lütfen <http://eydb.aile.gov.tr/uygulamalar/sosyal-politika-calismalari-dergisi> adresinde yer alan **APA Kılavuzu**'nu inceleyin.

PUBLISHING PRINCIPLES

JOURNAL OF SOCIAL POLICY STUDIES

- Journal of Social Policy Studies is published once in every six months by the Ministry of Family and Social Policies of Turkey (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı). It consists of academic papers (research and literature review articles, translations, survey reports and book reviews) in Turkish and English.
- The journal is **peer-reviewed**. A paper that is sent to the journal can be published after the evaluation of editorial board and two competent academicians or experts. The papers that are sent to the journal must be original, not published and not sent to another journal for publishing.
- Although, the journal has been using anti-plagiarism programs such as iThenticate since 32nd issue, any responsibility including plagiarism belongs to the writers. The Journal reserves the publishing rights for accepted papers and copyright of the published papers. Writers are deemed to have accepted these terms of conditions when they send their work. All rights have reserved. Any portion of the journal issues thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever except for the use of referenced brief quotations.
- Papers should be written using Microsoft Office Word program. **The word count must be between 3500-7000 words**. This contains footnotes, endnotes, references and appendix. The paper must be written in **Times New Roman 12 size with 1.5 cm row space**.
- Papers must have an abstract with a word count between 100-150 both in English and Turkish (if the paper is in English, then the English abstract should written first, if it is in Turkish, vice versa). The abstract should include objectives, methods, results, and conclusions of the research in an unstructured writing style. Also, there should be five keywords in both languages.
- On the first page of the paper, paper's full name and name of the author/s must be written. The name of the institution they belong to and corresponding e-mail address should be added as well. If the paper is the part of a project or a thesis, and/or presented in a seminar; this fact should be indicated.
- All papers must be sent through <http://dergipark.gov.tr/spcd>.

REFERENCES

- APA 6th Edition is used for references. Paragraphs must be indented. For more information please click on <http://eydb.aile.gov.tr/data/545375a1369dc340d8e9a1e6/APA%20K%C4%B1lavuzu.pdf> on our website. Non-Turkish speakers can use <https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>. They can also send e-mails to spcdergisi@aile.gov.tr for more information in English.

5. SAYISI
ÇIKTI

SEVGİ
BİR
KUS

Yılda İki Sayı Yayımlanan Çocuk Dergisi | Yıl: 2017 | Sayı: 5

SESLİ BETİMLEME-İŞARET DİLİ

T.C.
Aile ve
Sosyal Politikalar
Bakanlığı

YENİLENEN
ARAYÜZÜYLE

e-KÜTÜPHANE SİZLERLE

- EBSCO eBook
- Hiperkitap
- Humanities Source
- SocINDEX™
- Social Work Abstract
- Ageline
- Women's Studies International

EDS®
ARAMA MOTORUYLA

BİNLERCE

MAKALE
KİTAP
DERGİ

kutuphane.aile.gov.tr

